

Muqeddes Kitab

Tewrat 18-qisim

«Ayup»

© Muqeddes Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyghurche Kalam Terjimisi»

Tewrat 18-qisim

«Ayup»

Kirish söz

Azab-oqubetke dair mesile hem sirlar

Xudaning aldidiki ixlasmen hem heqqaniy adem dep hésablinidighan Ayup tosattin azab-oqubet hem derd-elemge qalidu. Uning barliq teelluqati, jümlidin qoy, kala, mada éshek hem töge padiliri bir-birlep élip kétilidu; buninggha ulinpla hemmidin dehshetlik bolghan éghir külpet uning béshigha chüshidu — u intayin söyidighan ailisidin, yeni on balisidin ayrilip qalidu. Lékin shundaqtimu u Xudadin qilche aghrinmay, eksiche chongqur qayghu hem musibet ichide Xudagha sejde qilip, Uninggha ibadet qilishni dawamlashturidu.

Ayup Xudagha pütün ixlasi bilen séghiniwatqan ashu künlerde, u yene qattiq bir zerbige duchar bolidu. Tosattin ademni qaqshal qilip qoyidighan, dehshetlik bir merez késel uninggha chaplishidu. Uning pütün bedini hürrek-hürrek bolup kétidu. Uning ishtiyyi tutulup, bir néme yégüsimu kelmeydighan bolup qalidu. Uning tiniqidin sésiq puraqa kélidu; u tenlirining mujup aghrishliridin hem bedinining dehshetlik qichishishliridin aram alalmay, qattiq qiynilidu. Shuning bilen eslide uni hörmetlep uningdin eyminidighan yurtidiki bir qisim muttehemlermu uning oruqlap, bir tére bir ustixan bolup qalghan bichare halitini körüp, uni Xudaning lenitige uchrup ketti dep mazaq qilishidu. Hetta özige sadiq hem köyümchan bolghan, teselli bérishke tégishlik eng yéqini bolghan öz ayalimu uningdin yüz örüp, uning ixlasmenliki hem heqqaniyliqini mazaq qilidu. Ayali uninggha: «Séni tashliwetken Xudadin waz kech» dep nesihet béridu. Biraq hezriti Ayup ayalining bu sözlirige qulaq salmaydu, öz eqidiside bashtin axir ching turup Xudaning yaxshiliqini téximu küyleydu.

Uning béshigha chüshken balayi'apettin xewer tapqan Ayupning yéqin dostliridin üçeylen meslihetliship, uninggha teselli bérish üçün özliri turghan yiraq yurtlardan uni yoqlap kélidu. Ular kelgüche Ayup késel bolup ariliqta az dégende ikki-üch ay ötüp kétidu. Hezriti Ayup deslepte héch tewrenmey Xudagha ibadet qilghan bolsimu, lékin dehshetlik derd-elem bilen yürekli ri pare-pare bolghanda hem késilining toxtawsiz azabi astida, kelgen dostliri aldida béshigha chüshken ishlarning menisi toghrisida gumanliq soallarni sorashqa bashlaydu. Belkim dehshetlik bir zerbe astida Xudagha ibadet qilishning özi bir ish, biraq uzungha sozulidighan sinaqlarda bundaq ibadetni hem Xudagha tayinishni qet'iy dawamlashturush bolsa belkim ademni sinaydighan bashqa bir ishtur. Ayupning bu üç dosti uning bu halgha chüshüp qélishini Xuda chüshürgen birxil terbiye yaki jaza dep qarighanliqtin, uni öz gunahliridin yénishqa dewet qilishqa bashlaydu. Ulargha ishlarni chongqur tehliil qilghan Élixu isimlik yash bir yigitmu qoshulidu; u bu üçeylenning sözlirige qoshulup öz pikirini bayan qilidu.

Biz tékisttiki bayanlar arqiliq bu üç dostning nesihiti hem qilghan tenqidlirining bésimi astida qalghan Ayuptin ibaret Xudaning bu mömin bendisining ichki dunyasini köreleymiz, shuningdek yene uning turmushtiki chong mesililerde qilghan wijdaniy küreshlirini hem

«Ayup»

uning turmushqa bolghan gumanlirininu körüşke muyesser bolduq. Biz yene uning qandaq qilip semimiylik bilen mesililerge yüzlinishini, shuning bilen birge uning ishench-étiqadini, ilgiriki turmushidiki wijdaniy küreshlirini hem ghelebilirini köreleymiz. Mana bular uni, shübbhisizki, Xudaning aldida heqqaniy adem qilip yétildürgenidi. Ayupning bu üç dosti asasen Xudani mutleq adil bolghachqa, gunahkarlarning hemmisini hayal ötküzmeý jazalaydu, dep qaraydu; ular: «Ayupning balayi'apetke uchrishi u choqum melum bir jehette éghir bir gunahni sadir qilghanliqini ispatlaydu», dep höküm chiqiridu. Ayup bolsa Xudani «Hemmige Qadir» dep bilidu; lékin u özining béshigha chüshken külpet Xudaning jazasi bolsa, bu jazaning néme sewebtin ikenlikini bilelmeydu. U dostlirining oy-pikirlirini ret qilip, Xudaning öziye körsetken muamilisidin gumanlinip, Xuda özgirishchanmidu? — U birdem ademlarning dosti, birdem ademlarning düshmini bolamdighandu? — dep soraydu.

Ayup yoluqqan bu mesile insaniyetning herqaysi tarixiy dewrliride Xudagha étiqad qilghuchilarning béshini qaturidighan mesile bolup kelmekte. Shunga kishilarning tesewwurida bundaq oy-pikirler mewjut bolup turidu: — Eger Xuda pütünley yaxshi bolsa, U zorawanliqning, késellikning mewjutluqigha héch yol qoymighan bolatti; shunga Uning bundaq ishlarni kontrol qilish jehettiki küch-quдрitige nisbeten choqum melum bir chek bolushi mumkin; shunga U Hemmige Qadir emes. Bashqiche qilip éytqanda, Uning rastla hemme ishqa quдрiti yétidighan bolsa, némishqa bu yaman ishlarni toxtitishda yaki tosushta «muweppeqiyetsiz» bolidu? Bu jehetlerde U herqandaq yamanliqqa yol qoyghan; shunga, U «pütünley yaxshi emes» dep qarilidu.

«Ayup» dégen bu kitab bu yuqiriqi mesililerge jawab bérish üçün yézilghan emes. U bir ademning öz azabliri ichide Xudani izdishi toghrisidiki bir tarix hem Xudaning uninggha bergen jawablidir. Biraq Ayupning béshidin ötküzgen kechürmishliri arqiliq özimizning mesililiri üçün bezi jawablarni tépish pursitige érisheleymiz.

Ayup yashighan dewr nahayiti burunqi zamanlar bolushi mumkin. Kitabtiki birnechche terepler bizge mana shundaq xulasini delillep béridu. U Israilliq emes; u belkim hazirqi shimaliy Iordaniye yaki jenubiy Suriyede yashighan adem bolghan bolushi mumkin. Eyni tékiste ereb tilining zor tesiri mewjut. Yene bir ish, Ayup we uning dostliri choqum bir mezigil Misirda turghan, dep qaraymiz. Chünki kitabta Misirning xéli köp ehwalliri teswirlinidu.

Ayup Israilliq (Yehudiy) bolmighachqa, ademning gunahlirini tilep kafaret qilish we ibadet qilishqa uning üçün qurbanliq qilidighan héchqandaq kahin («qurbanliq qilghuchi») yoq idi. Shuning üçün Ayup özi hem öz ailisidikiler üçün qurbanliq qilish mes'uliyitini öz zimmisige alidu.

Ayup hem üç dostigha nisbeten «qayta tirilish» toghrisida héchqandaq xewer yaki wehiy bérelmigen. Ular peqet: Ölüp ketkendin kéyin ademning rohi natonush, sirliq, qaranggghu yerge, yeni tehtisaragha (ibraniy tilida «shéol»)gha baridu, dep bilidu. Shunga Ayup hazirqi azablarimning ornigha, kelgüside men tirilip Xuda bilen dostluqta hem xushalliqta bolimen, dégen tesellini tapalmaydu. Biraq biz uning aqlinishi üçün we béshigha chüshken ishlargha yoruqluq tépish üçün yélinish azabi bilen ichidin chiqqan bayanlirining ulugh peyghemberlerche bolghanliqini étirap qilmay turalmaymiz. Shu bayanliri arqiliq biz uning étiqadining öz etrapini qaplap turghan qaranggghuluqtin bösüp chiqqanliqini körüwalalaymiz. 9-babta u: **«Xuda bilen méning otturamda kélishtürgüchi bir «elchi» yaki «arichi» bolsa idi!»** dégen intizarini bildüridu.

«Ayup»

Andin 19-babta (25-27-ayet) u özining mundaq bir «kélishtürgüchi»sining, heqiqeten barliqini jakarlaydu; uning bir «goél», yeni uni aqlash üçün bedel töleydighan Qutquzghuchisi bar bolidu, netijide u öz közi bilen Xudasini köreleydu hemde shu chaghda Xuda uning béshigha chüshkenliri toghrisida uninggha jawab béridu, dep bildüridu. Bu bayan mutleq heyran qalarliq bolidu hem (bezi jehetlerdin éytqanda) uning barliq bayanlirining ichide étiqadining eng yuqiri pellisi süpitide turidu. Bu bayanning emelge ashurulushi shübhisizki, peqet Mesihte, yeni «**Yol, heqiqet we hayatliq Özümdurmen. Mensiz héchkim Xuda-Atamning yénigha baralmaydu**» dégüchi Nasaretlik Eysadila tépilidu (Injil, «Yuhanna» 14-babta).

Biz yene mundaq bir halqiliq mesilidin atlap ötüp kételmeymiz; bu halqiliq mesile oqurmenler bolghan bizlerge nahayiti éniq qilip bildürülgen bolup, u bolsimu, Ayupning béshigha chüshken herbir ish Sheytanning qutritishi bilen bashlinidu. Kitabning bashlinishidila, bizge ershte ötküzülgen bir kéngeshtin bir körünüş ayan qilinidu. Sheytan ashu kéngeshning ichige soqunup kirgende, Xuda uninggha jeng élan qilip: — Dunyada Mendin qorqidighan, Méni söyidighan hem heqiqeten Manga xizmet qilidighan kishi bar, uni körgensen? — dep soraydu.

Sheytanmu Xudagha jeng élan qilip: «Dunyada heqqaniyliq yaki muhebbet dégendek mundaq nersiler yoq, barliq ademler, jümlidin Ayup peqet Sendin érishidighan bextler hem beriketler üçün ibaditingde bolidu, deydu. Bext-beriketler Ayuptin élip kétilidighan bolsa, u choqum Sendin yüz örüydu» deydu. Sheytanning bu sözliri: «Sen Xuda «insanlarga para bérighining» üçünla ular (bolupmu Ayup) séni söyidu» menide éytilghanidi. Sheytanning ikki qétimliq erzige reddiye bérish üçün, Xuda Ayupni Sheytanning qoligha tapshuridu. Shundaq qilip Ayupni balayi'apetler bésip kétidu. Mana bu bayanlardin biz shuni bilimizki, Ayupta yüz bergen ishlar hergizimu uninggha terbiye bérish üçün emes we yaki uning gunahliri tüpeylidin uni jazalash üçünmu emes, belki uning ichi-téshining birdeklikini, heqqaniyiliqini hem söygüsini sinash üçündür (halbuki, bu sinaqlar Ayupni téximu paklaydu hem uni tawlaydu).

Bu ishlarnimu yene Xudaning insanlarga tutqan pilanigha nisbeten hemde Uning Ayupqa «Méning ishenchlik qulum» dep baghligan ishenchisige nisbetenmu kelgen birxil sinaq hésabliqlili bolidu. Biraq kitapta xatirilengen barliq ishlarda, Ayup we uning üç dosti Xudaning Ayup toghrisidiki eyni éytqan sözliridin, shundaqla Sheytanning Xudagha jeng élan qilghan shikayetliridin héch xewersiz idi; peqet oqurmenler bolghan bizlerla eyni chaghda heqiqeten néme ish yüz bériwatqanliqini bileleymiz; peqet bizla Xuda bilen Sheytanning ershte eyni chaghdiki qarmuqarshi éytqan sözliridin xewerlengen bolup, Ayup bilen dostlirining otturisidiki hemme gep-söhbetlerge baha béreleymiz.

Kitabning muqeddismisidiki ikki bab bilen «xatime qismi»diki axirqi babtin sirt, kitabning qalghan qisimliri ibraniy shéiriyiti ushlubida yézilghan. Bashqa kitablarda qeyt qilghinimizdek, ibraniy shéiriyitide misralar ikki misraliq (parallél), bezide üç misraliq yézilidu. Bir bendtiki (kupléttiki) herbir misraning oxshap kétidighan yaki sélishturma bolidighan témisi bar. Xuda bizge in'am qilghan bu xil shéiriyet usulining alahide wezini we qapiyiliri bolmighachqa, bu xil shéiriyetni jür'etlik terjime qilishqa mu'yesser bolduq. Dunya xelqliri bu bend we misrallarni oqup hem öginip, uningdin memnuniyet bilen behrimen boluwatmaqta.

«Ayup»

Terjime jeryanida, biz ibraniy tili tetqiqati bilan shughullinidighan nurghun alimlarning mexsus «Ayup» toghrisidiki eserliridin chongqur yordem, ilham, shundaqla özimizge nisbeten köp behrge érishtuq. Bolupmu «Ayup» témisida yézilghan engliyediki Klark doktor (1817), Gérmaniyediki Délitj doktor (1851), Shotlandiyediki Straxan doktor (1890) hem Awstraliyediki Arxéologiyé Institutining tetqiqatchisi Andérsén proféssorlarning (1975) eserliridin, shuningdek 1920-yilliri Qeshqerde ishlangen uyghurche nusxisidin hem xenzuche (1911-yilidiki «和合本») «Muqeddes Kitab» nusxisidin köp paydilanduq.

Barliq tarixshunaslar étirap qilghandek, Tewratning «Ayup» qismi eng qedimiy bir kitabdur; eger bundaq intayin bilimlik alimlar hem tilshunaslarning yordimi hem zor töhpisi bolmighan bolsa, «Ayup»ni chüshinishte hazirqi ehwalimizda biz téxi köp gödek hésablinimiz.

Kitabning köp qismida Ayupning üç dosti bilen bolghan söhbitining xatirilengen; Ayup hem uning dostliri söz qilghandin kéyin, Élixu söz qilidu; eng axirida Xuda ularning üstige chüshken bir dehshetlik bir qara quyun ichidin Ayupqa sözleydu. Oqurmenler söhbetlerni oqughandin kéyin némining toghra, némining xata, némining heqiqet we némining saxtiliq ikenlikini perq étishi intayin zörürdur — démek, oqumenler özi Ayupning sözliride némini Xudadin gumanlinip, némini étiqudi bilen éytqanliqini, dostliri hem Élixuning dégenliridin némining ularning öz pikiriliridinla kelgenlikini, némining Xudadin kelgenlikini höküm qilishi kérek. Bu nuqtini nezerde tutup oqurmenlerge yordimi bolsun dep bezi zörür izahatlarni berduq.

Biz Ayup bilen üç dosti hem Élixu ariliqida bolghan bu söhbetning xatirisini, hetta Ayupning dostlirining xata pikiriliri hem Ayupning achchiq dad-peryadlirini pütünley Xudaning buyruqi bilen qeyt qilinip yézilghan hem shundaqla eyni halda xatirilengen, dep ishinimiz. Biz Xudaning néme üçün shundaq buyrughanliqining sewebi toghruluq «qoshumche söz»imizde izahlap bérishke tirishimiz.

«Ayup» dégen bu kitab köp esirlerdin béri herqandaq medeniyettiki étiquadchilar hem étiquadsizlar teripidinmu «dunyadiki eng ulugh edibiy eserlerdin biri» dep qarilip kéliniwatidu. Lékin bu kitabni terjime qilishtiki meqsitimiz mushu sewebtin emestur; kitabning eng chong paydisi hezriti Ayupning izlirini basidighanlar üçün bolidu. Meqsitimiz bolsa ular bu paydagha érishsun dégendin ibarettur. Démek, muqeddes Tewrat hem Injildiki wehiyge asasen, Hemmige Qadir Bolghuchigha tayinishni öginidighanlarning «Perwerdigar muhebbettur» dep tonup, herqandaq qiyinchiliq hem azab-oqubetler astida Xudagha ishinelishide mushu kitabning toluq paydisi bolsun dep dua bilen uni terjime qilduq.

Mezmun: —

- (1) (1:1-5) Tonushturush. Ayup; uning turmushi we ailisi
- (2) (1:6-12) Ershtiki birinchi qétimliq söhbet. Sheytan Xudagha Ayup toghrisida jeng élan qilidu.
- (3) (1:13-22) Netije. Balayi'apet Ayupning tealluqati hem ailisidikilirige chüshidu. Ayup yenila Xudagha ibadet qilidu.
- (4) (1:1-6) Ershtiki ikkinchi qétimliq söhbet. Sheytan Xudagha Ayup toghrisida yene jeng élan qilidu.
- (5) (2:7-10) Netijisi. Ayupni qorqunchluq bir késel basidu. U yenila Xudagha ibadet qilishni dawamlashturidu.

«Ayup»

- (6) (2:11-13) Ayupning dostliri kélip, uning bilen matem tutup süküt bilen olturushidu.
- (7) (3-bab) Ayup üç dosti bilen sözlishishke bashlaydu.
- (8) (4-31-bab) Ayup we dostlirining ariliqida bolghan söhbetler
- (9) (32-37-bab) Élixuning bayanliri. Qara quyun chüshidu.
- (10) (38-41-bab) Xudaning Özi Ayupqa jawab béridu.
- (11) (42-bab) Ayupning Xudagha bergen jawabi. Uning dostlirigha Xuda teripidin tenbih bérilidu. Ayup dostliri üçhün dua qilishi bilen késilidin eslige kélidu. Uninggha ilirikidin köp beriketler yaghidu.

Izahat: — Yene tekrarlaymizki, kirish söz, mawzu we izahatlar oqurmenlerge yardimi bolsun üçhün terjiman teripidin bérildi. Ular Muqeddes Kitabning esliy tékist-ayetlirining bir qismi emes.

Ayup

Ixlasmenlik hem awatliq

1 «Uz» dégen yurtta, Ayup isimlik bir adem yashighanidi. Bu adem bolsa qusursiz, durus, Xudadin qorqidighan, yamanliqtin özini yiraq tutidighan adem idi.

² Uningdin yette oghul we üç qiz tughuldi. ³ Uning yette ming qoy, üç ming töge, besh yüz jüp kala, besh yüz mada éshék qatarliq mal-mülki bar idi. Uning malayliri bek köp idi; u sherqliqler ichide hemmidin ulugh idi.

⁴ Uning oghulliri nöwet boyiche békitken künde öz öyide bashqilar üçhün dastixan sélip ziyapet qilatti. Bu künlerde ular adem ewetip üç singlisini ular bilen bille tamaqlinishqa chaqirittatti. ⁵ Ularning shu ziyapet künliri ayaghlishi bilen Ayup adem ewetip ularni Xuda aldida paklinishqa orunlashturatti. U tang seherde ornidin turup ularning sanigha asasen köydürme qurbanliqlarni qilatti. Chünki Ayup: «Balilirim gunah qilip qoyup, könglide Xudagha bihörmétlik qilip qoyamdikin» dep oylaytti. Ayup herdaim ene shundaq qilip turatti.

Ershtiki birinchi qétimliq kéngesh; Sheytan soqunup kiridu

⁶ Bir küni, Xudaning oghulliri Perwerdigarning huzurigha hazir boldi. Sheytanmu ularning arisigha kiriwaldi. ⁷ Perwerdigar Sheytandin: — Nedin kelding? — dep soridi.

Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Yer yüzini kézip paylap, uyaq-buyaqlarni aylinip chörgilep keldim, dédi.

⁸ Perwerdigar uninggha: — Méning qulum Ayupqa diqqet qilghansen? Yer yüzide uningdek mukemmel, durus, Xudadin qorqidighan hem yamanliqtin yiraq turidighan adem yoq, — dédi.

⁹ Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Ayup Xudadin bikardin bikar qorqmighandu? ¹⁰ Özün uning özi, ailisidikiliri hem uning hemme nersisining etrapigha qasha qoyghan emesmu? Sen uning qoligha beriket ata qilding, shuning bilen uning tealluqati terep-tereptin güllinip awumaqta. ¹¹ Eger Sen qolungni sozup, uning hemme nersilirige tégip qoysang, u Sendin yüz örüp, Séni tillimisa Sheytan bolmay kétey! — dédi.

¹² Perwerdigar Sheytangha: — Mana, uning hemme nersisini séning qolunggha tutquzdum! Biraq uning özige tegküchi bolma! — dédi.

Shundaq qilip Sheytan Perwerdigarning huzuridin chiqip ketti.

1:1 Ayup 2:3

1:5 «Ayup adem ewetip ularni Xuda aldida paklinishqa orunlashturatti» — bashqa birxil terjimisi: «Ayup ularni chaqirishqa adem ewetip, ularni Xuda aldida paklanduratti». «paklinish» — eyni chaghdiki qurbanliq qilish üçhün «ademni paklandurrush»ning qandaq élip bérilidighanliqi bizge namelum. Belkim yuyundurulup, pakiz kiyimlerni kiydürüş dégendek ish bolushi mumkin. «köydürme qurbanliq» — qedimki zamanlarda melum bir haywan (qoy, kala, qatarliqni soyup, uning qénini yerge éqitiwétip, andin uning pütün ténini Xudagha atap köydürüshdin ibarettur. Bu xil qurbanliq gunahni tilesh yaki Xudagha ibadet qilish meqsitide qilinidu. «Xudagha bihörmétlik qilish» — mushu söz ibranili tilida «baruq» dep élinidu. «Baruq» adette «beriket, bext» dégen menini bildüridu. Shu dewrde ademler bir-biri bilen xoshlashqanda «beriketlik bolsun» dep bext tileytti. Shu sewebtin «bext tilesh» («baruq») «xoshlishish»ni bildürüpmu qélishi mumkin idi. Démek, mushu yerde bu ibare «Balilirim Xudadin xoshliship («xuddi widalashqandek») ayrilip kétemdikin» dégen menide bolushi mumkin.

1:6 «Xudaning oghulliri» — mushu yerde éhtimal muqeddes perishtilerni körsitidu. 38:7ni körüng. «Sheytanmu ularning arisigha kiriwaldi» — Xuda néme üçhün Sheytanning özining huzurigha kirip, özini erkinlik bilen haqaretlishige yol qoyidu? Bu muhim mesile toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

1:7 1Pét. 5:8

1:10 «etrapigha qasha qoyghan» — yaki «etrapigha tosaq qoyghan».

«Ayup»

Birinci sinaq

¹³ Bir küni, Ayupning oghul-qizliri chong akisining öyide tamaq yep, sharab ichip olturatti. ¹⁴ Bir xewerchi Ayupning yénigha kélip uninggha: — Kalilar bilen yer heydewatattuuq, éshekler etrapta otlawatatti; ¹⁵ Shébalıqlar hujum qilip kala-ésheklerni bulap ketti. Ishlewatqan yashlarni qilichlap öltürüwetti. Yalghuz menla qutulup qélip, silige xewer yetküzüşke nésip boldi, — dédi.

¹⁶ Bu ademning gépi téxi tügimey turupla, yene birsi yügürüp kélip Ayupqa: — Asmandin Xudaning oti chüshüp qoylar we ishlewatqan yashlarni köydürüwetti; yalghuz menla qutulup qaldim, silige xewer yetküzüşke nésip boldum, — dédi.

¹⁷ Bu ademning gépi téxi tügimey turupla, yene birsi yügürüp kélip Ayupqa: — Kaldiyler üç tereptin hujum qilip tögilerni bulap élip ketti, ishlewatqan yashlarni qilichlap öltürüwetti; yalghuz menla qutulup qaldim, silige xewer yetküzüşke nésip boldum, — dédi.

¹⁸ Bu ademning gépi téxi tügimey turupla, yene birsi yügürüp kélip Ayupqa: — Oghulliri we qizliri chong akisining öyide tamaq yep, sharab ichip olturghinida, ¹⁹ tuyuqsız, chöldin qattıq bir boran chiqıp öyning töt bulungini qattıq soqup, öy ghulap chüshüp yashlarni öltürüwetti; yalghuz menla qutulup qaldim, silige xewer yetküzüşke nésip boldum, — dédi.

²⁰ Ayup bolsa buni anglap ornidin des turup, tonini yirtip, chéchini chüshürüwétip, özini yerge tashlap Xudagha ibadet qildi: —

²¹ Men apamning qorsiqidin yalingach chüshken, u yergimu yalingach qaytımın; hemmini Perwerdigar manga bergen, emdi Perwerdigar mendin élip ketti; Perwerdigarning namigha teshekkür-medhiye qayturulsun! — dédi.

²² Bularning hemmiside Ayup gunah qilmidi we yaki Xudani héchqandaq nalayıqlıq bilen eyiblimidi.

Ershtiki ikkinchi qétimlıq kéngesh; Sheytan yene soqunup kiridu; ikkinchi sinaq

2 ¹Yene bir küni, Xudaning oghulliri Perwerdigarning huzurigha hazir bolushqa keldi. Sheytanmu ularning arisigha kiriwaldi.

² Perwerdigar Sheytandin: — Nedin kelding? — dep soridi. Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Yer yüzini kézip paylap, uyaq-buyaqlarni aylinip chörgilep keldim, — dédi.

³ Perwerdigar uninggha: — Méning qulum Ayupqa diqqet qilghansen? Yer yüzide uningdek mukemmel, durus, Xudadin qorqidighan hem yamanlıqtın yiray turidighan adem yoq. Meyli sen Méni uni bikardin-bikar yutuwetishke dewet qilghan bolsangmu, u yenila sadaqetlikide ching turuwatidu, — dédi.

⁴ Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Her adem öz jénini dep térisini bérishkimu razi bolidu, hetta hemme némisinimu bérishke teyyardur; ⁵ Biraq Sen hazir qolungni sozup uning söngketlirige tegseng, u Sendin yüz örüp tillimisa Sheytan bolmay kétey! — dédi.

⁶ Perwerdigar Sheytangha: — Mana, u hazir séning qolungda turuwatidu! Biraq uning jénigha tegme! — dédi.

⁷ Shundaq qilip Sheytan Perwerdigarning huzuridin chiqıp, Ayupning bedinini tapinidin béshighiche intayin azablıq hürrek-hürrek yarilar bilen toshquziwetti.

1:21 Top. 5:14; 1Tim. 6:7

2:1 «Xudaning oghulliri» — 1:6, 38:7 we izahatlarni yene körüng.

2:4 «Her adem öz hayatini saqlap qélış üçün térisini bérishkimu razi bolidu» — ıbranıy tilida: «Her adem öz hayatini saqlap qélış üçün térisini ornigha tére bérishkimu razi bolidu» dégen ibare ishıitilgen — menisi belkim biz terjime qilghinimizdek bolushi kérek.

2:7 «intayın azablıq hürrek-hürrek yarilar» — bu késelning qaysı késel ıkenlikini éniq dep bérish qiyin. Bezi doxturlar uni «yawa chéchekek késili» dep qaraydu.

«Ayup»

⁸ Ayup bolsa bedinini tatilash-ghirdash üçün bir sapal parchisini qoligha élip, küllükke kirip olturdi..⁹ Ayali uninggha: — Ejeba sen téxiche öz sadaqetlikingde ching turuwatamsen? Xudani qargha, ölüpla tügeshl! — dédi..

¹⁰ Lékin Ayup uninggha: — Sen hamaqet ayallardek gep qiliwatisen. Biz Xudaning yaxshiliqini qobul qilghanikenmiz, ejeba uningdin kelgen külpetnimu qobul qilishimiz kérek emesmu? — dédi. Ishlarda Ayup éghizda héchqandaq gunah ötküzmid.

Ayupning üç dostining uni yoqlap kélishi

¹¹ Ayupning dostliridin üçeylen uninggha chüshken külpettin xewedar boldi. Ular, yeni Témanliq Élifaz, Shuxaliq Bildad we Naamatliq Zofar dégen kishiler bolup, öz yurtliridin chiqip, Ayupqa hédashliq bildürüş hem teselli bérish üçün uning yénigha bérishqa bille kélishkenidi.

¹² Ular kélip yiraqtinla uninggha qariwidi, uni toniyalmay qaldi-de, awazlirini kötürüp yighlap tashlidi. Herbiri öz tonlirini yirtiwétip, topa-changlarni asmangha étip öz bashlirigha chéchishti. ¹³ Ular uning bilen bille daq yerde yette kéche-kündüz olturdi, uninggha héchkim gep qilmidi; chünki ular uning derd-elimining intayin azabliq ikenlikini körüp yetkenidi.

Ayupning sözlishi — uning hayatqa lenet oqup, ölümge intizar bolushi

3¹⁻² Yette künden kéyin, Ayup éghiz échip ehwaligha qarita özining körüwatqan künige lenet oqup mundaq dédi: —

³ «Men tughulghan ashu kün bolmighan bolsa boptiken!

«Oghul bala apiride boldi!» déyilgen shu kéche bolmighan bolsa boptiken!

⁴ Shu künni zulmet qaplighan bolsa boptiken!

Ershte turghan Tengri köz aldidin shu künni yoqitiwetken bolsa boptiken,

Quyash nuri uning üstige chüshürülmise boptiken!

⁵ Shu künni qarangghuluq hem ölümning kölengisi öz qoynigha alsa boptiken!

Bulutlar uni yutup ketse boptiken,

Shu künni kün qarangghulatquchilar qorqitip ketküziwetken bolsa boptiken!

⁶ Shu kechni — Zulmet tutup ketse boptiken;

Shu kün yil ichidiki bashqa künler bilen bille shatlanmisa boptiken!

Shu kün ayning bir küni bolup sanalmisa boptiken!

⁷ Mana, shu kéchide tughut bolmisa boptiken!

U kéchide héchqandaq shad-xuramliq awaz yangrimisa boptiken!

⁸ Künlerge lenet qilghuchilar shu künge lenet qilsa boptiken!

Léwiatanni qozghashqa pétinalaydighanlar shu künge lenet qilsa boptiken!

2:8 «küllükke kirip olturush» — qedimki zamanlarda matem tutush yaki qattiq qayghuni bildürüş üçün ademler küll döwiside olturatti. Qedimki sheherlerning sirtida adette chong bir «küll döwisi» bolidu, Ayup shu küll döwisi üstige olturghan bolushi mumkin.

2:9 «Xudani qarghal» — Ayupning ayalining uninggha Xudani qargha dep bu nesihat qilishi, mushu arqiliq Xuda teripidin jéning élinusn dégen menide.

—«Xudani qarghal» — Ibraniy tilida «baruq» dégen söz bilen ipadiliniidu, «Xuda bilen xoshlishish», «Xudadin waz kéchish» dégenderk menilerde. 1:5diki izahatni körüng. «ölüpla tügeshl» — ibraniy tilida «ölüwergin!».

3:1-2 Yer. 15:10; 20:14

3:3 «Oghul bala apiride boldi!» — bu gepni perishtiler qilghan bolushi mumkin.

3:5 «kün qarangghulatquchilar» — buning néme ikenlikige hazir birnéme déyish tes. Belkim jadugerning bir xil jadugerlikni ishlipt künni qarangghulitishqa intilidighanliqini körisitishi mumkin.

3:8 «Léwiatan» — chongqur dengiz astida yashaydighan qorqunchluq ejdihagha oxshap kétidighan haywan. «Léwiatanni qozghash» bolsa, bezi kona medeniyetlerde: «bu yoghan haywanni qozghap ornidin turghuzup pütün quyashni tosup yépip, qarangghuluq chüshüreleymiz» dégen közqarashtur. Ayupning özi mundaq «qarangghulashturush usuli»gha

- ⁹ Shu kün tang seherdiki yultuzlar qarangghulashsa boptiken!
U kün quyash nurini bihude kütse boptiken!
Shu kün sübhining qapaqlirining échilishini bihude kütse boptiken!
- ¹⁰ Chünki shu kün méni kötürgen baliyatquning ishiklirini etmigen,
Méning közlimni derd-elemni körelmes qilmighan.
- ¹¹ Ah, némishqa anamning qorsiqidin chüshüpla ölüp ketmigendimen?!
Némishqa qorsaqtin chiqqandila nepestin qalmighandimen?
- ¹² Némishqa méni qobul qilidighan étekler bolghandu?
Némishqa méni émitidighan emcekler bolghandu?
- ¹³ Mushular bolmighan bolsa, undaqta men menggü tinch yétip qalattim,
Menggülik uyqugha ketken bolattim, shu chaghda aram tapqan bolattim.
- ¹⁴ Shu chaghda özliri üçünla xilwet jaylarga mazar salghan yer yüzidiki padishahlar hem meslihetchiler bilen,
- ¹⁵ Yaki altun yighqan,
Öyliri kümüshke tolghan beg-shahzadiler bilen bolattim;
- ¹⁶ Qorsaqtin mezgilsiz chüshüp ketken yoshurun balidek,
Nurni körmey chachrap ketken balidek hayat kechürmigen bolattim.
- ¹⁷ Ashu yerde reziller awarichiliktin xaliy bolidu,
Ashu yerde halidin ketkenler aram tapidu;
- ¹⁸ Ashu yerde esirler rahette jem bolidu,
Ular ezgüchilerning awazini anglimaydu;
- ¹⁹ Ghériblarmu hem ulughlarmu ashu yerde turidu,
Qul bolsa xojayinidin azad bolidu.
- ²⁰ Japa tartquchigha néme dep nur bérilidu?
Némishqa derd-elemge chömgenlerge hayat bérilidu?
- ²¹ Ular teshnaliq bilen ölümni kütidu, biraq u kelmeydu;
Ular ölümni yoshurun göherni kézip izdigendinmu ewzel bilidu,
- ²² Ular görni tapqanda zor xushal bolup,
Shad-xuramliqqa chömidu.
- ²³ Öz yoli éniqsiz ademge,
Yeni Tengrining tosiqi sélinghan ademge némishqa nur we hayat bérilidu?
- ²⁴ Shunga tamimning ornigha nalilirim kélidu;
Méning qattiq peryadlirim sharqiratmidek sharqiraydu.
- ²⁵ Chünki men del qorqqan wehshet öz béshimgha chüshti;
Men del qorqidighan ish manga keldi.
- ²⁶ Mende héch aramliq yoqtur!
Hem héch xatirjem emesmen!
Héch tinch-amanliqim yoqtur!
Biraq parakendichilik haman üstümge chüshmekte!..»

ishenmesliki mumkin, biraq shéirlik tekitlesh üçün bu sélishturmini ishlitidu. Démek, Ayup mushu yerde özi tughulghan küninging mushu ejdihagha oxshash qorqunchluqligini we taqabil turushning intayin teslikini bildürmekchi bolghan bolushi mumkin.

3:14 «özliri üçünla xilwet jaylarga mazar salghan yer yüzidiki padishahlar hem meslihetchiler» — bu ayettiki «mazar» belkim Misirdiki chong éhramlarni körsitishi mumkin. Meyli chong, heywetlik bolsimu, beribir ademni ölümدين qoghdiyalmaydu. Bu jümliini yene «özi üçünla hazir xarablaship ketken jaylarni qurghan padishahlar...» dep terjime qilghili bolidu.

3:17 «Ashu yerde reziller halidin ketkenler aram tapidu» — mushu yerde Ayupning sözi Xudaning adalيتين gumanlinishigha yéqin kélidu. U, reziller bashqa ademlerge oxshash görde teng bolup oxshash dem alalaydu, dewatqandek menide sözleydu.

«Ayup»

Élifazning söz qilishi «Adem Xudaning aldida heqqaniy bolalmaydu»

4¹ Témanliq Élifaz jawaben mundaq dédi: —

4² «Birsi sen bilen sözleshmekchi bolsa, éghir alamsen? Biraq kim aghzigha kelgen gepni yutuwatelaydu?

³ Qara, sen köp ademlerge telim-terbiye bergen ademsen, Sen jansiz qollargha küch bergensen,

⁴ Sözliring deldengship aran mangidighanlarni righbetlendürgen, Tizliri pükülgenlerni yöligensen.

⁵ Biraq hazir nöwet sanga keldi, Shuningliq bilen halingdin ketting, Balayi'apet sanga tégishi bilen, Sen alaqzade bolup ketting..

⁶ Ixlasmenliking tayanching bolup kelmigenmu? Yolliringdiki durusluq ümidningning asasi emesmidi?

⁷ Ésingge al, kim bigunah turup weyran bolup baqqan? Duruslarning hayati nede üzülüp qalghan?

⁸ Men körginimdek, gunah bilen yer aghdurup awarichilik térighanlar, Oxshashla hosul alidu..

⁹ Tengrining bir nepisi bilenla ular gumran bolidu, Uning ghezipping partlishi bilen ular yoqilip kétidu..

¹⁰ Shirning hörkireshliri, Hem esheddiy shirning awazi bar bolsimu, Shir arslanlirining chishliri sundurulidu;

¹¹ Batur shir bolsa ow tapalmay yoqilishqa yüzlinidu, Chishi shirning küchükliri chéchilip kétidu.

¹² — Mana, munga bir söz ghayibane keldi, Quliqimgha bir shiwirlighan awaz kirdi,

¹³ Tün kéchidiki ghayibane körünüşlerdin chiqqan oylarda, Ademlerni chongqur uyqu basqanda,

¹⁴ Qorqunch we titrekmu méni basti, Söngek-söngelirimni titritiwetti;

¹⁵ Köz aldimdin bir roh ötüp ketti; Bedinimdiki tüklirim hürpiyip ketti..

¹⁶ U roh ornida midirlimay turdi, biraq turqini körelmidim;

4:5 «Balayi'apet sanga tégishi bilen, sen alaqzade bolup ketting!» — démey turalmaymizki, Élifazning «Balayi'apet sanga tégishi bilen» dégini Ayupning échinishliq ehwalini nahayiti yénik chaghlighan bir sözdür.

4:7 «Ésingge al, kim bigunah turup weyran bolup baqqan? Duruslarning hayati nede üzülüp qalghan?» — Élifazning bayani, shübhisizki, qiyamet künide emelge ashurulidu. Biraq bundaq sözlerning bu dunyada herdaim emelge ashurulushi natayin. Ayupning dostlirining hemmisi: «Bu dunyada gunah sadir qilghan herqandaq ademge külpet keltürüldi; Ayupqa külpet keldi; shunga u choqum melum bir éghir gunahni qilghan» dep perez qilidu. Bu közqarashni Ayup qobul qilmisimu, lékin bundaq gepler uni intayin azablaydu hem uni Xudaning adalitidin gumanlinishqa türkte bolidu. Ularning sözliridin qarighanda, Ayup we uning dewridikilerning qiyamet küni toghrisida asasen xewiri yoq idi.

4:8 Ayup 15:35; Zeb. 7:14-16; Pend. 22:8; Yesh. 59:4; Hosh. 10:13; Gal. 6:7, 8

4:9 «nepisi» — «nepisi» emes.

4:9 Yesh. 11:4

4:10 «Shirning hörkireshliri, hem esheddiy shirning awazi bar bolsimu,...» — bashqa bir xil terjimisi: «Shirning hörkireshliri hem esheddiy shirning awazi jim bolidu...».

4:15 «bir roh ötüp ketti» — andin bu roh Élifazgha gep qilidu. «Ayup» 1-2-babtiki xewerdin qarighanda, rohnning gépi yalghan bolghachqa, bu roh Sheytandin kelgen yaman bir roh ikenlikige bizde qilche guman yoq. Töwendiki izahatlarnimu köring.

Köz aldında bir gewde turuptu;

Shiwirlighan bir awaz anglandi: —.

¹⁷ «Insan balisi Tengridin heqqaniy bolalamdu?

Adem öz Yaratquchisidin pak bolalamdu?»

¹⁸ Mana, U Öz qullirigha ishenmigen,

Hetta perishtilirimu «Nadanliq qilghan!» dep eyibligen yerde,

¹⁹ Uli topilardin bolghan insanlar,

Laydin yasalghan öylerde turghuchilar qandaq bolar!?

Ular perwanidinmu asanla yanjilidu!

²⁰ Ular tang bilen kech ariliqida kukum-talqan bolidu;

Ular héchkim nezirige almighan halda menggüge yoqilidu.

²¹ Ularning chédir tanisi yulup tashlanghanghu?

Ular héch danaliqqa téxi érishmeyla ölüp kétidu!».

Élifazning sözini dawamlashturushi

5¹ Qéni, iltija qilip baq, sanga jawab qilghuchi barmikin?

Muqeddeslerning qaysisidin panah tileysen?

² Chünki exmeqning achchiqi özini öltüridu,

Qehri nadanning jénigha zamin bolidu.

³ Men öz közüim bilen exmeqning yiltiz tartqanliqini körgenmen;

Lékin shu haman uning makanini «Lenetke uchraydu!» dep bildim,

⁴ Uning baliliri amanliqtin yiraqtur;

Ular sheher derwazisida sot qilinghanda basturuldi;

Ulargha héchkim himayichi bolmaydu.

⁵ Uning hosulini achlar yep tügitidu;

Ular hetta tiken arisida qalghanlirininimu élip tügitidu;

4:16 «Shiwirlighan bir awaz anglandi» — bashqa bir xil terjimisi: «süküt ichide bir awaz anglandi».

4:17 «Insan balisi Tengridin heqqaniy bolalamdu?» — bashqa bir xil terjimisi: «Insan balisi Tengri aldida heqqaniy bolalamdu?».

4:18 Ayup 15:15; 2Pét. 2:4

4:19 «Laydin yasalghan öylerde turghuchilar qandaq bolar!?» — roh éytqan bu sözler (17-21-ayetler) pütünley yalghan shikayet sözliridur; chünki biz kitabning béshida Xudaning Ayupni «Méning qulum Ayup» dep atap uninggha bolghan ishenchisi toghrisidiki xatirilerni körelymiz. Hemme rohlarning sözining toghra bolushi natayin! Shuning üçün tekitleymizki, barliq «rohlarning sözliri»ni, shundaqla insanlarning sözlirininimu muqeddes yazmilar (Tewrat, Zebur, Injil)diki toluq heqiqetlerge asasen tekshürüp ispatlash tolumu zörürdur. «Ular perwanidinmu asanla yanjilidu!» — rohning mushu sözining köchme menisi: Insan balisi Xudaning aldida héchnéme hésablanmaydu, shunga Xudaning heqqaniyliqigha ademning eqli qilche yetmeydu, dégenliktur. Démek, insanlar Xudaning heqqaniyliqini qet'iy chüshinelmeydu. Biraq Ayupning qarishi undaq emestur. Ayup: — Gerche adem we Xudaning arisida insanlarning gunahı sewebidin zor hang peyda bolghan bolsimu, insanlarning beribir öz wijdanida heqqaniyliq toghrisidiki birxil ghil-pal körünidighan chüshenchisi bolidu, dep qaraydu.

4:20 «Ular héchkim nezirige almighan halda menggüge yoqilidu» — rohning bu sözi yenila bir aldanchiliqtur; Injilgha asasen, Xuda hetta quchqachning yerge yiqilghininimu nezirige alidu.

4:21 «Ular... héch danaliqqa téxi érishmeyla ölüp kétidu!» — Élifaz ademning hayatini chédirgha oxshitidu; chédirning taniliri yulunghada chédir derhal ghulap kétidu. Élifazning bu sözige qarighanda, hayatning bir meqsiti danaliqqa érishishtur. Melum nuqtidin éytqanda bu sözning asasi bar.

5:1 «Muqeddesler» — mushu yerde belkim muqeddes perishtilerni körsitidu.

5:2 «Qehri nadanning jénigha zamin bolidu» — yaki «Körmesliki nadanning jénigha zamin bolidu».

—Élifazning bu sözining menisi: Ayupning achchiqlinip, Xudagha qaqshishi xeterlik ish; Xuda uninggha jawab kelmigen yerde, Xuda we insanning ariliqida turidighan bir «kélishtürgüchi»dinmu yardem tileshtir pütünley bihude ish, dégenlik bolushi mumkin.

5:3 «Lékin shu haman uning makanini «lenetke uchraydu!» dep bildim» — bashqa birxil terjimisi: «Lékin men derhal uning makanigha lenet oqudum».

Qiltaqchimu uning mal-müluklirini yutuwélshqa teyyar turidu.

⁶ Chünki awarichilik ezeldin topidin ünüp chiqmaydu,
Külpetmu yerdin ösüp chiqqanmu emes.

⁷ Biraq uchqun yuqirigha uchidighandek,
Insan külpet tartishqa tughulghandur..

⁸ Ornungda men bolsam, Tengrihila murajiet qilattim,
Men ishimni Xudayinghila tapshuruwétettim.

⁹ U hésabsiz karametlerni,
San-sanaqsiz möjizilerni yaritidu..

¹⁰ U yerge yamghur teqdim qilidu;
U dala üstige su ewetip béridu..

¹¹ U pes orunda turidighanlarning mertiwisini üstün qilidu;
Matem tutqanlar amanliqqa kötürülidu..

¹² U hiyligerlerning niyetlirini bikar qiliwétidu,
Netijide ular ishini püttürelmeydu..

¹³ U mekkarlarni öz hiyligerlikidin tuzaqqa alidu;
Egrilerning neyrenqliri éqitip kétilidu..

¹⁴ Kündüzde ular qarangghuluqqa uchraydu;
Chüshte tün kéchidek silashturup mangidu..

¹⁵ Biraq u miskinlerni mekkarlarning qilichi we aghzidin qutquzidu,
Ularini küchlüklerning changgilidin qudretlik qoli bilen qutquzidu.

¹⁶ Shunga, ajizlar üçün ümid tughulidu,
Qebihlik aghzini yumidu..

¹⁷ Qara, Tengri ibret bergen adem bextliktur,
Shunga, Hemmige Qadirning terbiyisige sel qarima jumu!.

¹⁸ Chünki U ademni yarilanduridu, andin yarini tangidu;
U sanjiydu, biraq Uning qolliri yene saqaytidu..

¹⁹ U séni alte qiyinchiliqtin qutquzidu;
Hetta yette külpette héchqandaq yamanliq sanga tegmeydu..

²⁰ Acharchiliqta U séning ülümingge,
Urushta U sanga urulghan qilich zerbisige nijatkar bolidu.

²¹ Sen zeherlik tillarning zerbisidimu bashpanahliq ichige yoshurunisen,
Weyranchiliq kelgende uningdin héch qorqmaydighan bolisen.

5:7 «Insan külpet tartishqa tughulghandur» — yaki «Insan japa tartishqimu tughulghandur». Kirish sözimizde éytqinimizdek, oqurmenlarning éside bolsunki, Ayupning üç dostining bergen pikiriliride xéli kóp xataliq yerliri bar. Kéyin Xuda shu xata gepliri üçün ularni eyibleydu. 42:7-9ni körüng.

5:9 Ayup 9:10; Zeb. 72:18; Rim. 11:33

5:10 Zeb. 104:10

5:11 1Sam. 2:7; Zeb. 113:7, 8

5:12 «U hiyligerlerning niyetlirini bikar qiliwétidu, netijide ular ishini püttürelmeydu» — bu ayet Injilda («1Kor.» 1:19) rosul Pawlus teripidin neqil keltürülgen, shunga shübhisizki uni toghra dep bilimiz.

5:12 Neh. 4:9; Zeb. 33:10; Yesh. 8:10

5:13 «U mekkarlarni öz hiyligerlikidin tuzaqqa alidu» — Élifazning bu jümlisimu Injilda («1Kor.» 3:19) rosul Pawlus teripidin neqil keltürülgen, shunga shübhisizki unimu toghra dep bilimiz.

5:13 1Kor. 3:19

5:14 Qan. 28:29

5:16 Zeb. 107:42

5:17 Pend. 3:11, 12; Ibr. 12:5; Yaq. 1:12; Weh. 3:19

5:18 Qan. 32:39; 1Sam. 2:6; Hosh. 6:1

5:19 «... alte qiyinchiliq... yette külpette ...» — bu «alte... yette...» dégen ibare «herxil..., herqandaq...» dégenni bildüridu.

5:19 Zeb. 91

«Ayup»

- ²² Weyranchiliq we qehetchilik aldida külüpla qoyisen;
Yer yuzidiki haywanlardinmu héch qorqmaysen.
²³ Sen daladiki tashlar bilen ehdidash bolisen;
Yawayi haywanlarmu sen bilen inaq ötidu..
²⁴ Sen chédiringning tinch-amanliqta bolidighanliqini bilip yétisen;
Mal-mülküngni éditliseng, hemme némengning tel ikenlikini bayqaysen.
²⁵ Nesling köp bolidighanliqini,
Perzentliringning ot-chöptek köp ikenlikini bilisen..
²⁶ Sen öz waqtidila yétilip yighilghan bir bagh bughdaydek,
Peqet waqit-saiting piship yétilgendila yerlikingge kirisen.
²⁷ Biz özimiz buni tekshürüp körgenmiz — ular heqiqeten shundaqtur.
Shunga özüng anglap bil, bularni özüngge tetbiqlap oylap baq».

Ayup yene sözleydu — «Méning dadlishim heq»

- 6**¹ Ayup jawaben mundaq dédi: —
² «Ah, méning derdlik zarlirim tarazida ölçense!
Ah, béshimgha chüshken barliq balayiqaza bular bilen bille tarazilansal.
³ Shundaq qilinsa u hazir déngizdiki qumdin éghir bolup chiqidu;
Shuning üçhün sözlirim telwilerche boluwatidu..
⁴ Chünki Hemmige Qadirning oqliri manga sanjilip ichimde turuwatidu,
Ularning zehirini rohim ichmekte,
Tengrining wehimiliri manga qarshi sep tüzüp hujum qiliwatidu..
⁵ Yawa éshek ot-chöp tapqanda hangramdu?
Kala bolsa yem-xeshek üstide möremdu?
⁶ Tuz bolmisa temsiz nersini yégili bolamdu?
Xam tuxumning éqining temi barmu?
⁷ Jénim ulargha tegsimu seskinip kétidu,
Ular manga yirginchlik tamaq bolup tuyulidu.
⁸ Ah, méning teshna bolghinim kelsidi!
Tengri intizarimni ijabet qilsidi!
⁹ Ah, Tengri méni yanjip tashlisun!
U qolini qoyuwétip jénimni üzüp tashlashqa muwapiq körsidi!
¹⁰ Shundaq bolsa, manga teselli bolatti,
Hetta rehimsiz aghriqlarda qiynalsammu, shadlinattim;
Chünki Muqeddes Bolghuchining sözliridin tanmighan bolattim!
¹¹ Mende ölümni kütküdek yene qanchilik maghdur qaldı?

5:23 Hosh. 2:20

5:25 «Nesling köp bolidighanliqini, perzentliringning ot-chöptek köp ikenlikini bilisen» — Élifaz Ayupning on balisidin hem barliq mal-mülkidin ayrilip qalghanliqini pütünley ésidin chiqirip qoyghandek qilatti.

6:2 «... Ah, béshimgha chüshken barliq balayiqaza bular , *yeni derdlik zarlirim* bilen *bille tarazilansal*» — Ayupning bu sözi: «derdlik zarlirim» we béshimgha chüshken bala-qazalar tarazada sélishiturulsa, emeliyette méning zarlirimning az ikenliki körünidu, dégen menini öz ichige élishi mumkin.

6:3 Pend. 27:3

6:4 «Ularning zehirini rohim ichmekte» — yaki, «Ularning zeheri rohimni yep kétidu».

6:4 Zeb. 38:1-3

6:10 «Hetta ... shadlinattim; chünki Muqeddes Bolghuchining sözliridin tanmighan bolattim!» — Ayupning bundaq oylishi: «Eger hazir Xuda méning jénimni alsa, men Uningdin yüz örümigen mana mushu chaghдила alsa boptiken; biraq bu azab-oqubetler dawamlashturulsa, mende néme özgirishler bolar, men Xudadin tanimenmu qandaq? Shunga yaxshisi U hazir méni epketse, qattiq bir zerbe bilen epketse meyli» dégendek menini béridu.

Méning sewr-taqetlik bolup hayatimni uzartishimning néme netijisi bolar?

¹² Méning küchüm tashtek chingmu?

Méning etlirim mistin yasalghanmidi?

¹³ Özümge yordam bergüdek maghdurum qalmidi emesmu?

Herqandaq eqil-tedbir mendin qoghliwétilgen emesmu?

Buraderlirining Ayupni daghda qoyushi

¹⁴ Ümidsizlinip kétiwatqan kishige dosti méhribanliq körsetmiki zörürdur;
Bolmisa u Hemmige qadirdin qorqushtin waz kéchishi mumkin.

¹⁵ Biraq buraderlirim waqitliq «aldamchi ériq» süyidek,

Manga héligerlik bilen muamile qilmaqta;

Ular suliri éqip tügigen ériqqa oxshaydu.

¹⁶ Érigen muz suliri ériqqa kirgende ular qaridap kétidu,

Qarlar ularning ichide yoqilip kétidu,

¹⁷ Ular pesilning illishi bilen qurup kétidu;

Hawa issip ketkende, izidin yoqilip kétidu.

¹⁸ Seperdashlar mangghan yolidin chiqip, ériqqa burulidu;

Ular ériqni boylap méngip, chölde ézip ölidu.

¹⁹ Témalıq karwanlarmu ériq izdep mangdi;

Shébalıq sodigerlermu ulargha ümid bilen qaridi;

²⁰ Biraq ular ishenginidin ümidsizlinip nomusta qaldi;

Ular ashu yerge kélishi bilen parakendichilikke uchridi.

²¹ Mana siler ulargha oxshash manga tayini yoq bolup qaldinglar;

Siler qorqunchluq bir wehimini körüpla qorqup kétiwatisiler.

²² Men silerge: «Manga béringlar»,

Yaki: «Manga mal-mülükliringlardan hediye qilinglar?» — dégenni qachan dep baqqan?

²³ Yaki: «Méni ézitquchining qolidin qutquzunglar!»

Yaki «Zorawanlarning qolidin görüge pul bersenglar!» dep baqqanmu?

²⁴ Manga ögitip qoyunglar, süküt qilimen;

Nede yoldin chiqqanliqimni manga körsitip béringlar.

²⁵ Toghra sözler némidégen ötkür-he!

Biraq eyiblinglar zadi némini ispatliyalaydu?!

²⁶ Ümidsizlengen kishining gepliri ötüp kétidighan shamaldek tursa,

Peqet sözlernila eyiblimekchimusiler?.

6:14 «Ümidsizlinip kétiwatqan kishige dosti méhribanliq körsetmiki zörürdur; bolmisa ...» — ayetning bashqa birnechke terjimiliri bar. Bularning biri: «Hetta u Hemmige Qadirdin qorqushtin ayrılghan bolsimu, ümidsizlinip kétiwatqan kishige dosti méhribanliq körsetmiki zörürdur».

6:15 «aldamchi ériq» — chöl bayawanda tuyuqsız éqishtin toxtaydighan ériq. Yoluchilarning mushundaq ériqqa ishinishi intayin xeterlik, elwette. 20-21-ayetlerni körüng.

6:17 «Hawa issip ketkende, izidin yoqilip kétidu» — démek, eng kérek bolghan waqitta bu ériqlar ghayib bolidu.

6:19 «Shébalıq sodigerlermu ulargha ümid bilen qaridi» — yaki «Shébalıq sodigerlermu ulargha uchrashni ümid qilatti».

6:22 «Manga mal-mülükliringlardan hediye qilinglar?» — dégenni qachan dep baqqan?» — Ayup u dostlirigha héchqachan qerzdar bolup baqmighan. U: «Silerdin pul yaki mal-mülük kütkinim yoq, silerdin kütkinim peqet azraq hésdashliq yaki méhribanliq, xalas» démekchi.

6:25 «Biraq eyiblinglar zadi némini ispatliyalaydu?» — shu waqitqiche Ayupning üç dosti arisidin peqet Élifaz söz qilghan. Ayup «eyiblinglar» (köplük shekli) dégen sözi bilen ulargha: «Siler yénimgha kélishtin awwal ehwalim toghruluq til biriktüüwalghan oxshaysiler» dep puritiwatidu.

6:26 «Ümidsizlengen kishining gepliri ötüp kétidighan shamaldek tursa,...» — Ayup bu gepliri bilen özümning bezi sözlirimning heddidin éship ketkenlikini bilimen, dep étirap qilghan bolsa kérek. Bashqa birxıl terjimisi: «Siler peqet sözlernila eyiblimekchimusiler, ümidsizlengen kishining gepliri nahayiti ötüp kétidighan bir shamaldekla dep qarimaqchisiler?».

²⁷ Siler yétim-yésirlarning üstide chek tashlishisiler!
Dost-buradiringlar üstide sodilishisiler!

²⁸ Emdi manga yüz turane qarap béqinglar;
Aldinglardila yalghan söz qilalamdim?

²⁹ Ötünimen, boldi qilinglar, gunah bolmisun;
Rast, qaytidin oylap béqinglar,
Chünki özümning toghriliqim tarazida turidu..

³⁰ Tilimda xataliq barmu?
Tilim yamanliqni zadi tétiyalmasmu?

Insanlarning turmush azabliri

7¹ Insangha zéminda jewre-japa chékidighan turmush békitilgen emesmu?
Uning künliri bir medikarningkige oxshash emesmu?

² Qul kechqurunning sayisige teshna bolghandek,
Medikar öz emgikining heqqini kütkendek,

³ Mana bihude aylar manga békitilgen,
Gheshlikke tolghan kéchiler manga nésip qilinghan..

⁴ Men yatqinimda: «Qachan qoparmen?» dep oylaymen,
Biraq kech uzundin uzun bolidu,
Tang atquche pütün bir kéche men tolghinip yatimen.

⁵ Etlirim qurtlar hem topa-changlar bilen qaplandi,
Térilirim yérilip, yiringlap kettti..

⁶ Künlirim bapkarning mokisidinmu ittik ötidu,
Ular ümidsizlik bilen ayaghlislay dep qaldi..

⁷ Ah Xuda, méning jénim bir nepesla xalas.
Közüm yaxshiliqni qaytidin körmeydighanliqi ésingde bolsun;

⁸ Méni Körgüchining közi ikkinchi qétim manga qarimaydu,
Sen neziringni üstümge chüshürginingde, men yoqalghan bolimen..

⁹ Bulut ghayib bolup, qayta körünmigendek,
Oxshashla tehtisarağa chüshken adem qaytidin chiqmaydu..

¹⁰ U yene öz öyige qaytmaydu,
Öz yurti uni qayta tonumaydu.

¹¹ Shunga men aghzimni yummay,
Rohimning derd-elimni bilen söz qilay,
Jénimning azabidin zarlaymen.

6:27 «Dost-buradiringlar üstide sodilishisiler!» — bashqa birxil menisi: «Siler dost-buraderler üçhün ora kolishisiler».

6:29 «Chünki özümning toghriliqim tarazida turidu» — yaki: «Chünki bu ishta heq men tereptidur».

7:3 «Mana bihude aylar manga békitilgen,...» — bu jümle Ayupning azabi ashu küngiche belkim birnechke ay uzartilghanliqini körsitidu. Uning dostlirining Ayupning qéshigha kelgüiche qilghan sepiri uzun bolghan bolsa kérek.

7:5 «Etlirim qurtlar hem topa-changlar bilen...» — yaki «Etlirim qurtlar hem qaqach-chaqalar bilen...».

7:6 «Künlirim bapkarning mokisidinmu ittik ötidu» — bapkarning mokisi intayin téz, toxtimay heriket qilidu. «Ular ümidsizlik bilen...» — ibraniy tilida «ümidsizlik» we «yip» ahangdash söz. Ayup mushu ayette öz hayatini toqulidighan gilemge oxshitip, «yip toxtap qalghudek» démekchi.

7:7 Ayup 8:9; 10:9; 14:1, 2, 3; 16:22; Zeb. 90:5, 6, 9; 102:11; 103:15; 144:4; Yesh. 40:6; Yaq. 4:14; 1Pét. 1:24

7:8 «Sen neziringni üstümge chüshürginingde, men yoqalghan bolimen» — bu 7-8-ayette, 21-ayette oxshash, Ayup «I Xuda, Sen baldur manga rehim qilmisang, kéchikip qalisen!» dégendek qilatti.

7:9 «Tehtisara» — mushu yerde «tehtisara» (ibraniy tilida «shéol») dégen yer «yer astidiki saray» (yeni, «tekt saray»), ögenlerning rohlari barghan jayni körsitidu. Éniq turuptiki, Ayupning bu sözlerni éytqanda gördin tirildürülüş toghrisida xewiri köp emes idi.

¹² Némishqa Sen üstümdin közet qilisen?

Men xeterlik bir déngizmu-ya?

Yaki déngizdiki bir ejdihamumen?

¹³ Men: «Ah, yatqan ornum manga rahet béridu,
Körpem nale-peryadimgha derman bolidu» — désem,

¹⁴ Emdi Sen chüshler bilen méni qorqutuwatisen,
Ghayibane alametler bilen manga wehime salisen.

¹⁵ Shuning üçün boghulushumni, ölümni,
Bu söngeklirimge qarap olturushtin artuq bilimen.

¹⁶ Men öz jénimdin toydum;
Méning menggüge yashighum yoq,
Méni meylimge qoyiwetkin,
Méning künlirim bihududur..

¹⁷ Insan balisi némidi?
Sen némishqa uni chong bilisen,
Néme dep uninggha köngül bérisen?
¹⁸ Her etigende uni sürüshürüp kélisen,
Her nepes uni sinaysen!

¹⁹ Qachanghiche méningdin neziringni almaysen,
Manga qachanghiche aghzimdiki sériq suni yutuwalghudek aram bermeysen?

²⁰ Men gunah qilghan bolsammu,
i insaniyetni Közetküchi, Sanga néme qiliptimen?!
Men Sanga yük bolup qaldimmu?
Buning bilen méni Özüngge zerbe nishani qilghansenmu?

²¹ Sen némishqa méning itaetsizlikimni kechürüm qilip,
Gunahimni saqit qilmaysen?
Chünki men pat arida topining ichide uxlaymen;
Sen méni izdep kélisen, lékin men mewjut bolmaymen»..

Shuxaliq Bildad sözleydu — Ilgiriki dewrlerdiki azab-oqubetler toghruluq guwahliq

8¹ Andin Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: —

² «Sen qachanghiche mushularni sözleysen?
Aghzingdiki sözler küchlük shamaldek qachanghiche chiqidu?

³ Tengri adaletni burmilighuchimu?
Hemmige Qadir adilliqni burmilamdu?

⁴ Séning baliliring Uning aldida gunah qilghan bolsa,

7:12 «Némishqa Sen üstümdin közet qilisen?» — Ayup: «Men alemning amanliqigha birxil xewp yetküzemdim-ya?» dep Xudadin sorimaqchi oxshaydu.

7:15 «... boghulushumni, ölümni, bu söngeklirimge qarap olturushtin artuq bilimen» — Ayupning késili, belkim, boghnuqush késili (dem siqilish késili) bolushi mumkin.

—Bu ayet yene mundaqmu terjime qilinidu, yeni: «Gélimni siqquchi bolsa boynumni, ölüm bolsa söngeklirimni tallidi».

7:16 «Méning künlirim bihududur» — yaki «Méning künlirim bir nepes, xalas!».

7:16 Zeb. 62:9; 144:4

7:17 Zeb. 8:4; 144:3; Ibr. 2:6

7:21 «...sen méni izdep kélisen, lékin men mewjut bolmaymen» — 7-bab, 7-8-ayet üçün bérilgen izahatnimu körüng. Mushu yerde, Ayupning ichidiki étiqad hem gumanning bir-birige bolghan kürishi körünidu. Ayup bir tereptin Xudani dushmanimdek ish qildi, lékin yene bir tereptin U kelgüsida Öz dostini izdigendek méni izdep kélidu, biraq tapalmaydu, deydu.

8:3 Qan. 32:4; 2Tar. 19:7; Dan. 9:14

«Ayup»

U ularnimu itaetsizlikining jazasiga tapshurghan, xalas.

⁵ Biraq eger özüng hazir chin könglüngdin Tengrini izdisengla,
Hemmige Qadirgha iltija qilsangla,

⁶ Eger sen sap dil hem durus bolghan bolsang,
Shübbhisizki, U sen üçün oyghinidu,
Choqum séning heqqaniyliqinggha tolghan turalghungni güllendüridu.

⁷ Sen deslepte étibarsiz qaralghan bolsangmu,
Biraq sen axirida choqum téximu güllinisen.

⁸ Shunga sendin ötüneyki, ötkenki dewrlerdin sorap baqqin,
Ularning ata-bowilirining izdinshirigimu köngül qoyghin.

⁹ (Chünki biz bolsaq tünügünla tughulghanmiz;
Künlirimiz peqet bir saye bolghachqa, héchnémini bilmeymiz)..

¹⁰ Sanga körsetme béríp ögeteleydighan ular emesmu?
Ular öz könglidikini sanga sözlimemdu?

¹¹ Latqa bolmisa yékenler ézig öselemdu?
Qomushluqtiki ot-chöpler susiz öselemdu?

¹² Ular yéshil péti bolup, téxiche orulmighan bolsimu,
Herqandaq ot-chöptin téz tozup kétidu..

¹³ Tengrini untugghan kishilerning hemmisining aqiwetliri mana shundaqtur;
Iplaslarning ümidi mana shundaq yoqqa kéter..

¹⁴ Chünki uning tayanghini chürük bir nerse, xalas;
Uning ishengini bolsa ömüchükning toridur, xalas.

¹⁵ U öz uwisigha yölinidu, biraq u mezmüt turmaydu;
U uni ching tutuwalghan bolsimu, biraq u berdashliq bérelmeydu.

¹⁶ U quyash astida kökligen bolsimu,
Uning pilekliri öz béghini qaplighan bolsimu,

¹⁷ Uning yiltizliri tash döwisige chirmiship ketken bolsimu,
U tashlar arisida orun izdigen bolsimu,

¹⁸ Lékin Xuda uni ornidin yuliwetse,
Ashu yer uningdin ténip: «Men séni körmigen!» — deydu..

¹⁹ Mana uning yolining shadliqi!
Uningdin kéyin ornigha bashqiliri tupraqtin ünidu.

²⁰ Qara, Xuda durus ademni tashlimaydu,

8:4 «Séning baliliring Uning aldida gunah qilghan bolsa, U ularnimu itaetsizlikining jazasiga tapshurghan, xalas» — Bildadning bu bayani rehimsizlik bilen qilinghan sözlardur; bu sözler Ayupning yarisigha tuz séyip uni téximu azabqa salidu. Chünki Ayupning hesriti del mushu ish tüpeylidin boluwatatti; biraq Bildadning Ayupning balilirining ötküzgen birer gunahi toghrisida héchqandaq ispati yoqtur. Biz bolsaq, uning balilirining emeliyette öz gunahi sewebidin ölmigenlikini bilimiz.

8:5 Ayup 22:23

8:8 Qan. 4:32

8:9 «Künlirimiz peqet bir saye...» — Bildadning bu dégin, uning u dewridiki ata-bowilirining (özing zamani bilen sélishturghanda) intayin uzun ömürlük bolghanliqini körsitishi mumkin. (Tewrattiki «Yaritilish» qismigha asasen, Adem'atimzidin bashlap Nuh peyghemberning dewrigiche nurghun ademler birnechke yüz yil yashighanidi).

8:9 Yar. 47:9; 1Tar. 29:15; Ayup 7:5, 6, 7; Zeb. 39:5, 13; 102:11; 144:4

8:12 Zeb. 129:5-6; Yer. 17:6

8:13 Ayup 11:20; 18:14; Zeb. 112:10; Pend. 10:28

8:18 «... Lékin Xuda uni ornidin yuliwetse, ashu yer uningdin ténip: «Men séni körmigen!» — deydu» — mushu yerlerde Bildad Ayup uchrighan balayi'apetni shu birnechke ishqa oxshatqan bolushi mumkin: — awwal -15-ayette, u «yamanlarning öyining ghulap kétishi» toghruluq sözleydu; ikkinchi, 16-ayettiki «pilekler» dégen söz, ibraniy tilida «perzentler»nimu körsitidu. Üchinchi, mushu ayette belkim «ashu yer» dégen söz Ayupning yurtdashlirini körsitidu; ular uni chetke qéqip: «Sendek Xuda lenet qilghan ademni tonumaymiz» dégen menilerdimu éytilghan bolushi mumkin.

Yaki yamanliq qilghuchilarning qolini tutup ularni yölimeydu..

²¹ U yene séning aghzingni külke bilen,
Lewliringni shadliq awazliri bilen tolduridu,

²² Sanga nepretlengenlerge shermendilik chaplinidu,
Eskilerning chédiri yoqitilidu».

Ayup bergen jawabi — «Insan balisi qandaq qilib Xuda aldida adil bolalaydu?»

⁹¹ Ayup jawaben mundaq dédi: —

² Way, séningla toghra, dunyani heqiqeten sen dégendek dep bilimen!

Biraq insan balisi qandaq qilib Tengri aldida heqqaniy bolalisun?

³ Hetta eger birsi uning bilen dewalishishqa pétinalisa,
Shu kishi mesililerning mingdin birigimu jawab bérelmeydu..

⁴ Uning qelbide chongqur danaliq bardur,
U zor küch-qudretke igidur;
Kimmu Uninggha qarshi chiqip, yürikini tom qilip,
Kéyin tinch-aman qalghan?

⁵ U taghlarni ghezipide ghulatqanda,
Ulargha héch bildürmeyle ularni yulup tashlaydu.

⁶ U yer-zéminni tewritip öz ornidin qozghitidu,
Shuning bilen uning tüwrükliri titrep kétidu.

⁷ U quyashqa kötürülme dep söz qilsila, u qopmaydu;
U xalisa yultuzlarningmu nurini péchetlep qoyalaydu.

⁸ Asmanlarni keng yayghuchi peqet udur,
U déngiz dolqunliri üstige dessep yüridu..

⁹ U yette qaraqchi yultuz, Orion yultuz türkümi we qelb yultuz topini,
Jenubiy yultuz türkümlirininimu yaratqan..

¹⁰ U hésablighusiz ulugh ishlarni,
Sanap tügitelmeydighan karamet ishlarni qilidu..

¹¹ Qara, U yénimdin ötidu, biraq men Uni körmeymen;
U ötüp kétidu, biraq Uni bayqiyalmaymen..

¹² Mana, U élip kétidu, kim Uni Öz yolidin yanduralisun?
Kim Uningdin: «Néme qiliwatisen» dep sorashqa pétinalisun?

¹³ Tengri ghezipini qayturuwalmaydu;
Rahabning yardemchiliri Uning ayighigha bash égidu..

8:20 «... yamanliq qilghuchilarning qolini tutup ularni yölimeydu» — yaki «...yamanliq qilghuchilarni qoligha küch bermeydu».

9:2 Ayup 14:4; 25:4; Zeb. 143:2

9:3 «Hetta eger birsi uning bilen dewalishishqa pétinalisa, shu kishi mesililerning mingdin birigimu jawab bérelmeydu» — buning yene bashqa ikki xil terjimisi bolushi mumkin: (1) «Eger Xuda birsi bilen dewalishishni layiq körse, u kishi mingdin bir mesiligimu jawab bérelmeydu»; (2) «Eger Xuda birsi bilen dewalishishni layiq körse, Xuda u kishining mingdin bir mesilisigimu jawab bermeydu».

9:8 Yar. 1:6

9:9 «Jenubiy yultuz türkümlirininimu yaratqan» — yaki: «Jenubiy asmandiki xezinilerni yaratqan».

9:10 Ayup 5:9; Zeb. 72:18; 77:14; 86:10; Rim. 11:33

9:11 «U yénimdin ötidu» — yaki: «U yénimdin ötse». «U ötüp kétidu» — yaki: «U ötüp ketse».

9:12 «U élip kétidu» — yaki: «U élip ketse» yaki «U bulap ketse».

9:13 «Rahab» — «Rahab»ning mundaq üç xil mene mumkinchiligi bar: — (1) hakawurluq; (2) Misir impériyesining yene bir ismi (qedimki dunyada hakawurluqta dangqi chiqqan); (3) eng chong mumkinchiligi bar menisi shuki, déngizdiki zor, qorqunchluq bir haywanning ismi. Bu yoghan haywanning yene bir ismi «léwiatan» bolushi mumkin (yuqiriqi 3-bab, 8-ayettiki izahatni körüng). U Muqeddes Kitabtiki bashqa birnechche yerlerde Sheytanning bir simwolidur. Shunga

- ¹⁴ Shundaq turuqluq, men qandaqmu uninggha jawab béreleyttim.
Men munazire qilghudek qandaq sözlerni talliyalayttim?
- ¹⁵ Mubada men heqqaniy bolsammu,
Men yenila Uninggha jawab bérelmeyttim;
Men peqet sotchimgha iltijala qilalayttim.
- ¹⁶ Men Uninggha iltija qilghan we U manga jawab bergen bolsimu,
Men téxi Uning sadayimni anglighanliqigha ishench qilalmighan bolattim;
- ¹⁷ U boran-chapqunlar bilen méni ézidu,
U yarilirimni sewesiz awutmaqta.
- ¹⁸ U manga hetta nepes élishqimu ruxset bermeydu,
Eksiche U manga derd-elemni yükliewetti.
- ¹⁹ Küch-qudret toghrisida gep qilsaq, mana, Uningdin küchlük yene bashqa kim bar?
Adaletke kelsek, kim Uni sotqa chaqiralisun?!
- ²⁰ Men özümni aqlimaqchi bolsam, öz aghzim özümni gunahqa paturar,
Qosursiz bolghan bolsam, U yenila méni egri dep békiter..
- ²¹ Biraq men eslide éyibsiz idim.
Meyli, özümning qandaq bolidighanliqim bilen perwayim pelek!
Öz jénimdin toydum!
- ²² Hemme ish oxshash iken; shunga men deymenki,
U duruslarnimu, yamanlarnimu oxshashla yoqitidu..
- ²³ Tuyuqsiz béshigha qaza kélip ölse,
U bigunahlargha qilinghan bu sinaqqa qarap külidu..
- ²⁴ Yer yüzi yamanlarning qoligha tapshuruldi;
Biraq U sotchilarning közlirini bu adaletsizlikni körelmeydighan qilip qoyidu;
Mushundaq qilghuchi U bolmay, yene kim bolsun?
- ²⁵ Méning künlirim yeltapanning yügürüshidinmu téz ötidu;
Ular mendin qéchip kétidu,
Ularning héchqandaq yaxshiliqi yoqtur..
- ²⁶ Ular qomush kémilerdek chapsan ötüp kétidu;
Alghur bürküt owni tutqili shungghughandek téz mangidu..
- ²⁷ Eger: «Nale-peryadtin toxtap,
Chirayimni tutuldurmay xush chiray bolay» désemmu,
- ²⁸ Men yenila azablarimning hemmisidin qorqup yürimen;

mushu yerde «Rahabning yordemchiliri» belkim Sheytanning yordemchilirini körsetgen bolushi mumkin.

9:19 «Adaletke kelsek, kim uni sotqa chaqiralisun?!» — esli tékistni chüshinish sel tesh. Bashqa xil terjimiliri bolushi mumkin.

9:20 «... Qosursiz bolghan bolsam, u yenila méni egri dep békiter» — Ayupqa mubada Xudaning aldidä özini aqlash pursiti kelsimu, u Xudaning zor küch-qudriti bilen aghzining échilmas qilinishidin, yaki hetta «mashina ademdek» öz aghzi bilen özini eyiblep kétishidin qorqidu. «Xuda hemmidin küchlük, shunga U adil» dégen közqarash dunyadiki herbir zalimning: «Küch-hoquq dégen heqtur» dégen közqarishigha yéqin kélidu. Ayup mushu yerde «Xuda manga undaq muamile qilsa, adil bolmaydu» démekchi bolidu. Kitabning kéyinki qisimlirida, Xudaning hem hemmidin küchlük hem shuning bilen birge pütünley adil ikenlik aydinglishidu.

9:22 «... men deymenki, u duruslarnimu, yamanlarnimu oxshashla yoqitidu» — nahayiti éniqki, bu babtiki 14-ayettin 34-ayetkiche Ayup Xudaning namini bir qétimmu tilgha almay, peqet Uni: «U... Uning... Uni... Sen...» dep ataydu. Belkim u Xudaning zor küch-qudritige hem özining hazirqi qorqunchluq ehwalini chongqur oylap, bek qorqup ketken bolsa kérek.

9:22 Top. 9:2, 3; Mal. 3:14

9:23 «... U bigunahlargha qilinghan bu sinaqqa qarap külidu» — bu ayet Ayupning jan achchiqidin, shundaqla Xudagha bolghan gumanidin éytqan bayanlirining ichide eng qattiq bolushi mumkin.

9:25 Ayup 7:6, 7

9:26 «qomush kémiler» — qedimki Misirda köp ishlitilgen, Nil deryasida nahayiti téz mangidighan birxil kéme.

«Ayup»

Chünki Séni méni bigunah hésablimaydu dep bilimen..

²⁹ Men haman eyiblik adem bolsam,
Men bihude japa tartip néme qilay?

³⁰ Hetta qar süyi bilen yuyunup,
Qolumni shunche pakizlighan bolsammu,»

³¹ Sen yenila méni ewrezge chömlüdürisenki,
Öz kiylimimmu mendin nepretlinidighan bolidu!

³² Chünki U men Uninggha jawab béreligüdek, manga oxshash adem emes.
Méning Uning bilen sotta dewalashquchilikim yoqtur..»

³³ Otturimizda her ikkimizni öz qoli bilen teng tutidighan kélishtürgüchi bolsidi!.

³⁴ U Özining tayiqini mendin yiraq qilsun,
Uning wehimisi méni qorqatmisun;»

³⁵ Shundila men Uningdin qorqmay sözliyeleyttim;
Biraq ehwalim undaq emestur!

Séghiz lay kulalchi bilen sözlishidu

10¹ Men öz jénimdin nepretlinimen;
Öz derdimni töküwalay;

Qelbimdiki ah-zarimni sözliwalay.

² Men Tengrige: «Méning gunahimni békitme; manga körsetkinki,
Sen zadi néme üçün men bilen dewalishisen?

³ Ademni ezgining,
Öz qolung bilen yaratqiningni chetke qaqqining Sanga paydiliqmu?
Yamanlarning suyiqestige nur chachqining yaxshimu?.

⁴ Séning közüng insanningkidek ajizmu?
Sen ademler körgendek xire köremsen?.

⁵ Séning künliring ölidighan insanning künliridek cheklikmu?
Séning yilliring insanning yilliridek qisqimu?.

⁶⁻⁷ Sen méning rezil adem emeslikimni bilip turup,
Séning qolungdin qutuldurghudek héchkimning yoqluqini bilip turup,
Némishqa méning xataliqimni sorap yürisen?
Némishqa méning gunahimni sürüştürisen?» — deymen.

9:28 «... Séni méni bigunah hésablimaydu dep bilimen» — Ayup yenila Xudaning adalitidin gumanlinidu. 31-ayette bolsa uning ümidi belkim eng töwen derijige chüshken bolushi mumkin.

9:30 Yer. 2:22

9:32 «Chünki U ... manga oxshash adem emes. Méning Uning bilen sotta dewalashquchilikim yoqtur» — bu bayan belkim kitabtiki soralgan eng chongqur soal bolushi mumkin; démek, adem Xuda bilen qandaqmu kélishelesun?

9:32 Top. 6:10; Yer. 49:19

9:33 «Otturimizda ... kélishtürgüchi bolsidi!» — Ayup: Adem bilen Xudaning otturida turidighan, bir qoli bilen Xudani tutidighan, bir qoli bilen insanni tutidighan kélishtürgüchi bolsidi! dep éytqan bu kélishtürgüchi Injilda del Eysa Mesihning özi ikenliki ayan qilinidu («1Tim.» 2:5)

9:34 Ayup 13:20; 33:7

10:3 «Öz qolung bilen yaratqiningni chetke qaqqining Sanga paydiliqmu?» — Ayup belkim: — «Sen manga hem pütün insangha shunche yaxshi ejringni singdurgenikensen, némishqa bu yaxshi nersengge shundaq ziyani yetküzisen?» démekchi. U töwendiki 8-12-ayetlerde bu sözining menisini kéngeyttidu.

10:4 «Séning közüng insanningkidek ajizmu?» — ibraniy tilida: «Séning közliri etlik közlermu?».

10:5 «Séning künliring ... cheklikmu? Séning yilliring insanning yilliridek qisqimu?» — Ayup bu jümliliride hemme imkaniyetni ottura qoyidu; andin u hemmisini dégüdek chetke qaqudu — Xuda ademni ezginige xushalmu-ya? U ademdek kalte pemlikmu-ya, yaki uning ömri qisqa bolup özini jazalashqa ülgürelmemdu-ya? (undaq bolmisa, men zadi némishqa shundaq azabqa qaldurulimen?) dep oylaydu Ayup.

⁸ — Sen Öz qolliring bilan méni shekillendürüp, bir gewde qilip yaratqansen; Biraq Sen méni yoqatmaqchisen!

⁹ Sen layni yasighandek méni yasighiningni ésingde tutqaysen, dep yélinimen; Sen méni yene tupraqqa qayturamsen?.

¹⁰ Sen ustiliq bilan méni sütteq quyup chayqap, Méni irimchikteq uyutqan emesmu?..

¹¹ Sen tére hem et bilan méni kiyindürgensen, Ustixan hem pey bilan birleshtürüp méni toqughansen.

¹² Sen manga hayat hem méhir-shepquet teqdim qilghansen, Sen söygüng bilan rohimdin xewer alding..

¹³ Biraq bu ishlar Séning qelbingde yoshuruqluq idi; Bularning eslide qelbingde püküklükini bilimen.

¹⁴ Gunah qilghan bolsam, Sen méni közitip yürgen bolatting; Sen méning qebihlikimni jazalimay qoymaytting.

¹⁵ Rezil hésablanghan bolsam, manga bala kéletti! Hem yaki heqqaniy hésablansammu, qattiq nomusqa chömüp, azabqa chömginimde, Béshimni yenila kötürüşke jür'et qilalmayttim;

¹⁶ Hetta béshimni kötürüşke jür'et qilsammu, Sen esheddiy shirdek méning péyimge chüshetting; Sen manga karamet küchüngni arqa-arqidin körsitetting..

¹⁷ Sen méni eyibleydighan guwahchiliringni qaytidin aldimgha keltürisen; Manga qaritilghan ghezippingni zor qilisen; Küchliring manga qarshi dolqunlap kelmekte..

¹⁸ Sen eslide némishqa méni baliyatqudin chiqarghansen? Kashki, men chachrap ketken bolsam, héch adem méni körmes idi!.

¹⁹ Men héchqachan bolmighan bolattim! Baliyatqudin biwasite göрге apirilghan bolattim!

²⁰⁻²² Méning azghine künlirim tügey dégen emesmu?

Shunga men barsa kelmes yerge barghuche,

— Qarangghuluq, ölüm saye bolghan zémingha,

— Zulmet bir zémingha, yeni qarangghuluqning özining zéminigha,

Ölüm sayisining zéminigha,

Tertipsiz, hetta öz nuri qapqarangghu qilinghan shu zémingha barghuche,

Manga azraq jan kirish üçün,

Ishingni bir deqique toxtat, mendin néri boll!.

10:9 Yar. 2:7; 3:19

10:10 «Sen ... méni irimchikteq uyutqan emesmu?» — Ayupning «méni sütteq quyup chayqap, ... irimchikteq uyutqan» dégen sözliri Xudaning öz témini shunche ajayibliq bilen murekkep yaratqanliqini bildüridu.

10:10 Zeb. 139:15,16

10:12 «Sen söygüng bilen...» — ibranij tilida: «sen yoqlishing bilen...». «... Sen söygüng bilen rohimdin xewer alding» — 8-12-ayette, Ayup Xudaning insanning témini shunche karamet ustiliq bilen birleshtürüp yasap, shepquet-söygi körsetkendin kéyin, Xudaning herbir ademege nisbeten ulugh, karamet bir pilani bolushi kérek, dep qaraydu. Biraq Ayup özining ishida mundaq ajayib pilanni körelmey, eksiche Xudaning uning barliqini astin-üstün qiliwetkenlikini körüp qorqup kétip: «Biraq bu ishlar séning qelbingde yoshuruqluq idi» (13-ayet) dep, Xuda méning dostum emes, düshminim bolup chiqqan dep gumanlinidu. Ayupning Xudaning dostluqidin mehrum bolghanmen dégen héssiyati we uningda Xudaning uning bilen bille bolghanliq sezimining yoqluqi, shübhisizki uning üçün hemmidin azabliq ish idi.

10:16 Yesh. 38:13; Yigh. 3:10

10:17 «Méni eyibleydighan guwahchiliring» — Ayupning bu déginini, belkim, Xudaning uni «Sen gunah qilding, shunga jazalanding» dep eyibleydighan birnechche guwahchini orunlashturghan, dep körsetmekchi; guwahchilar bolsa, uning üç dostini, öz béshigha chüshken külpetlerni hemde késelning azabliqini öz ichige alsa kérek.

10:18 Ayup 3:11

Zofarning birinchi sözi — «saxta adamlarning aqiwiti»

- 11**¹ Andin Naamatliq Zofar jawaben mundaq dédi: —
² «Gep mundaq köp tursa, uni jawabsiz qaldurghili bolmas?
Sözmen kishi özini aqlisa bolamdu?
³ Séning sepseteliring köpchilikning aghzini tuwaqlisa bolamdu?
Sen mazaq qilip sözlighendin kéyin, héchkim bu ishni yüzüנגge salmisunmu?
⁴ Chünki sen: «Méning eqidilirim saptur,
Men sen Xudaning aldida pakmen» — déding..
⁵ Ah, Tengri gep qilsidi!
Aghzini échip séni eyiblisidi!
⁶ Shundaq qilip U danaliqning sirlirini sanga échip bersidi!
Chünki danaliq ikki terepliktur!
Tengrining gunahningning xéli bir qismini kötüriwétip, ulardin ötidedhanliqini obdan bilip qoy!
⁷ Sen Tengrini izdigen teqdirdimu Uni tüptin tonuyalamsen?!
Hemmige Qadirning cheksizlikini chüshinip yételemsen?
⁸ Bundaq danaliq asmandin égizdur, uninggha érishishke néme amaling bar?
U tehtisaradin chongqurdur, sen némini bileleysen?
⁹ Uning uzunluqi yer-zémindin uzundur,
Kengliki déngiz-okyanlardan kengdur.
¹⁰ U ötüp kétiwétip, ademni qamisa, uni soraqqa chaqirsa, kimmu Uni tosalisun?
¹¹ Chünki U saxta adamlarni obdan bilidu,
U tekshürmey turupla aldamchiliqni alliqachan körüp bolghan..
¹² «Insan tughulup bir yawa éshekning texiyige aylanghuche,
Nadan adem dana bolur!»..
¹³ Biraq sen bolsang, eger qelbingni toghrilatsang,
Qolungni Xudagha qarap sozsang,
¹⁴ Qolungdiki qebihlikni özüngdin néri qilsang,
Chédirliringda héch yamanliqni turghuzmisangla,
¹⁵ Sen u chaghda yüzüنگni qusursiz kötürüp yürisen,
Tewrenmes, qorqunchsiz bolisen;
¹⁶ Japayingni untuysen,
Hetta éqip ötüp ketken suni oylishandek ularni esleysen;
¹⁷ Künliring chüshitki nurdin yoruq bolidu,

11:1 «Naamatliq Zofar» — Ayupqa söz qilidighan uning üçinchi dostidur. Biz Ayupning bu üç dostini sélishturidighan bolsaq, Élifaz edeblikrek, bashqilardin sel méhribandek körünüdu; söz qilish tertipidin qarighanda, uning yéshi belkim eng chong, axirida sözleydighan Zofar eng kichik bolushi mumkin. Élifaz öz tejribisini, yeni özining körgen ghayibane alamitini bekrek tekitleydu; Bildad bolsa en'enichi bolup, ilgiriki dewrdikiler meyli néme dégen bolmisun, shu toghra dep qaraydu; Zofar bolsa héssiyatchan, qopal, ammbab maqal-temsillerge amraq, «Jamaetning pikri beribir toghridur» dep qaraydu (3-ayettimu «köpchilik» dégen söz tekitlinidu). Bezide uning gep-sözliridin yamanlarning jazalinisidhin uning nahayiti huzur alidighanliqi chiqip turidu.

11:4 «Méning eqidilirim saptur» — emeliyette Ayup bundaq söz qilmidi.

11:6 «Tengrining gunahningning xéli bir qismini kötüriwétip, ulardin ötidedhanliqini obdan bilip qoy!» — Zofarning bu sözliri: «Xuda gunahlingning birnechchisini ésidin chiqirip, peqet ularning bir qismining téghishlik jazasini sanga chüshürüwatidu», dégen menini bildüridu.

11:11 «U tekshürmey turupla aldamchiliqni alliqachan körüp bolghan» — yene bir xil terjimisi: «We adamlar bayqiyalmaydighan gunahinimu köreleydu».

11:11 Zeb. 10:11, 14; 35:21-23; 94:11

11:12 «Insan tughulup bir yawa éshekning texiyige aylanghuche, nadan adem dana bolur!» — bu ayetning yene ikki xil terjimisi: «Nadan kishi danaliqqa érishmes, insan tughulghanda yawa éshekning texiyige oxshashtur, xalas» yaki «Yawa éshekning texiyi tughulup insangha aylanghuche, nadan bir adem dana bolur». Bu söz belkim ashu dewrdiki bir maqal bolsa kérek.

11:12 Ayup 5:8; 22:21; Top. 3:18

Séni hazir qarangghuluq basqini bilen, tangdek parlaq bolisen..

¹⁸ Ümiding bar bolghachqa, sen himayige ige bolisen,

Sen etrapinggha xatirjem qarap aram élip olturisen..

¹⁹ Rast, sen yatqiningda, héchkimning weswesisi bolmaydu,
Eksiche nurghunlighan kishiler séning himmitingni izdep kélidu..

²⁰ Biraq rezillerning közliri nuridin kétidu,
Ulargha qéchishqa héch yol qalmaydu,
Ulargha ümidi nepisi toxtashtin ibaret bolidu, xalas»..

Ayup yene söz qilidu

«Xudaning küch-qudriti, Uning adilliqi we körünüshte bolghan adilsizliqi»

12¹ Ayup jawaben mundaq dédi: —

² Siler berheq el-ehlisiler!

Ölsenglar hékmetmu siler bilen bille kétidu!

³ Méningmu silerdek öz eqlim bar,

Eqilde silerdin qalmaymen;

Bunchilik ishlarni kim bilmeydu?!

⁴ Men öz dostlirimgha mazaq obyékti boldum;

Mendek Tengrige iltija qilip, duasi ijabet bolghan kishi,

Heqqaniy, durus bir adem mazaq qilindi!

⁵ Rahette olturghan kishiler könglide herqandaq külpetni nezirige almaydu;

Ular: «Külpetler putliri téyilish aldida turghan kishigila teyyar turidu» dep oylaydu..

⁶ Qaraqchilarning chédirliri awatlishidu;

Tengrige haqaret keltüridighanlar aman turidu;

Ular özining ilahini öz alqinida kötüridu..

⁷ Emdi haywanlardinmu sorap baq,

Ular sanga ögitidu,

Asmandiki uchar-qanatlar mu sanga deydu;

⁸ We yaki yer-zémingha gep qilsangchu,

Umu sanga ögitidu;

Déngizdiki béliqlar sanga söz qilidu.

⁹ Bularning hemmisini Perwerdigarning qoli qilghanliqini kim bilmeydu?

¹⁰ Barliq jan igiliri, barliq et igiliri,

Jümlidin barliq insanning nepisi uning qolididur.

11:17 Zeb. 37:6; 92:14; 112:4; Pend. 4:18

11:18 Law. 26:5

11:19 «... Eksiche nurghunlighan kishiler séning himmitingni izdep kélidu» — mushu gepning ajayib yéri shuki, axirda Zofarning özi Ayupning himmitige hajetmen bolidu (42-bab).

11:19 Law. 26:6; Zeb. 3:5-6; 4:8; Pend. 3:24

11:20 «Ulargha ümidi nepisi toxtashtin ibaret bolidu, xalas» — Zofarning bu sözi Ayupqa qaritilghan héchqandaq hésdashliq bolmighan bir agahlandurush bolup: «Mundaq kétiwerseng, sende peqet nepisingni toxtitishtin bashqa ümid qalmaydu» dégenlik.

11:20 Ayup 8:13,14; 18:14

12:4 Ayup 16:10; 17:2; 21:3; 30:1; Pend. 14:2

12:5 «Rahette olturghan kishiler... : «külpetler putliri téyilish aldida turghan kishigila teyyar turidu» dep oylaydu» — esli tékistni chüshinish sel tes. Bashqa xil terjimilirimu uchrishi mumkin.

12:6 «Ular özining ilahini öz alqinida kötüridu» — démek, ular butpereslar. Bashqa bir xil terjimisi: «Tengri hetta ularning qoligha molchiliq béridu».

12:6 Ayup 21:7; Zeb. 73:11, 12; Yer. 12:1; Hab. 1:3, 4

- ¹¹ Éghizda taamni tétighandek,
Qulaqmu sözining toghriliqini sinap baqidu emesmu?.
- ¹² Yashanghanlarda danaliq rast tépilamdu?
Künlirining köp bolushi bilen yorutulush kélemdu?
- ¹³ Uningdila danaliq hem qudret bar;
Uningdila yolyoruq hem yorutush bardur..
- ¹⁴ Mana, U xarab qilsa, héchkim qaytidin qurup chiqalmaydu;
U qamap qoyghan ademni héchkim qoyuwételmeydu..
- ¹⁵ Mana, U sularni toxtitiwalsa, sular qurup kétidu,
U ularni qoyup berse, ular yer-zéminni bésip weyran qilidu.
- ¹⁶ Uningda küch-qudret, chin hékmetmu bar;
Aldighuchi, aldanghuchimu uninggha tewedur.
- ¹⁷ U meslihetchilerni yalingach qildurup, yalap élip kétidu,
Soraqchilarni reswa qilidu..
- ¹⁸ U padishahlar el-ehlige salghan kishenlerni yéshidu,
Andin shu padishahlarni yalingachlap, chatraqlirini lata bilenla qaldurup shermende qilidu..
- ¹⁹ U kahinlarni yalingayagh mangdurup élip kétidu;
U küch-hoquqdarlarni aghduridu..
- ²⁰ U ishenchlik qaralghan zatlarning aghzini étidu;
Aqsaqallarning eqlini élip kétidu..
- ²¹ U aqsöngeklerning üstige haqaret tökidu,
U palwanlarning belwéghini yéship ularni küchsiz qilidu..
- ²² U qarangghuluqtiki chongqur sirlarni ashkarilaydu;
U ölümninng sayisini yorutidu..
- ²³ U el-yurtlarni ulughlashturidu hem andin ularni gumran qilidu;
El-yurtlarni kéngeytidu, ularni tarqitidu..
- ²⁴ U zémindiki el-jamaetning katiwashlirining eqlini élip kétidu;
U ularni yolsiz desht-bayawanda sersan qilip azduridu..
- ²⁵ Ular nursizlandurulup qarangghuluqta yolni silashturidu,
U ularni mest bolup qalghan kishidek galdi-guldung mangduridu.

12:11 Ayup 6:30; 34:3

12:13 «Uningdila» — Xudadila, démekchi.

12:14 Ayup 9:12; 11:10; Weh. 3:7

12:17 2Sam. 15:31; 17:14,23; Yesh. 19:12; 29:14; 1Kor. 1:19

12:18 «U padishahlar el-ehlige salghan kishenlerni yéshidu, andin shu padishahlarni yalingachlap, ... shermende qilidu» — mushu padishahlar mustebit bolushi natayin; ular puqrilargha salghan kishenlerni belkim adilliq bilen salghan bolushi mumkin. Bashqa birneche xil terjimilirimu uchrishi mumkin.

12:19 «kahinlar» — xelqge wakaliten qurbanliq qilghuchilar, ular üçün dua qilghuchilar.

12:20 Ayup 32:9; Yesh. 3:2, 3

12:21 «U aqsöngeklerning üstige haqaret tökidu, U palwanlarning belwéghini yéship ularni küchsiz qilidu» — mushu aqsöngék, palwanlar eslide melum bir gunah yaki zalimliqni qilghanliqi natayin. Ayup bu yerde: Xuda tashqi körünüshte sewesiz halda bu ésilzade kishilerge herxil külpet chüshüridu hem shuning bilen bir waqıtta, bashqa nurghun kishilerni qiyinchiliqqa duchar qilidu, démekchi bolghan bolushi mumkin. Chünki «aqsaqallarning eqli élip kétilgen» déyish arqiliq ularning meslihet bérédighan ademliriningmu ehwalining xeterlik ikenlikidin bésharet béridu. Bu palaketler melum bir gunahdin chiqqan bolushimu yaki undaq bolmasliqimu mumkin. Ayupning yuqiriqi sözlirige qarighanda 23-25-ayetlerde déyilgen awatchiliq hem külpetler oxshashla yüz bergendek körinidu.

12:21 Zeb. 107:40

12:22 Mat. 10:26; 1Kor. 4:5

12:23 Zeb. 107:38

12:24 Zeb. 107:4-5, 40

Ayupning dostlirigha sôzleshtin toxtap, yene Xudagha qarap sôzlishi

- 13**¹ Mana, méning közüм bularning hemmisini körüp chiqqan;
Méning quliqim bularni anglap chüshengen.
- ² Silerning bilgenliringlarni menmu bilimen;
Méning silerdin qélishquchilikim yoq.
- ³ Biraq méning arzuyum Hemmige qadir bilen sôzlishishtur,
Méning Xuda bilen munazire qilghum kélidu..
- ⁴ Siler bolsanglar tôhmet chaplighuchilar,
Hemminglar yaramsiz téwipsiler..
- ⁵ Siler peqetla sükütte turghan bolsanglar'idi!
Bu siler üçün danaliq bolatti!.
- ⁶ Méning munaziremge qulaq sélinglar,
Lewlirimdiki muhakimilerni anglap béqinglar.
- ⁷ Siler Xudaning wakaletchisi süpitide boluwélip biadil sôz qilamsiler?
Uning üçün hiyle-mikirlik gep qilmaqchimusiler?.
- ⁸ Uninggha yüz-xatire qilip xushamet qilmaqchimusiler?!
Uninggha wakaliten dewa sorimaqchimusiler?
- ⁹ U ich-baghringlarni axturup chiqsa, siler üçün yaxshi bolattimu?
Insan balisini aldighandek uni aldimaqchimusiler?
- ¹⁰ Siler yüz-xatire qilip yoshurunche xushamet qilsanglar,
U choqum silerni eybleydu..
- ¹¹ Buningdin köre Uning heywisining silerni qorqatqini,
Uning wehimisining silerge chüshkini tüzük emesmu?
- ¹² Pend-nesihetinglar peqet külge oxshash sôzler, xalas;
Siler ishench baghlighan istihkaminglar peqet lay istihkamlar, xalas..
- ¹³ Méni ixtiyaringha qoyuwétip zuwan sürmenglar, méni gep qilghili qoyunglar.
Béshingha hernéme kelse kelsun!
- ¹⁴ Qandaqla bolmisun, jénim bilen tewekkul qilimen,
Men jénimni alqiningha élip qoyimen!.
- ¹⁵ U jénimni alsimu men yenila Uni kütimen, Uninggha tayinimen;

13:3 «...méning Xuda bilen munazire qilghum kélidu» — yaki «...méning Xuda bilen dewalashqum kélidu».

13:4 Ayup 16:2

13:5 Pend. 17:28

13:7 Ayup 17:5; 32:21; 36:4

13:10 «... Siler yüz-xatire qilip yoshurunche xushamet qilsanglar, u choqum silerni eybleydu» — Ayupning sôzliri ichide ademni heyran qaldiridighan nurghun meniler ipadilinidu. Ayupning bu bayani ulardin intayin gewdilik bolghan bir misal hésablinidu. U üç dostigha nahayiti keskin halda Xudagha xushametchilik qilishqa bolmaydighanliqini bildüridu. 12-babta u Xudaning adalitetidin gumanlinip turup sôzligen bolsimu, biraq u mushu yerde Xuda heqiqetni intayin etiwarlaydu. Xuda durus, lilla gepni bek sôyidu, kishilerning Xudagha wakaletchi boluwélip, özining yaki bashqilarning chirayliq pikrini ipadilishige qet'iy bolmaydu, dégen közqarashni ipadileydu. Xudaning hörmitige layiq sôzlerni qilish üçün, Uning insangha bergen wehiysini asas qilish hem shuning bilen bir waqitta réallıqtin qet'iy ayrilmay turup, bu dunyadiki körünlerlik pakitlarga yüzlinish zôrürdür. Meyli Xudagha, meyli bashqilargha xushametlik yaki yalghan gep qilishqa qet'iy bolmaydu.

—U üç dostigha agahlanduriduki, Xudagha xushametchilik qilsa, Xuda ularni jazalaydu. Bu gep Ayupning Xudaning adalitege qet'iy ishengenlikini körsitidu hem uning hazirqi étiqadi hem gumani arisidiki ichide bolghan küreshni bizge ayan qilidu.

13:12 «Siler ishench baghlighan istihkaminglar peqet lay istihkamlar...» — yaki «Siler ishench baghlighan jawablar peqet lay istihkamlar...».

13:14 «Qandaqla bolmisun, jénim bilen tewekkul qilimen» — sôzmosôz bolsa: «Qandaqla bolmisun (yani «némishqa») etlirimni chishimda élip küresh qilimen?» — u özini keskin küresh qilmaqchi bolghan bir haywangha oxshatidu. «Men jénimni alqiningha élip qoyimen!» — yaki: «Némishqa jénimni alqiningha élip qoydum?».

«Ayup»

Biraq qandaqla bolmisun men tutqan yollirimni Uning aldida aqlimaqchimen;—

¹⁶ Bundaq qilishim manga nijatliq bolidu;
Chünki iplas bir adem uning aldigha baralmaydu.

¹⁷ Sözlirimni diqqet bilen anglanglar,
Bayanlirimgha obdan qulaq sélinglar.

¹⁸ Mana, men öz dewayimni tertipliq qilip teyyar qildim;
Men özümning heqiqeten aqlinidighanliqimni bilimen.

¹⁹ Men bilen bes-munazire qilidighan qéni kim barkin?
Hazir süküt qilghan bolsam, tiniqtin toxtighan bolattim!.

²⁰ Ah Xuda! Manga peqet ikki ishnila qilip bergin;
Shundaq bolghandila, men özümni Sendin qachurmaymen:..

²¹ — Qolungni mendin yiraq qilghin;
— Wehimeng méni qorqatmisun..

²² Andin méni sot qilishqa chaqir, men sanga jawab bérimen;
Yaki men Sanga dewayimdin söz qilsam, Senmu manga jawab bérisen.

Ayup dewasini dawamlashturidu

²³ Méning qebihlikirim hem gunahlirim zadi qanchilik?
Itaetsizlikim hem gunahimni manga körsitip ber!

²⁴ Némishqa didaringni mendin yoshurisen?
Némishqa méni Öz düshmining dep bilding?..

²⁵ Uyaq-buyaqqa uchuruwétildighan anchiki bir yopurmaqni wehimige salmaqchimusen?
Qurup ketken paxalni qoghlimaqchimusen?

²⁶ Chünki Sen méning üstümdin zeherdek erzlerni yazisen,
Sen yashliqimdiki qebihlikirimni manga qayturuwatisen..

²⁷⁻²⁸ Men chirip ketken bir nerse,
Men peqet küye yégen bir kiyimla bolghinim bilen,
Lékin Sen méning putlirimni kishenleysen,
Hemme yollirimni közitip yürisen;
Tapanlirimgha mangmasliq üçhün chek sizip qoyghansen..

13:15 «U jénimni alsimu men yenila Uni kütimen, Uninggha tayinimen...» — bu ayet Ayupning étiqadqa eng tolghan bayanliridin biri. Ibraniy tilida «kütüş» we «tayinish» bir péil bilenla ipadiliniidu.

13:15 Zeb. 23:4; Pend. 14:32

13:19 «Men bilen bes-munazire qilidighan qéni kim barkin? Hazir süküt qilghan bolsam, tiniqtin toxtighan bolattim!..» — bu tékistning töt xil terjimisi yaki chüshenchisi bar: — (1) Ayup birersining özi bilen bes-munazire qilalaydighanliqigha ishenmeydu; hetta birsi bes-munazirige chiqsila: «Men Uning soaligha pisent qilmay, bu dunyadin kétimen» dégendek; (2) ...undaq adem chiqsa, men gep qilmay sükütte ölüp kétishke razimen!; (3) U kimning özini eyiblishidin qet'iynezer, süküt qilishqa qet'iy unimaydu; (4) Birsining özi bilen yene bes-munazire qilghusi bolsa, téz bolushi kérek, chünki u pat arida dunyadin kétidu. Biz üçinchisini ishlettuq.

13:20 Ayup 9:34; 33:7

13:21 «Manga peqet ikki ishnila qilip bergin... qolungni mendin yiraq qilghin; — wehimeng méni qorqatmisun» — birinchi ish bolsa, Xudaning Öz qolini uningdin yiraq qilishi bilen u azraq dem alalaydu; ikkinchi ish, Xudaning wehimisi bolmisa u jür'etlik bolup söz qilidu, dégenlik.

13:24 Ayup 16:9; 19:11; 33:10; Yigh. 2:5

13:26 Zeb. 25:7

13:27-28 Ayup 33:11

Ölümdin keyin qandaq bolidu?

14¹ Anidin tughulghanlarning künliri azdur,
Palaket uninggha yadur..

² U güldek dunyagha kélip andin tozu ydu,
U quyash aldidin sayige oxshash qéchip kétidu..

³ Biraq Sen téxi shundaq bir ajiz bolghuchigha közüngni tikip,
Méni Öz aldinggha soraqqa tartiwatamsen?..

⁴ Kim napak nersilerdin pak nersini chiqiralaydu? — héchkim!..

⁵ Insanning künliri békitilgendikin,
Uning aylirining sani Séning ilkingde bolghandikin,
Sen uning ölse bolmaydighan cheklirini békitkendikin..

⁶ Uning bir'az dem élishi üçün uningdin közüngni élip qachqin,
Shuning bilen medikardek uninggha öz künliridin söyünüş nésip bolsun!..

⁷ Chünki derex késiwétilgendin keyin, qayta ösüshtin ümid bar;
Buningliq bilen uning yumran bixliri tügep ketmeydu;

⁸ Uning yiltizi yerde qurup ketken bolsimu,
Uning kótki topida ölüp ketken bolsimu,

⁹ Biraq suning puriqi bilenla u yene kökiridu,
Yumran ot-chöptek yéngi bixlarni chiqiridu.

¹⁰ Biraq adem bolsa ölidu, ilajsiz ongda yatidu, berheq,
Insan nepestin qalidu, andin nede bolidu?

¹¹ Déngizdiki sular pargha aylinip tügep ketkendek,
Deryalar qaghjirap qurup ketkendek,

¹² Oxshashla adem yétip qalsila qaytidin turmaydu;
Asmanlar yeqimighuche, ular oyghanmaydu, uyqudin turmaydu.

¹³ Ah, tehtisaragha méni yoshurup qoysang idi,
Ghezipping ötüp ketküche méni mexpiy saqlap qoysang idi,
Méni ésingge alidighan bir waqit-saetni manga békitip berseng idi!.

¹⁴ Adem ölse, qayta yashamdu?
Shundaq bolsa manga shundaq özgirish waqti kelgüche,
Mushu japagha tolghan künlirim ötküche, sewr-taqet bilen kütettim!.

¹⁵ Shundaq bolsa Sen méni chaqirsang, jawab bérettim;
Sen Öz qolung bilen yaratqininggha ümid-arzuyung bolatti..

14:1 Zeb. 90:5-6, 9-10; 102:11; 103:15; 144:4; Yaq. 4:14

14:2 Ayup 8:9; Zeb. 90:5-6, 9-10; 102:11; 103:15; 144:4; Yesh. 40:6; 1Pét. 1:24

14:3 «Méni Öz aldinggha soraqqa tartiwatamsen?» — yaki «Uni Öz aldinggha soraqqa tartiwatamsen?».

14:3 Ayup 7:17,18; 10:20

14:4 «Kim napak nersilerdin pak nersini chiqiralaydu? — héchkim!» — démek, insan balisi Xudaning alalda qandaq qilip pak bolalaydu hem qobul qilinalaydu? Ayupning özi 19-babta bésharet qilip bu soalgha jawab béridu.

14:4 Yar. 5:3; Zeb. 51:5-7; Yuh. 3:6; Rim. 5:12; Ef. 2:3

14:5 Ayup 7:1

14:6 «Uning bir'az dem élishi üçün ... medikardek uninggha öz künliridin söyünüş nésip bolsun!» — Ayupning dégini boyiche insanlarga adettiki turmushning (medikarningkidek) japasi kupaye, shunga u bu japaliq hayat künliridin azraqqine huzur alsun, «bu adettiki japagha téximu köp japa artmighaysen» dégen menide.

14:6 Ayup 7:1, 2, 16, 19; 10:20

14:13 «tehtisaraw» — ölgenlarning rohliri baridighan jayni körsitidu. Yenila 7-bab, 9-ayettiki izahatni körüng.

14:14 «Adem ölse, qayta yashamdu? Shundaq bolsa ... sewr-taqet bilen kütettim!» — Ayupning insanning ölümdin (yeni tehtisaradin) tirilishi toghrisida xewiri yeq. Biraq u bundaq ish bolsila, neqeder yaxshi bolatti, undaq ümid we sewr-taqet bilen Xudaning orunlashturushini («shundaq özgirish»ni) kütettim, deydu. Keyin u özining tirilishi toghruluq bésharet béridu (19-babta).

14:15 «Shundaq bolsa ... Sen Öz qolung bilen yaratqininggha ümid-arzuyung bolatti» — Ayup yenila Xudaning Özi tüzüpile yaratqan hemme insangha bolghan ajayib ümid-arzusigha étiqad qilghanliqini bildüridu.

- ¹⁶ Biraq Sen hazir herbir dessigen qedemlirimni sanap,
Gunahimni közitiwatisenghu!..
- ¹⁷ Itaetsizlikim xaltigha sélinip péchetlendi,
Gunahlimni döwe-döwe qilip saqlap qoydung..
- ¹⁸ Derweqe taghmu yimirilip yoqalghandek,
Tash öz ornidin tewrinip ketkendek,
- ¹⁹ Sular tash-shéghillarni upritip yoqatqandek,
Topanlar zémindiki topini süpürüp ketkendek,
Sen ademning ümidini yoq qilisen.
- ²⁰ Sen menggüge uning üstidin ghalib kélisen,
Shunga u dunyadin kétidu; uning chirayini tutuldurisen,
Uni Öz yéningdin yiraq qilisen.
- ²¹ Uning oghulliri hörmetke érishidu, biraq u buni bilmeydu;
Ular pes qilinsimu,
Biraq uning bulardinmu xewiri bolmaydu.
- ²² U peqet öz ténidiki aghriqidinla azablinidu,
U könglide özi üçünla hesret-nadamet chékidu..

Élifaz yene sözleydu — Yamanlarning aqiwti

- 15**¹ Témanliq Élifaz buninggha jawaben mundaq dédi: —
² Danishmen kishining quruq shamaldek sepsete bilen jawab bérishi toghrimu?
Danishmen qorsiqini issiq meshriq shamili bilen toyghuzsa bolamdu?
- ³ Paydisiz sözler bilen,
Tayini yoq gepler bilen munazirilishishi muwapiqmu?
- ⁴ Berheq, sen iman-ixlasni yoq qiliwetmekchisen,
Xudaning aldida dua-istiqametke tosalghu bolisen.
- ⁵ Chünki qebihliking aghzinggha söz salidu,
Sen mekkarlarning tilini tallap qollinisen.
- ⁶ Men emes, belki öz aghzing özüngning gunahingni békitidu,
Öz lewliring sanga qarshi guwahliq béridu..
- ⁷ Sen insanlar ichide tunji bolup tughulghanmu?
Sen tagh-dawanlardin awwal apiride bolghanmu?
- ⁸ Tengrining mexpiy kéngishini anglap kelgenmusen?
Danaliq sen bilenla cheklinemdu?..
- ⁹ Sen bilgenlerni bizning bilmeydighanlirimiz barmu?
Sen chüshengenni bizning chüshenmeydighinimiz barmu?
- ¹⁰ Aqsaqallar hem qérilar bizning teripimizde turidu,

14:16 «Biraq Sen hazir herbir dessigen qedemlirimni sanap...» — yaki «Chünki Sen hazir herbir dessigen qedemlirimni sanap...».

14:16 Ayup 31:4; 34:21; Zeb. 56:8; 139:1-5; Pend. 5:21; Yer. 32:19

14:17 «Itaetsizlikim xaltigha sélinip péchetlendi...» — bezi terjimanlar Ayupning mushu sózlirining menisini, Xuda Ayupning gunahlarini yapqaniken, dep qaraydu. Biz eksiche, Ayupning mushu sözining menisini Xuda uni téximu eyiblesh üçün gunahlarini döwe-döwe qilip péchetlep saqlap qoyghan, dep chüshinimiz.

14:22 «U peqet öz ténidiki aghriqidinla azablinidu, ... hesret-nadamet chékidu» — Ayup mushu yerde insan görge chüshkendin keyin öz téning chirip ketkenlikini hés qilip qiynilidu, dep oyliqan bolushi mumkin.

15:6 «Öz lewliring sanga qarshi guwahliq béridu» — Élifaz mushu yerde Ayupning Xuda aldida jazalangan gunahi hem hakawurluqi uning öz aghzi bilen qilghan achchiq hem ötkür sózleride körünidu, démekchi. Biraq Élifaz bilen ikki dostining Ayupning aghzidin chiqqan shu achchiq ötkür sözlerge mes'uliyiti bar.

15:8 Rim. 11:34

Ular séning atangdinmu yashta chongdur..

¹¹ Tengrining teselliliri,

Yeni sanga mulayimlik bilen éytqan mushu söz sen üçhün azliq qilamdu?

¹² Némishqa köngülning keynige kirip kétisen?

Közüngni némige parqiritisen?

¹³ Shundaq qilip sen rohingni Tengrige qarshi turghuzdung,

Éghizingdin shundaq sözlerning chiqishigha yol qoyuwatisen!

¹⁴ Insan néme idi? Öz-özini pakliyalighudek?

Anidin tughulghan adem balisi néme idi? Heqqaniy bolalighudek?

¹⁵ Qara, Xuda Öz muqeddeslirigimu ishenmigen yerde,

Asmanlarmu uning neziride pak bolmighan yerde..

¹⁶ Yirginishlik bolghan, sésip ketken,

Qebihlikni su ichkendek ichidighan insan balisi zadi qandaq bolar?.

¹⁷ Men sanga körsitey, manga qulaq sal;

Közüm körgenni bayan qilmaqchimen.

¹⁸ Danishmenler ata-bowiliridin bularni anglighan,

Yoshurmay bularni bayan qilghan: —

¹⁹ (Peqet shularghila, yeni ata-bowilirighila yer-zémin tapshurulghanidi, Ularning arisidin yat adem ötüşke pétinalmaytti).

²⁰ — Rezil adem barliq künliride azablinidu,

Zalim kishige yillar sanaqliqla békitilgendur..

²¹ Uning quliqigha wehimilerning awazi kiridu,

Bayashatliqida bulangchi uning ustige bésip chüshidu..

²² Qarangghuluqtin qutulushqa uning közi yetmeydu,

U qilich bilen chépileshqa saqlanghandur.

²³ U ash izdep: «Zadi nedin tépilar?» dep yolda ténep yüridu,

U zulmet künining uninggha yéqinlashqanliqini bilidu..

²⁴ Derd-elem hem azab uninggha wehime qilidu,

Hujumgha teyyar bolghan padishahtek uning üstidin ghelibe qilidu.

²⁵ Chünki u Tengrige qarshi qolini kötürgen,

Hemmige qadirgha küch körsetmekchi bolghan,

²⁶ Shunga u boynini qattiq qilip,

Köp qewetlik qalqanni kötürüp uninggha qarap étilidu.

15:10 «Aqsqaallar hem qéilar bizning teripimizde turidu...» — Élifaz ilgiriki dewrlerdiki ata-bowilirining közqarishini öziningkige oxshash dep qaratidu.

15:10 Ayup 32:7

15:14 1Pad. 8:46; 2Tar. 6:36; Ayup 14:4; Zeb. 14:2-3; 51:5; Pend. 20:9; Top. 7:20; 1Yuha. 1:8,10

15:15 «Qara, Xuda Öz muqeddeslirigimu ishenmigen yerde...» — mushu yerdiki «muqeddesler» Xudaning perishtilirini körsetse kérek. Élifaz héliqi yaman rohning eslide uninggha dégen geplirige (4:15-21) ishinip, qaytilaydu.

15:15 Ayup 4:18; 25:5

15:16 «Qebihlikni su ichkendek ichken bir adem» — mushu gep, shübhisizki, Ayupning özi ni körsitidu.

15:19 «Peqet shularghila, yeni ata-bowilirighila yer-zémin tapshurulghanidi, ularning arisidin yat adem ötüşke pétinalmaytti» — Élifaz bu söz bilen bu ata-bowilarning Xuda aldida heqqaniy bolghanliqini, shunga Xuda ularning yer-zéminini yat ademlerning basturup kirishidin qoghdighanliqini körsetmekchi; shuning bilen ularning mediniyiti urush-jédelning dexlige uchrimay, tedriji tereqqiy qilip, bilimi pellige yetkenidi, démekchi bolushi mumkin.

15:20 «Rezil adem barliq künliride azablinidu, zalim kishige yillar sanaqliqla békitilgendur» — bu söz hem töwendiki 35-ayetkiche bolghan sözlerning hemmisi Ayupqa biwasite qaritilip déyilgen bolushi mumkin.

15:21 1Tés. 5:3

15:23 «U ash izdep: «Zadi nedin tépilar?» dep yolda ténep yüridu» — bashqa birxil terjimisi: «U yoldin ténip kétip, qorultazlar üçhün yem bolidu».

15:23 Ayup 18:12; Zeb. 109:10

²⁷ Yüzini yagh basqan bolsimu,
Béqinliri semrep ketken bolsimu,
²⁸ U xarabe sheherlerde,
Adem qonghusi kelmeydighan,
Kések düwiliri bolushqa békitilgen öylerde yashaydu;
²⁹ U héch béymaydu,
Uning mal-mülki bolsa üzülüp qalidu,
Uning teelluqatliri zémin üstide kéngemeydu.
³⁰ U qarangghuluqtin qéchip qutulalmaydu,
Yalqun uning shaxlirini köydürüp qurutidu,
Xudaning bir nepisi bilen u dunyadin kétidu..
³¹ U saxtiliqqa tayanmisun!
U aldini ketken, shunga saxtiliqning özi uning in'ami bolidu;
³² Uning küni téxi toshmay turupla,
Uning shéxi téxi kökirip bolmayla, bu ishlar emelge ashurulidu..
³³ Üzüm téli silkinip, tong üzümler chühürüwétilgendek,
Zeytun derixining chéchiki échilipla tökülüp ketkendek bolidu..
³⁴ Chünki iplaslarning jemeti tughmas bolidu,
Ot para yégenlarning chédirlirini köydürüwétidu.
³⁵ Biraq ular herdaim yamanliqni oylap, qebihlik tughduridu,
Könglide haman hiyle-mikir teyyarlaydu..

Ayup yene jawab béridu — Ershte turidighan Guwahchi

16¹ Andin Ayup jawaben mundaq dédi: —
² Men mushundaq geplerni köp anglighanmen;
Siler hemminglar azab yetküzidighan ajayib teselli bergüchi ikensiler-he!
³ Mundaq watildap qilghan gepliringlarning chéki barmu?
Silerge mundaq jawab bérishke zadi néme qutratquluq qildi?
⁴ Xalisamla özüm silerge oxshash söz qilalayttim;
Siler méning ornumda bolidighan bolsanglar,
Menmu sözlerni baghlashturup éytip, silerge zerbe qilalaytim,
Béshimnimu silerge qaritip chayqiyalayttim!
⁵ Halbuki, men eksiche aghzim bilen silerni righbetlendürettim,
Lewlirimning tesellisi silerge dora-derman bolatti.
⁶ Lékin méning sözlisim bilen azabim azaymaydu;
Yaki gépimni ichimge yutuwalisammu, manga néme aramchiliq bolsun?
⁷ Biraq U méni halsizlandürüwetti;
Shundaq, Sen pütkül ailemni weyran qiliwetting!.

15:28 «U xarabe sheherlerde..., késék düwiliri bolushqa békitilgen öylerde yashaydu» — qedimde bezi sheherler Xudaning leniti bilen weyran bolghan bolup, Xudaning lenitige uchrighan bu jaylarda adettiki kishiler ularni qaytidin qurup u yerde olturaqlashishqa pétinalmaytti. Biraq (Élifazning déyishiche) bu rezil kishiler (jümlidin Ayupning özi?) Xudadin qorqmay undaq yerlerde turushtin bash tartmaytti.

15:30 «Xudaning bir nepisi bilen u dunyadin kétidu» — ibranayi tilida «Uning bir nepisi bilen u dunyadin kétidu».

15:32 Ayup 22:16; Zeb. 55:23

15:33 «Üzüm téli silkinip, tong üzümler chühürüwétilgendek...» — adette üzüm téli pishmighan üzümlirini tashlimaydu. Biraq Élifaz shu oxshitishi bilen, mundaq ademlerning ishliri téxi héch pishmighan bolup bikargha kétidu, démekchi.

15:35 Zeb. 7:14; Yesh. 59:4; Hosh. 10:13

16:2 Ayup 13:4

16:7 «Biraq U méni halsizlandürüwetti; shundaq, Sen pütkül ailemni weyran qiliwetting! — 8 we 9-ayettiki «U» we «Sen» Xudani körsitidu.

⁸ Sen méni qamalliding!

Shuning bilan ehwalim manga guwahliq qilmaqta;
Méning oruq-qaqshal bedinim ornidin turup özümni eyiblep guwahliq qilidu!.

⁹ Uning ghezipi méni titma qilip,

Méni ow oljisi qilidu;

U manga qarap chishini ghuchurlitidu;

Méning dushminimdek közini alayitip manga tikidu..

¹⁰ Ademler manga qarap mazaq qiliship aghzini achidu;

Ular nepret bilan mengzimga kachatlaydu;

Manga hujum qilay dep sep tüzidu.

¹¹ Xuda méni eskilerge tapshurghan;

Méni rezillarning qolig'ha tashliwetkeniken.

¹² Eslide men tinch-amanliqta turattim, biraq u méni pachaqlidi;

U boynumdin silkip bitchit qiliwetti,

Méni Öz nishani qilghaniken..

¹³ Uning oqyachiliri méni qapsiwaldi;

Héch ayimay U üçhey-baghrimni yirtip,

Ötümni yerge töküwetti.

¹⁴ U u yer-bu yérimge üsti-üstilep zexim qilip bösüp kiridu;

U palwandeke manga qarap étilidu.

¹⁵ Téremning üstige böz rext tikip qoydum;

Öz izzet-hörmitimni topa-changgha sélip qoydum..

¹⁶⁻¹⁷ Gerche qolumda héchqandaq zorawanliq bolmisimu,

Duayim chin dilimdin bolghan bolsimu,

Yüzüm yig'ha-zaridin qizirip ketti;

Qapaqlirimni ölüm sayisi basti..

¹⁸ Ah, yer-zémin, qénimni yapmighin!

Nale-peryadim toxtaydighangha jay bolmighay!

¹⁹ Biraq mana, asmanlarda hazirmu manga shahit Bolghuchi bar!

Ershlerde manga kapalet Bolghuchi bar!

²⁰ Öz dostlirim méni mazaq qilghini bilen,

Biraq közüm téxiche Tengrige yash tökmekte..

²¹ Ah, insan balisi dosti üçhün kélishtürgüchi bolghandek,

16:8 «Sen méni qamalliding!» — yaki: «Sen méni qurutuwetting!». «Shuning bilan ehwalim manga guwahliq qilmaqta!» — Ayupning shu bichare ehwali: «Sen choquq éghir bir gunah qilghansen, bolmisa bu külpet béshinggha chüshmigen bolatti» dep özige guwahliq qilghandek qilidu.

16:9 «Uning ghezipi méni titma qilip,...» — yaki «U tumshuqi bilen méni titma qilip,...». Mushu yerde Ayup Xudani özige yirtquch haywandeke zerbe qiliwatidu, dep éytmaqchi.

16:9 Ayup 10:16,17; 13:24

16:12 Ayup 7:20; Yigh. 3:12

16:15 «Téremning üstige böz rext tikip qoydum; öz izzet-hörmitimni topa-changgha sélip qoydum» — bu ayyettiki «böz rext» qedimki zamanlarda ademning qattiq matem tutush, pushayman qilish yaki towa qilishinimu ipadileytti. Mushu yerde, shübbhisizki, «matem tutush»ni bildürmekchi.

— «Öz izzet-hörmitimni topa-changgha sélip qoydum» déginu ibraniy tilida «Münggüzümni topa-changgha sélip qoydum» dégenliktur. Kalining yaki buqining münggüzi ademning küch-qudriti hem abruyining simwoli bolidu.

16:15 Ayup 30:19

16:16-17 «Qapaqlirimni ölüm sayisi basti» — yaki «Zulmetlik qarangghuluq sayisi basti».

16:18 «Nale-peryadim toxtaydighangha jay bolmighay!» — démek, «ljabet bolmighuche peryadim herdaim hem Xudagha hem ademlerge awarichilik bolsun».

16:20 «Öz dostlirim méni mazaq qilghini bilen...» — ayyetning birinchi qismining yene birxil terjimisi, «Manga wakalet bolghuchi méning dostum iken».

Tengri bilen adem otturisdimu kélishtürgüchi bolsidi!

²² Chünki yene birnechche yil ötüshi bilenla,
Men barsa qaytmas yolda méngip qalimen..

17¹ Méning rohim sunuq,
Künlirim tügey deydu,
Görler méni kütmekte..

² Etrapimda aldamchi mazaq qilghuchilar bar emesmu?

Közümning ularning échitquluqigha tikilip turushtin bashqa amali yoqtur.

³ Ah, jénim üçhün Özüng xalighan kapaletni élip Özüngning aldida manga borun bolghaysen;
Sendin bashqa kim méni qollap borun bolsun?..

⁴ Chünki Sen dostlirimning könglini yoruqluqtin qaldurghansen;
Shunga Sen ularni ghelibidinmu mehrum qilisen!

⁵ Gheniyet alay dep dostlirigha peshwa atqan kishining bolsa,
Hetta balilirining közlimu kor bolidu.

⁶ U méni el-yurtlarning aldida söz-chöchekke qoydi;
Men kishiler yüzümge tüküridighan adem bolup qaldim..

⁷ Derd-elemdin közüm torlishop ketti,
Barliq ezalirim kölenggidek bolup qaldi.

⁸ Bu ishlarni körüp duruslar heyranuhes bolidu;
Bigunahlar iplaslarga qarshi turushqa qozghilidu.

⁹ Biraq heqqaniy adem öz yolida ching turidu,
Qoli pak yüridighan ademning küchi toxtawsiz ulghiyidu..

¹⁰ Emdi qéni, hemminglar, yene kélinglar;
Aranglardin birmu dana adem tapalmaymen..

¹¹ Künlirim axirlishay dep qaptu,

16:21 Ayup 31:35; Top. 6:10; Yesh. 45:9; Rim. 9:20

16:22 «Yene birnechche yil ötüshi bilenla, men barsa qaytmas yolda méngip qalimen» — Ayup bezide «bu dunyadin pat arida kétimen» dep, bezide «birnechche yil azablar méni kütidu» dep oylaydu. U birinchi imkaniyetni nisbeten yaxshi dep qaraydu, elwette.

17:1 «méning rohim sunuq» — yaki «Nepisim siqilip ketti».

17:3 «Ah, jénim üçhün Özüng xalighan kapaletni élip Özüngning aldida manga borun bolghaysen» — bu sözler Xudagha éytilghan, elwette.

—«Borun» (képil bolghuchi) — qedimki zamanlarda, birsi melum bir ishta eyiblengüchi bolsa, sotchi höküm qilghuche eyiblengüchi waqitliq erkin bolalmaydu, belki qamap qoyulidu. Biraq uning melum bir dosti uninggha kapalet bérishke razi bolsa, eyiblengüchi erkin yürirwe bolidu. Kapalet bergüchi uning qéchip ketmeslikige toluq kapalet bergen bolushi kérek idi. Eger qéchip ketse uning ornida erkinliktin mehrum bolidu; andin höküm qilinghandin kéyin (öz dosti gunahkar dep hésablanghan bolsa) dostining ornida tégishlik jazani öz üstige alghan bolidu. Kapalet bergüchi bolsa hörmetke sazawer, jamaetning ishenchisige ige bolghan bolushi kérek, elwette. Shunga Ayup mushu yerde özining hem dostliri teripidin hem Xuda teripidin eyiblengüchi ikenlikini hés qilip: «Xuda, Sen méni bu ishlarda eyibligüdek yéri yoq dep bilisen, shunga men üçhün kapalep bolalmamsen?» — dégendek jasaretlik dua qilidu.

—(Bezi alimlar bu sözning bashqa bir chüshenchisi bar dep qaraydu. Ularning pikriche, Ayup 2-ayette: — «Etrapimdikiler aldamchi, mazaq qilghuchilar bolmisa Ayup bolmay kétey! Közümming... amali yoqtur» dégen qesemni ichidu; 3-ayette u Xudadin bu qesemni ada qilishqa (kimning toghra bolsa uni aqlash, kimning xata bolsa uni jazalashqa) kapaletchi hem guwahchi bolushni ötünidu, andin 4-ayette (shu alimlarning pikriche) ultijasining Xuda teripidin bérilishini ötünidu: «Chünki Sen dostlirimning könglini yoruqluqtin qaldurghansen; shunga Sen ularni ghelibidinmu mehrum qilmisang bolmaydu!» — dégendek).

17:3 2Kor. 5:19

17:6 Ayup 30:9

17:9 «... Qoli pak yüridighan ademning küchi toxtawsiz ulghiyidu» — Ayupning étiqadi yenila urghup téship turidu. Mushu yerde u Xudaning öz düshmini bolup chiqqanliqini hés qilghini bilen, qandaqla bolmisen özining heqqaniy yolda ching turidighanliqini éytip, Xuda axirda hemme ishlerimni onghashaydu, dep bésharet béridu.

17:10 Ayup 6:29

Muddialirim, könglumdiki intizarlar üzüldi..

¹² Bu ademler kéchini kündüzge aylandurmaqchi;
Ular qarangghuluqqa qarap: «Nur yéqinlishiwatidu» déyishiwatidu..

¹³ Eger kütsem, öyüm tehtisara bolidu;
Men qarangghuluqqa ornumni raslaymen..

¹⁴ «Chirip kétishni: «Sen méning atam!»,
Qurtlarni: «Apa! Acha!» dep chaqirimen!.

¹⁵ Undaqa ümidim nede?
Shundaq, ümidimni kim körelisun?

¹⁶ Ümidim tehtisaraning tömür penjiriliri ichige chüshüp kétidu!
Biz birlikte topigha kirip kétimiz!..

Bildadmu «Yamanlarning yaman aqiwiti» toghruluq söz qilidu

18¹ Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: —
² Sendek ademler qachanghiche mundaq sözlerni toxtatmaysiler?
Siler obdan oylap béqinglar, andin biz söz qilimiz.

³ Biz némishqa silerning aldinglarda haywanlar hésablinimiz?
Némishqa aldinglarda exmeq tonulimiz?.

⁴ Hey özüngning ghezipide özüngni yirtquchi, séni depla yer-zémin tashliwétilemdu?!
Tagh-tashlar öz ornidin kötürülüp kétemdu?!..

⁵ Qandaqla bolmisun, yaman ademning chirighi öchürüldü,
Uning ot-uchqunliri yalqunlimaydu.

⁶ Chédiridiki nur qarangghuluqqa aylinidu,
Uning üstige asqan chirighi öchürüldü.

⁷ Uning mezmüt qedemliri qisilidu,
Özining nesihetliri özini mollaq atquzidu.

⁸ Chünki öz putliri özini torgha ewetidu,
U del torning üstige desseydighan bolidu.

⁹ Qiltaq uni tapinidin ilwalidu,

17:11 Ayup 7:6; 9:25

17:12 «Bu ademler kéchini kündüzge aylandurmaqchi; ular qarangghuluqqa qarap: «Nur yéqinlishiwatidu» déyishiwatidu» — Ayup dostlirimni heqiqetni yormilap, aqni qara, qarini aq dewatidu, shundaqla manga quruq ümidlerni («Nur yéqinlishidu!» dep) yetküzmeqchi, deydu.

17:13 «Tehtisara» — 7-bab, -9-ayet we shu ayettiki izahatni köring.

17:14 «Méning atam!» — bu ibarining qedimde «Bégim!» «Teqsir!» dégen menisimu bar idi.

17:16 «tehtisara» — 7-bab, -9-ayet we shu ayetning izahatini köring. «Ümidim tehtisaraning tömür penjiriliri ichige chüshüp kétidu! Biz birlikte topigha kirip kétimiz!» — bu jümlining soal jümle sheklide qilinghan terjimisi uchraydu: «Ümidim tehtisaraning tömür penjiriliri ichige chüshüp qalarmu? Biz birlikte topigha kirip kétermizmu?».

17:16 Ayup 3:17,18,19; 30:23,24

18:3 «Biz némishqa silerning aldinglarda haywanlar hésablinimiz?» — «siler» dégen sözge qarighanda, Bildadning bu sözining peqet Ayupqila qilinghan emeslikini bildüridu. Ularning yénida gep anglighuchilardin beziler Ayupning jasaretlik sözlirini anglap uninggha qol qoydimu-ya?

18:4 «Hey özüngning ghezipide özüngni yirtquchi, séni depla ... tagh-tashlar öz ornidin kötürülüp kétemdu?!» — Ayup 16-bab, 9-ayette, «U (Xuda)ning ghezipi méni titma qildi» dégen. Bildad, shübhisizki, bu gepni mazaq qilip: «Séning yirtilishing Xudaning ghezipi bilen emes, belki öz-özüngning ghezipi bilendur» démekchi. Bildad yene Xuda insandin ulugh hem aliy bolghachqa, Ayup uning bilen didarlashay, huzurigha kirip uning bilen sözlishey dep öz eqldin adashqan, dep mazaq qilidu — démekchi.

–Bildad «Insanning Xuda bilen biwasite sözlisishi, körüşüshi zadi mumkin emes» dégen közqarashta bolidu. Biraq Ayup axirida heqiqeten Xuda bilen körüşidu; uning üstige biz Ayupni Xudani özining eng yéqin hemrahi dep bilgen kishi, dep köreleyimiz (29:4).

18:4 Ayup 13:14; Zeb. 113:6; Yesh. 54:10; Mat. 10:29-31; Rim. 8:32

Tuzaq uni tutuwalidu..

¹⁰ Yerde uni kütidighan yoshurun arghamcha bar,
Yolida uni tutmaqchi bolghan bir qapqan bar.

¹¹ Uni her tereptin wehimiler bésip qorqitiwatidu,
Hem ular uni iz qoghlap qoghlawatidu..

¹² Maghdurini acharchiliq yep tügetti;

Palaket uning yénida paylap yürüdu..

¹³ Ölümning chong balisi uning térisini yewatidu;
Uning ezalirini shoraydu..

¹⁴ U öz chédiridiki amanliqtin yulup tashlinidu,
Ölümning tunjisi uni «wehimilerning padishahi»ning aldigha yalap apiridu..

¹⁵ Öyidikiler emes, belki bashqilar uning chédirida turidu;
Turalghusining üstige günggürt yaghdurulidu..

¹⁶ Uning yiltizi tégidin qurutulidu;

Üstidiki shaxliri késilidu.

¹⁷ Uning eslimisimu yer yüzidikilerning ésidin kötürölüp kétidu,
Sirtlarda uning nam-abruyi qalmaydu..

¹⁸ U yoruqluqtin qarangghuluqqa qoghliwétilgen bolup,
Bu dunyadin heydiwétulidu.

¹⁹ El-yurtta héchqandaq perzentliri yaki ewladliri qalmaydu,
U musapir bolup turghan yerlerdimu nesli qalmaydu..

²⁰ Uningdin kényinkiler uning künige qarap alaqzade bolidu,
Xuddi aldinqilarmu chöchüp ketkende..

²¹ Mana, qebih ademning makanliri shübhisiiz shundaq,
Tengrini tonumaydighan kishiningmu orni choqum shundaqtur..

Ayup yene söz qilidu: — «Men Xudani körimen!»

19¹ Ayup jawaben mundaq dédi: —

² «Siler qachanghiche jénimni azablimaqchisiler,
Qachanghiche méni söz bilen ezmekchisiler?

³ Siler méni on qétim xarlidinglar;

Manga uwal qilishqa nomus qilmaysiler..

18:9 Ayup 5:5

18:11 Ayup 15:21; Yer. 6:25; 46:5; 49:29

18:12 «Maghdurini acharchiliq yep tügetti» — bashqa bir xil terjimisi «Balayı’apet uni yutuwtishke achközlük bilen kütiwatidu...»

18:12 Ayup 15:23

18:13 «ölümning chong balisi» — belkim birxil késilni (Ayupning késilini?) körsitidu.

18:14 Ayup 8:13, 14; 11:20; Pend. 10:28

18:15 «...bashqilar uning chédirida turidu» — yaki «...ot uning chédirida turidu».

18:17 «Sirtlarda...» — yaki: «Yaylaqlarda...» yaki «Dalada...».

18:17 Zeb. 109:13; Pend. 10:7

18:19 Yesh. 14:22; Yer. 22:30

18:20 «Xuddi aldinqilar chöchüp ketkende» — Bildad éytqan «aldinqilar»ning öz dewridiki rezil ademlerning ehwaligha qarap chöchüp ketkenlikini körsitishi mumkin.

–Bashqa birxil terjimisi: «Meshriqtikiler uning künige qarap alaqzade bolidu, meghribtikiler uning künige qarap alaqzade bolidu, meshriqtikilermu chöchüp kétidu».

18:21 «Mana, qebih ademning makanliri shübhisiiz shundaq, Tengrini tonumaydighan kishiningmu orni choqum shundaqtur» — Bildadning bu sözliride: «qebih adem», «Tengrini tonumaydighan kishi» déğini, «sen Ayuptin bashqa kishi emes» demekchi.

19:3 «Siler méni on qétim xarlidinglar» — mushu yerdiki «on qétim» déğini «nurghun qétim»ning birxil ipadisi.

⁴ Eger méning sewenlikim bolsa,
Men emdi uning derdini tartimen.

⁵ Eger siler méningdin üstünlük talashmaqchi bolsanglar,
Yüzüm aldida sherm-hayani körsitip méni eyiblimekchi bolsanglar,

⁶ Emdi bilip qoyunglarki, manga uwal qilghan Tengri iken,
U tori bilen méni chirmashturup tartti;

⁷ Qara, men nale-peryad kötürüp «Zorawanliq!» dep warqiraymen,
Biraq héchkim anglimaydu;
Men warqiraymen, biraq manga adalet kelmeydu.

⁸ U yolumni méni ötüwalmisun dep chit bilen tosup qoydi,
Qedemlirimge qarangghuluq saldi.

⁹ U mendin shan-sheripimni mehrum qildi,
Béshimdin tajni tartiwaladi.

¹⁰ U manga her tereptin buzghunchiliq qiliwatidu, men tügeshtim;
Ümidimni U derexni yulghandek yuluwaladi.

¹¹ Ghezipini manga qaritip qozghidi,
Méni Öz düşmenliridin hésabladi..

¹² Uning qoshunliri sep tüzüp atlandi,
Pelempeylirini yasap manga hujum qildi,
Ular chédirimni qorshawgha élip bargah tikiwaladi.

¹³ U qérindashlirimni mendin néri qildi,
Tonushlirimning méhrini mendin üzdi..

¹⁴ Tughqanlirim mendin yatliship ketti,
Dost-buraderlirim méni unutti.

¹⁵ Öyümde turghan musapirlar, hetta dédeklirimmu méni yat adem dep hésablaydu;
Ularining neziride men musapir bolup qaldim..

¹⁶ Men chakirimni chaqirsam, u manga jawab bermeydu;
Shunga men uninggha aghzim bilen yélinishim kérek..

¹⁷ Tiniqimdin ayalimning qusqusi kélidu,
Aka-ukilirim sésiqliqimdin bizar..

¹⁸ Hetta kichik balilar méni kemsitidu;
Ornumdin turmaqchi bolsam, ular méni haqaretleydu..

¹⁹ Méning sirdash dostlirimning hemmisi mendin nepretlinidu,
Men söygenler mendin yüz öridi..

²⁰ Et-térlirim ustixanlirimgha chapliship turidu,
Jénim qil üstide qaldi..

19:11 Ayup 13:24; 16:9; 33:10; Yigh. 2:5

19:13 Zeb. 31:11-12; 38:11-12; 69:8; 88:8, 18

19:15 «öyümde turghan musapirlar» — yaki «öyümdiki méhmanlar». «hetta dédeklirimmu méni yat adem dep hésablaydu» — Ayupning öyide turghan musapirlar (belkim eslide uning himayisige ériship uning xizmetchiliri bolghanlar) hazir uni yat adem, musapir dep qaraydu.

19:16 «Men chakirimni chaqirsam, u manga jawab bermeydu; shunga men uninggha aghzim bilen yélinishim kérek» — Ayupning eslide chakirigha buyruq bérish üçün söz qilishi belkim hajetsiz idi, uning bir imasi yaki qarap qoyushi kupaye idi.

19:17 «Aka-ukilirim» — ibranii tilida «Anamning baliyatqusidiki oghullar». «Aka-ukilirim sésiqliqimdin bizar» — yaki «Aka-ukilirim yélinishlirimdin bizar».

19:18 Ayup 30:1

19:19 Zeb. 41:9; 55:12-14

19:20 «Jénim qil üstide qaldi» — ibranii tilini sözmusöz terjime qilsaq: «Jénim chishlirimning térisining üstidila qaldi».

19:20 Ayup 30:30; Zeb. 102:5; Yigh. 4:8

²¹ Ah, dostlirim, manga ichinglar aghrisun, ichinglar aghrisun!
Chünki Tengrining qoli manga kélip tegdi.

²² Siler némishqa Tengridek manga ziyankeshlik qilisiler?
Siler némishqa etlirimge shunche toymaysiler!.

Qutquzghuchi toghruluq bésharet

²³ Ah, méning sözlirim yézilsidi!

Ular bir yazmigha pütüklük bolghan bolatti!

²⁴ Ular tömür qel'em bilen qoghushun ichige yézilsidi!

Ebedil'ebed tash üstige oyup pütülgen bolatti!.

²⁵ Biraq men shuni bilimenki, özümning Hemjemet-Qutquzghuchim hayattur,
U axiret künide yer yüzide turup turidu!.

²⁶ Hem méning bu tére-etlirim buzulghandin kéyin,
Men yenila ténimde turup Tengrini körimen!.

²⁷ Uni özümle eyni halda körimen,
Bashqa ademning emes, belki özümning közi bilen qaraymen;
Ah, qelbim buninggha shunche intizardur!.

²⁸ Eger siler: «Ishning yiltizi uningdidur,
Uni qandaq qilip qistap qoghliwételeymiz?!» — désenglar,

²⁹ Emdi özünglar qilichtin qorqqininglar tüzük!
Chünki Xudaning ghezipi qilich jazasini élip kélidu,
Shuning bilen siler Xudaning sotining quruq gep emeslikini bilisiler».

19:22 «Siler némishqa etlirimge shunche toymaysiler!» — erebler (we belkim ibraniylar) bezide «ademning étini yéyish» dégenni «ademge töhmet chaplash» dégen menide ishlitidu. Ayupning dostliri uning azablarini az dep, uning azablarigha yene «Xuda séni tashliwetti» dégen wehimini artip qoyghan.

19:24 «Ah, méning sözlirim yézilsidi! Ebedil'ebed tash üstige oyup pütülgen bolatti!» — uning bu arzusi (23-24-ayet) emelge ashurildi. Biz hazir uning Muqeddes Kitabgha pütüklük sözlirini oquwatimiz (bashqa xil terjimisi uchrishi mumkin).

19:25 «...özümning Hemjemet-Qutquzghuchim hayattur» — Ayup eslide 9-babta Xuda hem özümning otturisida kélishtürgüchi bir «elchi» yaki «arichi» bolsa idi, dégen intizarini bildürdi. U hazir bu yerde özining mundaq bir «kélishtürgüchi»sining heqiqeten barliqini jakarlaydu; ibraniy tilida «goél» («hemjemet-qutquzghuchi») dégen bu söz, adette birsi melum awarichilikke uchrighanda, uninggha tughqanchiliq (hemjemetlik) qilip uni qutquzush üçün «bedel töleydighan qutquzghuchi tughqini»ni bildiridu. Bu Qutquzghuchi-Nijatkarining bolghanliqining netijisi bolsa: — U kelgüsida öz közi bilen Xudasini köreleydu hemde shu chaghda Xuda uning béshigha chüshkenliri toghrisida uninggha jawab bérédighanliqidin ibarettur. Bu bayan intayin heyran qalarliq, hem bezi jehetlerden Ayupning bayanlirining ichide uning étiqadining eng yuqiri pelliisi stüpitide julalinip turidu.

— «Goél» toghruluq yene «Rut»tiki «kirish söz» we «qoshumche söz»imizni körtür. «U axiret künide yer yüzide turup turidu!» — yaki: «U axirqi bolghuchi bolup yer yüzide turidu».

19:25 Mis. 6:6; Law. 25:47-49; Ayup 33:23-24; Yuh. 11:25; 1Kor. 15:20-22

19:26 «Men yenila ténimde turup Tengrini körimen!» — mushu yerde esli tékistni chüshinish sel tes. «Men ténimdin sirt (démek, roh tendin ketkendin kéyin) Xudani körimen!» dégen bashqa bir xil terjimisi bar. Bu xil terjime toghra bolsa, undaqta uning menisi «Hazirqi ténimdin sirt...» dégenlik bolsa kérek. Meyli qaysi xil menide éytılghan bolsun, Ayupning közi özining Xudasini körüshige yetken.

19:27 «Ah, qelbim buninggha shunche intizardur!» — mushu yerde sözmüsöz terjime qilsaq: «Méning böreklirim (yüreklerim, démek) ichimde tügey dep qaldı!». Ibraniylar üçhün, «börekler» ademning héssiyatlırining, wıdaniningmu chongqur yiltizidir. Shuning bilen bu jümle, Ayupning Xudani körüshün ibaret zor intizarigha özining berdashliq bérélmeywatqanliqini bildürgen bolushi mumkin.

19:28 «Eger siler: «Ishning yiltizi uningdidur, uni qandaq qilip qistap qoghliwételeymiz?!» — désenglar,...» — Ayup öz dostlirining «Ayupning yoshurun gunahlarini pash qilmighuche hergiz boldi qilmayli» dégen pozitsiyide turuwatqanliqini bildürmekchi.

Zofarmu yamanlarning aqiwiti üstide söz qilidu

- 20**¹ Andin Naamatliq Zofar jawaben mundaq dédi: —
² «Méni biaram qilghan xiyallar jawab bérishke ündewatidu,
 Chünki qelbim biaramliqta örtenmekte..
³ Men manga haqaret keltürüp, méni eyibleydighan sözlerni anglidim,
 Shunga méning roh-zéhnim méni jawab bérishke qistidi.
⁴ Sen shuni bilmemsenki,
 Yer yüzide Adem’atimiz apiride bolghandin béri,
⁵ Rezillerning ghalibe tentenisi qisqidur,
 Iplaslarning xushalliqi birdemliktur..
⁶ Undaq kishining shan-sheripi asmangha yetken bolsimu,
 Béshi bulutlarga taqashsimu,
⁷ Yenila özining poqidek yoqap kétidu;
 Uni körgenler: «U nedidur?» deydu.
⁸ U chüshtek uchup kétidu,
 Qayta tapqili bolmaydu;
 Kéchidiki ghayibane alamettek u heydiwétiledi.
⁹ Uni körgen köz ikkinchi uni körmeydu,
 Uning turgan jayı uni qayta uchratmaydu.
¹⁰ Uning oghulliri miskinlerge shepquet qilishqa mejburlinidu;
 Shuningdek u hetta öz qoli bilen bayliqlirini qayturup béridu.
¹¹ Uning ustixanliri yashliq maghdurigha tolghan bolsimu,
 Biraq uning maghduri uning bilen bille topa-changda yétip qalidu.
¹² Gerche rezillik uning aghzida tatliq tétighan bolsimu,
 U uni til astigha yoshurghan bolsimu,
¹³ U uni yutqusi kelmey méhrini üzelmisimu,
 U uni aghzida qaldursimu..
¹⁴ Biraq uning qarnidiki tamiqi özgirip,
 Kobra yilanning zehirige aylinidu.
¹⁵ U bayliqlarni yutuwétidu, biraq ularni yanduridu;
 Xuda ularni ashqazinin chiqiriwétidu.
¹⁶ U kobra yilanning zehirini shoraydu,
 Char yilanning neshtiri uni öltüridu.
¹⁷ U qaytidin ériq-östenglerge hewes bilen qariyalmaydu,
 Bal we sériq may bilen aqidighan deryalardin huzurlinalmaydu.
¹⁸ U érishkenni yutalmay qayturidu,
 Tijaret qilghan paydisidin u héch huzurlinalmaydu.
¹⁹ Chünki u miskinlerni ézip, ularni tashliwetken;
 U özi salmighan öyni igiliwalghan.
²⁰ U achközlüktin esla zérikmeydu,

20:2 «Méni biaram qilghan xiyallar jawab bérishke ündewatidu, chünki qelbim biaramliqta örtenmekte» — Zofarning bir ishlargha bekmu jiddiylaship kétidighan xarakteri bu sözliridin chiqip turidu.

20:5 Zeb. 37:35,36

20:13 «U uni yutqusi kelmey méhrini üzelmisimu,...» — ibraniy tilida «uni ayap méhrini üzelmisimu». Démek, aghzida qalduriwermekchi bolidu. «U uni, *yeni rezillikni aghzida qaldursimu...*» — Zofarning bu bayani intayin zeherxendilikke tolghan bolup, bu sözler shübhısizki, Ayupni biwasite eyiblesh üçün qaritilidu; u: «rezillik aghzida tatliq tétighan» we «uni til astigha yoshurghan», hem 20-ayettiki «Miskinlerni ézip, ularni tashliwetken», «özi salmighan bir öyni özi igiliwalghan» dep teswirliğan kishi del Ayuptin bashqa kishi emes idi.

U arzulighan nersiliridin héchqaysisini saqlap qalalmaydu..

²¹ Uninggha yutuwalghudek héchnerse qalmaydu,
Shunga uning bayashatliqi menggülük bolmaydu.

²² Uning toquzi tel bolghanda, tuyuqsiz qisilchiliqqa uchraydu;
Herbir ézilgüchining qoli uninggha qarshi chiqidu.

²³ U qorsiqini toyghuziwatqinida,
Xuda dehshetlik ghezipini uninggha chüshüridu;
U ghizaliniwatqanda ghezipini uning üstige yaghduridu.

²⁴ U tömür qoraldin qéchip qutulsimu,
Biraq mis oqya uni sanjiydu.

²⁵ Tegken oq keynidin tartip chiqiriwalghinida,
Yaltiraq oq uchi öttin chiqiriwalghinida,
Wehimiler uni basidu..

²⁶ Zulmet qarangghuluq uning bayliqlirini yutuwétishke teyyar turidu,
Insan püwlimigen ot uni yutuwalidu,
Uning chédirida qélip qalghanlirininimu yutuwétidu..

²⁷ Asmanlar uning qebihlikini ashkarilaydu;
Yer-zéminmu uninggha qarshi qozghilidu.

²⁸ Uning mal-dunyasi élip kételidu,
Xudaning ghezeplik künide kelkün ulghiyip öy-bisatini ghulitidu..

²⁹ Xudaning rezil ademge belgiligen nésiwisi mana shundaqtur,
Bu Xuda uninggha békitken mirastur»..

Ayup yene söz qilidu — Xudaning jahanni idare qilishi

21¹ Ayup jawaben mundaq dédi: —

² «Geplirimge qulaq sélinglar,
Bu silerning manga bergen «teselliliringlar»ning ornida bolsun!

³ Söz qilishimgha yol qoysanglar;
Söz qilghinimdin kéyin, yene mazaq qiliwéringlar!

⁴ Méning shikayitim bolsa, insangha qaritiliwatamdu?
Rohim qandaqmu bitaqet bolmisun?

⁵ Manga obdan qaranglarchu? Siler choqum heyran qalisiler,
Qolunglar bilen aghzinglarni étiwalisiler.

⁶ Men bu ishlar üstide oylansamla, wehimige chömimen,
Pütün etlirimni titrek basidu..

20:20 «U achközlükтин esla zéríkmeýdu» — ibranıy tilida: «Uning ashqazini héch xatirjemlikni bilmeydu». Oqurmenler 22-24-ayetlerning bashqa xil terjimilirini uchrıtışı mumkin.

20:25 «Yaltiraq oq uchi öttin chiqiriwalghinida, wehimiler uni basidu» — Zofar yaman ademlerning kelgüsidi ki azablıridin bek huzurlınıdighandek qilatti.

20:26 «Insan püwlimigen ot» — Xudaning Özining otini körsetse kérek.

20:28 «Uning mal-dunyasi élip kételidu» — yaki «Kelkün öyini éqitip kétidu».

20:29 «Xudaning rezil ademge belgiligen nésiwisi mana shundaqtur, bu Xuda uninggha békitken mirastur» — Zofarning bayanlırı jemleshtürülginide, u dégen «rezil adem» emeliyette töt-besh pütünley bashqa-bashqa yol bilen ölgen!

21:6 «Men bu ishlar üstide oylansamla, wehimige chömimen, pütün etlirimni titrek basidu» — Ayupning bundaq qorqup kétishi uning töwendiki sözliri bilen chüshendürülıdu. Ayup taki özi ni palaket basqangha qeder Xudani Hemmige Qadir, pütünley adil hem pütünley méhriban dep ishinip kelgenidi. Biraq u emdilikte bashqa bir qorquchluq éhtimallıqqa yüzlinishke meýbur boluwatatti. Xuda rastınla adaletlik, rastınla yaxshimu? Jahandiki bezi ehwallar buninggha tetür guwahlıq bériwatqandek qilatti. Yaman ademler béyip kitiwatidu, durus ademler éziliwatidu. Xuda bu ishlargha pisent qilmamdu? U eslide tesewwur qilmighan bu éhtimallıqlar uni hazir intayin qorqitiwatatti.

- ⁷ Némishqa yamanlar yashawéridu,
Uzun ömür köridu,
Hetta zor küch-hoquqluq bolidu?.
- ⁸ Ularning nesli öz aldida,
Perzentliri kóz aldida mezmüt ösidu,.
- ⁹ Ularning öyliri wehimidin aman turidu,
Tengrining tayiqi ularning üstige tegmeydu.
- ¹⁰ Ularning kaliliri jüplense uruqlimay qalmaydu,
Iniki mozaylaydu,
Moziyininu tashlimaydu.
- ¹¹ Reziller kichik balilirini qoy padisidek talagha chiqiriwéridu,
Ularning perzentliri taqlap-sekrepe ussul oynap yüridu.
- ¹² Ular dap hem chiltargha tengkesh qilidu,
Ular neyning awazidin shadlinidu.
- ¹³ Ular künlirini awatchiliq ichide ötküzidu,
Andin közni yumup achquchila tehtisaragha chüshüp kétidu..
- ¹⁴ Hem ular Tengrige: «Bizdin néri bol,
Bizning yolliring bilen tonushqimiz yoqtur!» — deydu,.
- ¹⁵ — «Hemmige Qadirning xizmitide bolushning erzigüdek neri bardu?
Uninggha dua qilsaq bizge néme payda bolsun?!»..
- ¹⁶ Qaranglar, ularning bexti öz qolida emesmu?
Biraq yamanlarning nesihiti mendin néri bolsun!..
- ¹⁷ Yamanlarning chirighi qanche qétim öchidu?
Ular ni özlirige layiq külpét basamdu?
Xuda ghezipidin ulargha derdlerni bölüp béremdu?.
- ¹⁸ Ular shamal aldidiki éngizghe oxshash,
Qara quyun uchurup kétidighan paxalgha oxshashla yoqamdu?
- ¹⁹ Tengri uning qebihlikini balilirigha chüshürüshke qalduramdu?
Xuda bu jazani uning özige bersun, uning özi buni tétisun!
- ²⁰ Özining halakitini öz közi bilen körsun;
Özi Hemmige Qadirning qehrini tétisun!.
- ²¹ Chünki uning békitilgen yil-ayliri tügigendin kéyin,
U qandaqmu yene öz öydikiliridin huzur-halawet alalisun?
- ²² Tengri kattilarning üstidinmu höküm qilghandin kéyin,

21:7 Zeb. 17:9-12; 73:12; Yer. 12:1; Hab. 1:16

21:8 «Ularning, *yeni yamanlarning* nesli öz aldida, perzentliri kóz aldida mezmüt ösidu» — Ayup Zofarning baya qilghan sözlirini xulase qilip, ulargha reddiye béridu; yamanlar yoqalmaydu, ularning perzentliri «Öz bayliqlirini miskinlerge qayturidu» emes, belki ular öz aldigha rawaj tapidu.

21:13 «Ular künlirini awatchiliq ichide ötküzidu, andin közni yumup achquchila tehtisaragha chüshüp kétidu» — Ayup bundaq yamanlar ömürwayet azadilikte yashighandin kéyin héch azablanmay, héch jazalanmay dunyadin kétidu, dewatidu. «Andin közni yumup achquchila tehtisaragha chüshüp kétidu» dégenning bashqa birxil terjimisi: «Ular xatirjemlikte tehtisaragha chüshidu».

21:14 Ayup 22:17

21:15 Mıs. 5:2; Mal. 3:14

21:16 «Qaranglar, ularning bexti öz qolida emesmu?» — bashqa bir xil terjimisi: «Qaranglar, ularning awatliqi öz qoli bilen kelmes» (awatliqi Xudadin kelgen, démekchi).

21:16 Ayup 22:18

21:17 Ayup 20:29; Zeb. 11:5-6

21:20 «Hemmige Qadirning qehrini tétisun!» — ibranıy tilida «Hemmige Qadirning qehrini ichsun!».

«Aypup»

Uninggaha bilim ögiteleydighan adem barmidur?!..

²³ Birsu saq-salamat, pütünley ghem-endishsiz, azadilikte yilliri toshqanda ölidu;

²⁴ Béqinliri süt bilen sémiz bolidu,

Ustixanlirining yiliki xéli nem turidu.

²⁵ Yene birsi bolsa achchiq armanda tügep kétidu;

U héchqandaq rahet-paraghet körmigen.

²⁶ Ular bilen bille topa-changda teng yatidu,

Qurutlar ulargha chaplishidu..

²⁷ — Mana, silerning némini oylawatqanliqlinglarni,

Méni qarilash niyetliringlarni bilimen..

²⁸ Chünki siler mendin: «Ésilzadining öyi nege ketken?

Rezillerning turghan chédirliri nedidur?» dep sorawatisiler..

²⁹ Siler yoluchilardin shuni sorimidinglarmu?

Ularining shu bayanlirigha köngül qoymidinglarmu?.

³⁰ Démek, «Yaman adem palaket künidin saqlinip qalidu,

Ular ghezep künidin qutulup qalidu!» — deydu..

³¹ Kim rezilning tutqan yolini yüz turane eyibleydu?

Kim uninggaha öz qilmishi üçün tégishlik jazasini yégüzidu?

³² Eksiche, u heywet bilen yerlikige kötürüp méngilidu,

Uning qebrisi közet astida turidu.

³³ Jilghining chalmiliri uninggaha tatliq bilinidu;

Uning aldidimu sansiz ademler ketkendek,

Uning keynidinmu barliq ademler egiship baridu.

³⁴ Siler némishqa manga quruq gep bilen teselli bermekchi?

Silerning jawabliringlarda peqet saxtiliqla tépilidu!.

Élifaz yene söz qilidu: —

Xata Perezler — Aypupqa qaritilghan hujumlar

22¹ Andin Témanliq Élifaz mundaq dédi: —

22² Adem Xudagha qandaqmu payda keltürelisun?

Dana ademlermu Uninggaha néme payda keltürelisun?

21:22 «kattilar» — ibranij tilida «aliylar». Belkim mushu yerde perishtilerni körsitishi mumkin. «Uninggaha bilim ögiteleydighan adem barmidur?!» — Aypup ularning «Yamanlar tézla jazalinidu» dégenlirining natoghriqligini ispatlaghanidi. Biraq u hazir: «Silerning bu sözliringlarda ching turuwélishinglar «Xuda bizning pikrimizni anglap andin bu ishlarni shundaq orunlashturushi kérek» dégenlikke barawer» démekchi.

21:22 Yesh. 40:13; Rim. 11:34; 1Kor. 2:16

21:26 Aypup 17:14

21:27 «... silerning némini oylawatqanliqlinglarni, méni qarilash niyetliringlarni bilimen» — dostlirining sözlirining köpinchisi daritma gep; biraq, xéli roshenki, bu yerde Aypupqa qaritilgan hujum qilinidu.

21:28 «Siler mendin: «Ésilzadining öyi nege ketken?» dep sorawatisiler» — ularning mushu «ésilzade» dégin, shübhisizki, Aypupni körsitidu. «Siler mendin: «... Rezillerning turghan chédirliri nedidur?» dep sorawatisiler» — Aypup yene mushu yerde: Silerning bu soalliringlar méni daritip körsitidighanliqini bilimen, dewatidu.

21:29 «Siler yoluchilardin shuni sorimidinglarmu?» — Zofar: «Iplaslarning xushalliqi birdemliktur», shundaqla bu ish «yer yüzide Adem'atimiz apiride bolghandin béri» hemme ademge ayan — dégen. Biraq Aypup yiray yurtlarga bérilip kelgenlarning bayanliri bashqiche, deydu.

21:30 Pend. 16:4

21:34 «Siler némishqa manga quruq gep bilen teselli bermekchi? Siler yoluchilardin shuni sorimidinglarmu?» — oqurmenler bayqisunki, Aypupning üç dosti awwal sel éghir-bésiqraq söz qilidu, andin gep qilghanséri achchiq hem telwelik bilen sözleydu; Aypup bolsa awwal intayin telwilerche we jiddiyliqta söz qilghan bolsimu, lékin uning sözliri barghanséri temkin bolidu.

³ Sen heqqaniy bolsangmu, Hemmige Qadirgha néme behre béreleytting?
Yolliring eyibsiz bolghan teqdirdimu, sen Uninggha néme gheniyetlerni élip kéleleysen?.

⁴ Uning séni eyibleydighanliqi,
We Uning sanga shikayetler yetküzidighini séning ixlasmen bolghining üçünmu-ya?
⁵ Séning rezilliking zor emesmu?

Séning gunahliring hésabsiz emesmu?

⁶ Sen qérindashliringdin sewebsiz képillik alghansen;
Sen yalangtúshlerni kiyim-kécheklärinidin mehrum qiliwetkensen..

⁷ Halsizlanghanlarga su bermiding,
Ach qalghanlarga ashnimu ayap bermiding,

⁸ Gerche sen yer-zéminlik bolghan qoli uzun adem bolsangmu,
Yer-zémin tutup hörmetlinip kelgen adem bolsangmu,

⁹ Sen tul xotunlarnimu quruq qol yandurghansen,
Yétim-yésirlarning qolimu yanjitiwetkensen..

¹⁰ Mana shu sewebtin etrapingda tuzaqlar yatidu,
Ushtumtut peyda bolghan wehimimu séni basidu.

¹¹ Shu sewebtinmu séni qarangghuluq bésip körelmes qildi,
Bir kelkün kélip séni gherq qildi.

¹² Tengri ershalaning choqqisida turidu emesmu?
Eng égiz yultuzlarning neqeder aliy ikenlikige qarap baq!

¹³ Biraq sen: «Tengri némini bilidu?
U rast shunche zulmet qarangghuluqta birnémini perq ételemdu?!» dewatisen.

¹⁴ Yene: «Qoyuq bulutlar uni tosiwalidu,
Shunga U pelek üstide aylinip mangghinida bizni körmeydu!» — deysen.

¹⁵ Yaman ademler mangghan kona yolni senmu tutiwérensén?

¹⁶ Ular waqti toshmay turupla élip kétilgen,
Ularning ulliri kelkün teripidin éqitilip kétilgen..

¹⁷ Ular Tengrige: «Bizdin néri bol!»
Hemmige Qadir bizni néme qilalisun?» — deytti..

¹⁸ Biraq ularning öylirini ésil nersiler bilen toldurghan del Uning Özidur,
Men bolsam yamanlarning nesihitidin yiraqlashqanmen!..

¹⁹ Heqqaniylar ularning berbat bolghanliqini körüp shadlinidu;
Bigunahlar ularni mazaq qilip: —

²⁰ «Bizge qarshi chiqquchilar shübhisiy weyran bolidu,
Ot ularning bayliqlirini yutuwetmemdu?» — deydu.

22:3 «... Yolliring eyibsiz bolghan teqdirdimu, sen uninggha néme gheniyetlerni élip kéleleysen?» — 1-bab, 8-ayette, Xudaning Ayuptin alghan raziliqi, xursenlikli nahayiti roshen bayan qilinidu. Yene kélip, Tewratning «Yaritilish» dégen qismida biz Xudaning insanlarning gunahlliri tüpeylidin bolghan intayin azablinidighanliqi toghrisida xewedar bolimiz. Shunga Élifazning 2-ayet we 3-ayettiki bu sözlirining tolimu xata ikenlikini bilishimiz lazim.

22:6 Mis. 22:26, 27; Qan. 24:6, 10-13

22:9 «Sen ... yétim-yésirlarning qolimu yanjitiwetkensen» — shuni chongqur chüshinishimiz kérekki, Élifazning bu shikayetliri pütünley asassizdur.

22:16 «Ular waqti toshmay turupla ..., ularning ulliri kelkün teripidin éqitilip kétilgen» — bu yerde Nuh peyghemberning dewride topan éqitip ketken rezil ademler körstilgen bolushi mumkin.

22:17 Ayup 21:14

22:18 «Ularning öylirini ésil nersiler bilen toldurghan del uning özidur» — Élifaz mushu yerde Ayupning «Yamanlar bezide béyip awatlishidu» dégen pikirining toghriliqini azraq qobul qilghandek qilghini bilen yenila: «Yamanlar téz berbat bolidu» deydu.

22:18 Ayup 21:16

22:19 Zeb. 107:42

«Ayup»

- ²¹ Shunga Xudagha boysunup Uni tonusang,
Shu chaghdila sen aman bolisen;
Shuning bilen sanga amet kélidu.
- ²² Uning aghzidin kelgen nesihetnimu qobul qil,
Uning sözlirini könglünge püküp qoy..
- ²³ Sen Hemmige Qadiring yénigha qaytip kelseng, muqerrerki,
Qaytidin qurulup chiqalaysen;
Eger sen qebihlikni chédirliringdin yiraqlashtursang..
- ²⁴ Eger sen altunungni topa-chang üstige tashliyalisang,
Ofirdiki altunungni shiddetlik éqinning tashlirigha qoshuwetseng..
- ²⁵ Undaqta Hemmige Qadiring Ōzi sanga altun bolidu.
Séning üçhün serxil kümüşmu bolidu.
- ²⁶ U chaghda sen Hemmige Qadirdin söyünisen,
Yüzüngni Tengrige qarap kötüreleysen.
- ²⁷ Sen Uninggha dua qilsang, U qulaq salidu,
Shundaqla senmu ichken qesemliringge emel qilisen.
- ²⁸ Sen qarar qilghan ish emelge ashidu,
Yolliring üstige nur chüshidu.
- ²⁹ Ademler pes qilinghanda, sen ulargha: «Ornunglardin turunglar!» deysen,
Shuning bilen Xuda chirayi sunghanlarni qutquzidu..
- ³⁰ U hetta gunahi bar ademnimu qutquzidu,
U qolungdiki halalliqdin qutquzulidu..

Ayup jawab béridu — Ishench-étiqadning guman bilen bolghan kürishi

- 23** ¹ Ayup jawaben mundaq dédi: —
² «Bügünmu shikayitim achchiqtur;
Uning méni basqan qoli ah-zarlirimdinmu éghirdur!.
- ³ Ah, Uni nedin tapalaydighanliqimni bilgen bolsam'idi,
Undaqta Uning olturidighan jayigha barar idim!
- ⁴ Shunda men Uning aldida dewayimni bayan qilattim,
Aghzimni munaziriler bilen toldurattim,
- ⁵ Men Uning manga bermekchi bolghan jawabini bileleyttim,
Uning manga némini démekchi bolghanliqini chüshineleyttim.
- ⁶ U manga qarshi turup zor küchi bilen méning bilen talishamti?
Yaq! U choqum manga qulaq salatti.

22:22 «Xudaning aghzidin kelgen nesihetnimu qobul qil,...» — Élifaz özining baya dégen geplirini «Xudaning aghzidin kelgen nesihet» dep qarisa kérek.

22:23 Ayup 8:5, 6

22:24 «Eger sen ... Ofirdiki altunungni shiddetlik éqinning tashlirigha qoshuwetseng» — Élifaz belkim Ayupni altunlarga intayin ach köz adem dep qaraydu. Uning bu sözlirining nurghun ademlerge payda yetküleydighini bilen, Ayup ach köz adem bolmighachqa, uninggha héch yadrem bermeydu.

—Bu ayyette déyilgen «Ofirdiki altun» nahayiti ésil bir xil altunni körsitidu.

22:29 Pend. 29:23

22:30 «U hetta gunahi bar ademnimu qutquzidu, u qolungdiki halalliqdin qutquzulidu» — qiziq ish shuki, Élifazning özi axirda Ayupning duasi arqiliq qutquzulidu (42-bab).

23:2 «Bügünmu shikayitim achchiqtur» — bu ayyettiki «bügün» dégen söz Ayupning dostliri bilen bolghan munazirilirining birnechche kün dawamlashqanliqigha ispat bolidu.

—Élifaz 22-bab, 29-ayette «Xuda chirayi sunghanlarni qutquzidu» dégenidi. Ayup yene bu yerde Élifaz éytqan «Shikayet (erz)» dégen sözini qesten ishlitip özini «chirayi sunghanlardin» emeslikini körsetmekchi bolghan bolushi mumkin.

«Ayup»

- ⁷ Uning huzurida heqqaniy bir adem uning bilen dewalishalaytti;
Shundaq bolsa, men öz Sotchim aldida menggüliche aqlangan bolattim.
- ⁸ Epsus, men algha qarap mangsammu, lékin U u yerde yoq;
Keynimge yansammu, Uning sayisinimu körelmeymen..
- ⁹ U sol terepte ish qiliwatqanda, men Uni bayqiyalmaymen;
U ong terepte yoshurunghanda, men Uni körelmeymen..
- ¹⁰ Biraq U méning mangidighan yolumni bilip turidu;
U méni tawlighandin kéyin, altundek sap bolimen..
- ¹¹ Méning putlirim uning qedemlirige ching egeshken;
Uning yolini ching tutup, héch chetnimidim..
- ¹² Men yene Uning lewlirining buyruqidin bash tartmidim;
Men Uning aghzidiki sözlerni öz köngüldikilirimdin qimmetlik bilip qedirlep keldim..
- ¹³ Biraq Uning bolsa birla muddiasi bardur, kimmu Uni yolidin buruyalisun?
U könglide némini arzu qilghan bolsa, shuni qilidu..
- ¹⁴ Chünki U manga némini irade qilghan bolsa, shuni berheq wujudqa chiqiridu;
Mana mushu xildiki ishlar Uningda yene nurghundur.
- ¹⁵ Shunga men Uning aldida dekke-dükkige chüshimen;
Bularni oyislamla, men Uningdin qorqup kétimen..
- ¹⁶ Chünki Tengri könglümni ajiz qilghan,
Hemmige Qadir méni sarasimige salidu.
- ¹⁷ Halbuki, men qarangghuluq ichide ujuqturulmidim,
We yaki yüzümni oriwalghan zulmet-qarangghuluqqimu héch süküt qilmidim..

Miskinlik we jinayet

24¹ — Némishqa Hemmige Qadir soraq künlirini békitmeydu?
Némishqa Uni tonughanlar Uning shu künlirini bikardin-bikar kütidu?

² Mana, ademler pasil qilinghan tashlarni yötkiwétidu;

23:8 «Epsus, men algha qarap mangsammu, lékin U u yerde yoq; keynimge yansammu, Uning sayisinimu körelmeymen» — yene birxil terjimisi: «Biraq men sherqqe mangimen, lékin U u yerde yoq; gherbke yansammu, Uning sayisinimu körelmeymen».

23:9 «U sol terepte ... U ong terepte yoshurunghanda, men Uni körelmeymen» — Ayup öz ehwalidin Xudaning yaxshiliqliridin héchqandaq ispat körelmeydu we Xudaning hazir uninggha nisbeten némini qiliwatqanliqini héch bilmeydu.

23:10 «Biraq U méning mangidighan yolumni bilip turidu» — bu ayetning birinchi qismining yene bir xil terjimisi: «U (Xuda) Özining manga bolghan yolini bilidu».

—Shübhisizki, Ayupning bundaq déginini yenila uning étiqadining eng parlaq bayanliridin biri hésablinidu. Biz yenila uninggha qayil bolmay turalmaymiz.

23:11 Ayup 31:4-8

23:12 «...Uning aghzidiki sözlerni öz köngüldikilirimdin qimmetlik bilip...» — yaki «...Uning aghzidiki sözlerni öz nepsimdin qimmetlik bilip...».

23:13 Zeb. 33:9; 115:3; 135:6

23:15 «Bularni, yeni 14-ayettiki «mushu xildiki ishlar»ni oyislamla, men Uningdin qorqup kétimen» — Ayup emdi némishqa Xuda aldida biaram bolup, öz ishlinini oylisha qorqup kétidu? 14-ayette u Xuda uning üçün békitilgen ishlar (yeni uning hazir tartiawatqan azab-oqubetler) toghrisida söz qilghandin kéyin, u: «Uningda nurghunlighan mushundaq ishlar bardur» deydu — démek, u: «Méning hazirghiche tartqan azablarimdin yene nurghun «mushundaq ishlar» aldinda barmikin?» dep intayin qiynilidu.

23:17 «Halbuki, men qarangghuluq ichide ujuqturulmidim, we yaki yüzümni oriwalghan zulmet-qarangghuluqqimu héch süküt qilmidim» — bu ayetning esli tekistini chüshinish sel tes. Yene bir xil terjimisi: «Chünki men qarangghuluq chüshkende jandin üzülmiginim bilen, U méning yüzümni zulmet-qarangghuluqtin qoghdap qutquzmighan».

Ular zorawanliq bilan bashqilarning padilirini bulap-talap özliri ochuq-ashkara baqidu;...

³ Ular yétim-yésirlarning éshikini bulap heydep kétidu;

Ular tul xotunning kalisini képillik üçhün éliwalidu..

⁴ Ular miskinlerni yoldin néri ittiriwétidu;

Shuning bilen zémindiki ézilgenlerning hemmisi möküshüwalidu..

⁵ Mana, ular desht-bayawanlardiki yawayi ésheklerdek,

Tang seherde olja izdesh «xizmiti»ge chiqidu;

Janggal ular we ularning baliliri üçhün yémeklik teminleydu..

⁶ Ular yamanning kaliliri üçhün dalada ot-chöp oridu,

Uning üçhün ashqan-tashqan üzümlirini tériydu;

⁷ Ular kéchini kiyimsiz yalang ötküzidu,

Soghuqta bolsa yépinghudek kiyimi yoqtur.

⁸ Ular taghqa yaghqan yamghurlar bilen süzme bolup kétidu,

Panahsizliqidin tashni quchaqlashidu.

⁹ Ademler atisiz balilarni emchehtin bulap kétidu,

Ular miskinlerdin bowaqlarni képillikke alidu..

¹⁰ Miskinler bolsa kiyimsiz, yéling ötidu,

Bashqilar üçhün bughday baghlirini kötürsimu, yenila ach qalidu;

¹¹ Ular bashqilarning öyide zeytunlarni cheylep yagh chiqarghan bolsimu,

Hoylilirida sharab kölchikini cheyligen bolsimu,

Yenila ussuzluqta qalidu..

¹² Sheherdin ademlerning ah-zarliri chiqip turidu,

Qilich yégenlerning janliri nale-peryad kötüridu;

Biraq Tengri héchkimning iplasliqini eyiblimeydu..

¹³ — Nurg'ha qarshi isyan kötüridighanlarmu bar;

Ular nurning yollirini bilmeydu,

Uning teriqiliride turmaydu.

¹⁴ Qatil tang nuri kélishi bilen ornidin turup,

Kembegheller we miskinlerni öltüridu;

Kéchide u oghridek yüridu..

24:2 «Mana, ademler pasil qilinghan tashlarni yötkiwétidu» — mushu bab 1-12-ayettiki «ademler» belkim chöl-bayawanda turuwatqan miskin jinayetчилerni körsitidu (bolupmu 5-12-ayetlerni körüng). «...tashlarni yötkiwétidu» — yaki «tashlarni yökpe kétidu».

24:2 Qan. 19:14; 27:17; Pend. 22:28; 23:10

24:3 «Ular tul xotunning kalisini képillik üçhün éliwalidu» — bu kalisi belkim hem süt üçhün hem yer heydesh üçhünmu ishilitilidu.

24:4 Pend. 28:28

24:5 «...ular desht-bayawanlardiki yawayi ésheklerdek,...» — bu yaman ademler sheher-yézilardin heydiwétilgen bolup, desht-bayawanda jan béqishtin bashqa amali yoq idi.

24:6 «Ular yamanning kaliliri üçhün dalada ot-chöp oridu, uning üçhün ashqan-tashqan üzümlirini tériydu» — roshenki, yer igisi bolghan mushu rezil adem bu «chüprendiler»ge öz ashliq hosulini élishta yaki üzümler hosulini üzüshde héch ishenmeydu.

24:9 «Ular miskinlerdin bowaqlarni képillikke alidu» — yaki «Ular miskinlerdin képillik alidu».

24:10 Law. 19:13

24:11 Qan. 25:4; Yaq. 5:4

24:12 «... Biraq Tengri héchkimning iplasliqini eyiblimeydu» — kéyin Ayup bu sözidin hem mushuninggha oxshash bashqa sözliridin towa qilip: «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen kim?» dep sözidin yanidu (42-bab). Biraq bu babbiki 1-12-ayetlerdin roshen chüshinimizki, u mundaq kishilerning, hetta uningdin yiraq turgan ézilgüchilerning ehwaligha ichini aghritip köngül böletti.

24:14 «Qatil tang nuri kélishi bilen ornidin turup, kembegheller we miskinlerni öltüridu» — belkim tang seherdiki ghuwaliqtin hem kishining bixestelikidin paydilinip yoshurun zerbe qilip bulap-talaydu.

24:14 Zeb. 10:8, 9

- ¹⁵ Zinaxormu «Méni héch köz körmeydu» dep zawal waqtini kütidu,
Bashqilar méni tonumisun dep ayalning chümbilini yüzige tartiwalidu..
¹⁶ Qarangghuluqta oghrilar öyning tamlirini kolap téshidu;
Kündüzde ular özlirini öz öyige qamap qoyidu;
Ular nurni tonumaydu..
¹⁷ Ular üçhün tang seher ölüm sayisidek tuyulidu;
Ular qap-qarangghuluqning wehimilirini dost tutidu..
¹⁸ Ular sularning yüzidiki köpüklerdeq yoqap ketsun!
Ularning yer-zémindiki nésiwisi lenet qilinghanki,
Shunga ulardin héchkim üzümzarliqqa yene mangmisun!.
¹⁹ Qurghaqchiliq hem tomuz issiq qar sulirininimu yep tügítidu;
Tehtisaramu oxshashla gunah qilghanlarni yep tügetsun!
²⁰ Uni, tughqan anisimu untusun!
Qurt shölgeylirini éqitip uni yésun!
Eske héch élinmisun!
Shuning bilen heqqaniysizliq derextek késilsun!.
²¹ U balisi yoq tughmaslardin olja alidu,
U tul xotunlarchimu héch shepget körsetmeydu.
²² Biraq Xuda Öz qudriti bilen mundaq küch-hoquqi barlarning künini uzartidu;
Ular hetta hayatidin ümidsizlensimu qaytidin ornidin turidu..
²³ Xuda yenila ularni amanliqta muqimlashturidu,
Shunga ular xatirjem bolidu;
U ularning yollirini közde tutqan emesmu?..
²⁴ Ularning mertiwisi birdemlik östürülidu,
Andin ular yoq bolidu;
Ular ongda qaldurulidu, andin bashqa ademlerge oxshashla yighip élip kétilidu;
Ular peqetla pishqan serxil bughday bashaqliridek késilip kétidu..
²⁵ Bu ishlar mundaq bolmisa, qéni kim méni yalghanchi dep ispatliyalaydu.
Méning geplirimni kim quruq gep déyeleydu?».

Bildad yene sözleydu — Xudaning ulughluqi

25 ¹ Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: —
² «Uningda hökümraniq hem heywet bardur;

24:15 Zeb. 10:10-11; Pend. 7:8, 9

24:16 Ayup 38:15; Yuh. 3:20

24:17 «Ular üçhün tang seher ölüm sayisidek tuyulidu» — yaki «Tang seher ular üçhün qap-qarangghuluq bolidu».

24:18 «Ular sularning yüzidiki köpüklerdeq yoqap ketsun!» — 18-20-ayetlerdiki péillarni buyruq sheklide yaki kelgüsi zaman sheklide terjime qilishqa bolidu. Shunga -18-20-ayetlerning bashqa birxil terjimisi: «Ular sularning yüzidiki köpüklerdeq yoqap kétidu; ularning yer-zémindiki nésiwisi lenet qilinghan, shuning bilen ulardin héchkim üzümzarliqqa yene mangmaydu... qatarliq» bolidu. Biraq biz terjimimizni aldi-keynidiki ayetlerge maslashturup alduq.

24:20 «Qurt shölgeylirini éqitip uni yésun!» — yaki: «Qurt uning jorisi bolsun!».

24:22 «...Ular hetta hayatidin ümidsizlensimu qaytidin ornidin turidu» — bu aytetik esli tékistni chüshinish sel tes. Bashqa xil terjimiliri uchrishi mumkin.

24:23 «U ularning yollirini közde tutqan emesmu?» — Ayup mushu yerde Xudaning yamanlarning yollirini közde tutqini bilen ularni alahide jazalimaydighanliqini, belki ularni adettikidek ölüm künige saqlaydighanliqini körsetmekchi bolushi mumkin.

24:24 «Ular, yeni yamanlar peqetla pishqan serxil bughday bashaqliridek késilip kétidu» — Ayup yenila, yamanlarning héch jazalanmay hayatning peyzini sürüp andin pishqan serxil bughdaydek héch azablanmay bu dunyadin kétidighanliqini körsetse kérek.

«Ayup»

U asmanlarning qeridiki ishlarnimu tertipke salidu..

³ Uning qoshunlirini sanap tügetkili bolamdu?

Uning nuri kimning üstige chüshmey qalar?

⁴ Emdi insan balisi qandaqmu Tengrining aldida heqqaniy bolalisun?

Ayal zatidin tughulghanlar qandaqmu pak bolalisun?..

⁵ Mana, Uning neziride hetta aymu yoruq bolmighan yerde,

Yultuzlarmu pak bolmighan yerde,...

⁶ Qurt bolghan insan,

Sazang bolghan adem balisi uning aldida qandaq bolar?»..

Ayupning axirqi sözliri — Bildadni eyiblesh

26¹ Ayup Bildadqa jawaben mundaq dédi: —
² «Maghdursiz kishige qaltis yardemlerni bériwetting!

Bilekliri küchsiz ademni karamet qutquzuwetting!

³ Eqli yoq kishige qaltis nesihetlerni qiliwetting!

We uninggha alamet bilimlerni namayan qiliwetting!

⁴ Sen zadi kimning mediti bilen bu sözlerni qilding?

Sendin chiqiwatqini kimning rohi?

Xudaning ulughluqi — Ayupning bayani

⁵ — «Erwahlar, yeni su astidikiler,

Shundaqla u yerde barliq turuwatqanlar tolghinip kétidu;

⁶ Berheq, Xudaning aldida tehtisaramu yépinchisiz körünidu,

Halaketningmu yapquchi yoqtur..

⁷ U yerning shimaliy qutupini alem boshluqigha sozghan,

U yer sharini boshluq ichide muelleq qilghan;...

⁸ U sularni qoyuq bulutliri ichige yighidu,

Bulut ularning éghirliqi bilenmu yirtilip ketmeydu.

⁹ U ayning yüzini yapidu,

U bulutliri bilen uni tosidu...

¹⁰ U sularning üstige chamber sizip qoyghan,

25:2 «U asmanlarning qeridiki ishlarnimu tertipke salidu» — Bildadning bu sözliri belkim Sheytanning eslide Xudagha qarshiliq qilip ershte isyan kötürgenlikini, andin Xudaning Sheytanni ershtin heydiwétip, ershtiki ishlarni qaytidin tertipke keltürgenlikini körsitidu.

25:4 Ayup 4:17, 18, 19; 15:14, 15, 16

25:5 Ayup 15:15

25:6 «Sazang bolghan adem balisi uning aldida qandaq bolar?» — dostlirining Ayupqa eng axiri bergen jawabi Bildadning bu sözliridir. Uning bayani bek qisqa bolup, «yamanlarning aqiwiti» toghrisida gep qilmaydu, peqetla Xudaning ulughluqini sözleydu. Qarighanda ular yenila Ayupning réalliqqa yüzlinidighan sözlirige jawab tapalmaydu.

25:6 Ayup 4:19; Zeb. 22:6

26:6 Zeb. 139:8, 11, 12; Pend. 15:11; Ibr. 4:13

26:7 «U yerning shimaliy qutupini alem boshluqigha sozghan» — ibranii tilida: — «U shimaliy terepler alem boshluqida sozghan». Bu ibarining yerning shimalini emes, belki asmanning shimalidiki tereplerni körsitishi mumkinchilikimu bar. «yer shari» — eyni tékiste «yer». Biraq xéli roshenki, Ayup yer-zéminning mutleq ayrim turidighan bir jisim ikenlikidin toluq xewerdar idi.

26:7 Zeb. 104:2

26:9 «U ayning yüzini yapidu» — yaki «U texti bolghan ershning yüzini yapidu».

26:9 Ayup 9:8; Zeb. 104:2, 3

Buning bilan U yoruqluq hem qarangghuluqning chégrasini békitten...

¹¹ Asmanlarning tüwrükliri tewrep kétidu,
Uning eyibini anglapla alaqqade bolup kétidu.

¹² U déngizni qudriti bilan tinchlanduridu;
Öz hékmiti bilan Rahabni pare-pare qilip yanjiwétidu...

¹³ Uning Rohi bilan asmanlar bézelgen,
Uning qoli téz qachqan ejdhani sanjiydu...

¹⁴ Mana, bu ishlar peqet uning qilghanlirining kichikkine bir qismidur, xalas;
Uning söz-kalamidin anglawatqinimiz nahayiti pes bir shiwirlash, xalas!
Uning pütkül zor qudriting guldürmamisini bolsa kimmu chüshinelisun?!»..

Ayupning qaytidin öz heq-semimiyligini bayan qilishi

27¹ Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: —
² «Méning heqqimni tartiwalghan Tengrining hayati bilan,
Jénimni aghritqan Hemmige Qadirning heqqi bilan qesem qilimenki,

³ Ténimde nepes bolsila,
Tengrining bergen Rohi dimighimda tursila,
⁴ Lewlirimdin heqqaniysiz sözler chiqmaydu,
Tilim aldanchiliq bilan héch shiwirlamaydu!
⁵ Silerningkini toghra déyish mendin yiraq tursun!
Jénim chiqqangha qeder durusluqumni özümdin ayrimaymen!
⁶ Adilliqimni ching tutuwérimen, uni qoyup bermeymen,
Wijdanim yashighan héchbir künümde méni eyiblimisun!.

26:10 «Buning bilan u yoruqluq hem qarangghuluqning chégrasini békitten» — ilim-pen jehettinmu, bu sözlarning top-toghra ikenligi ispatlanghan.

26:10 Yar. 1:9; Ayup 38:8; Zeb. 33:7; 104:5-9; Pend. 8:29; Yer. 5:22

26:12 «U déngizni qudriti bilan tinchlanduridu» — «tinchlanduridu» dégenning ikki xil terjimisi bar: — «tinchlanduridu» yaki «dolqunlitidu». Biraq «dolqunlitidu» bolsa kéyinki ayet bilan maslashmaydu. «Rahab» — «Rahab»ning üç xil menisi bar. 9-bab, 13-ayettiki izahatni körüng. Mushu yerde, shübhisizki, déngizdiki ashu zor, qorqunchluq haywanni körsitidu, hem shuning bilan bir waqitta u Sheytanning bir körünüshidur. Bu ayet belkim Sheytanning deslepte Xudagha qarshiliq qilip isyan kötürgenligini, andin Xudaning uni ershtin heydep déngizgha tashlighanliqini körsitidu, shundaqla eng axirida uni bitchit qiliwétidighanliqidin bésharet qilidu. 13-ayetni hem izahatinimu körüng.

26:12 Yesh. 51:15

26:13 «téz qachqan ejdiha — yaki «yorghilima ejdiha». «téz qachqan ejdiha» — belkim yuqiriqi «léwiatan»ni (9-izahatni körüng) yaki Sheytanning özi körsitidu. Eger ikkinchi menisi toghra bolsa, bu Tewrattiki «Yaritilish» 3-babtiki bésharet bilan oxshaydu. Démek, axirida Xuda Öz Mesih arqiliq Sheytanni pütünley meghlub qilidu.

–Bezi alimlar: «U Öz qoli bilan «ejdiha yultuz türkümü»ni yasighan» depmu terjime qilidu.

26:13 Zeb. 33:6

26:14 «Bu ishlar peqet uning qilghanlirining kichikkine bir qismidur, xalas» — ibraniy tilida «Bu ishlar peqet uning yollirining eng chétidiki burjiki, xalas». «Uning pütkül zor qudriting guldürmamisini bolsa kimmu chüshinelisun?!» — Ayupning bu üç dosti Xuda hemmidin ulugh we aliy bolghanliqi üçün Uninggha yéqinlishish mumkin emes, dep qaraydu. Biraq Ayup üçün (gumanliq nuqtinezerdin emes, étiqadning nuqtinezeridin sözligen waqitlarda) Xudaning ulughluqi Uning insanni paklap Özige yéqinlashturush imkaniyitini yaritip béridu. Shunga u Xudaning ulughluqidin shadlinidu.

27:2 «Méning heqqimni tartiwalghan Tengrining hayati bilan...» — Ayupning mushu yerde «(Xuda) méning heqqimni tartiwalghan» dégini belkim Xudaning héch sewebni körsetmey uni jazalap, uningdin «adaletke bolghan heqqi»ni yaki uning bu ishlar toghruluq «dewalishish» pursitini «tartiwalghan»liqini körsitidu.

27:4 «Méning heqqimni tartiwalghan Tengrining hayati bilan, jénimni aghritqan Hemmige Qadirning heqqi bilan qesem qilimenki, ... lewlirim... tilim aldanchiliq bilan héch shiwirlamaydu!» — bu qesem (2-4-ayet) belkim pütkül Muqeddes Kitab ichide eng ajayib, eng ghelite qesem hésablinishi mumkin. U Xuda heqqimni tartiwalghan hem jénimni aghritqan dégini bilen, yenila Xudaning heqqide qesem ichidu. Körünüshte chong ziddiyet bardek qilsimu, biraq uning herbir sözining tégide uning chongqur étiqadi ipadiliniy turidu.

27:6 «... Wijdanim yashighan héchbir künümde méni eyiblimisun!» — 5- hem 6-ayettiki bayanlarning ikki menisi bar: — birinchidin, meyli yamanlarning yolliri awatlashqan bolsimu, Ayup durus, diyanetlik bolushqa intilishini hergiz

⁷ Méning dushminim rezillerge oxshash bolsun,
Manga qarshi chiqqanlar heqqaniysiz dep qaralsun..

⁸ Chünki Tengri iplas ademni üzüp tashlighanda,
Uning jénini alghanda,
Uning yene néme ümidi qalar?.

⁹ Balayi'apet uni bésip chüshkende,
Tengri uning nale-peryadini anglamdu?.

¹⁰ U Hemmige Qadirdin söyünemdu?

U herdaim Tengrige iltija qilalamdu?.

¹¹ Men Tengrining qolining qilghanliri toghrisida silerge melumat bérey;
Hemmige Qadirda néme barliqini yoshurup yürmeymen.

¹² Mana siler alliburun bularni körüp chiqtinglar;
Siler némishqa ashundaq pütünley quruq xiyalliq bolup qaldinglar?

¹³ Rezil ademlerning Tengri békitken aqiwiti shundaqki,
Zorawanlarning Hemmige Qadirdin alidighan nésiwisi shundaqki: —.

¹⁴ Uning baliliri köpeyse, qilichlinish üçünla köpiyidu;
Uning perzentlirining néni yétishmeydu..

¹⁵ Uning özidin keyin qalghan ademliri ölüm bilen biwasite depne qilinidu,
Buning bilen qalghan tul xotunliri matem tutmaydu..

¹⁶ U kümüshlerni topa-changdek yighip döwilisimu,
Kiyim-kécheklerni laydek köp yighsimu,

¹⁷ Bularning hemmisini teyyarlisimu,

tashlimaydu; ikkinchidin, uning qarishiche «Hemme gunahini Xudagha étirap qilip towa qilish bilen öz wijdanimgha xilapliq héch ish qalmidi; eger shundaq qilmighan bolsam, yalghan éytattim» dégen idiyisini ipadileydu.

27:7 «Manga qarshi chiqqanlar heqqaniysiz dep qaralsun» — Ayup «Méni heqqaniysiz dégüchiler (Xuda adil bolsa) özliri heqqaniysiz dep qarilishi kérek» dep tileydu. Kona qanunlarga asasen, birsi bashqa birawgha yalghandin jinayet chaplisa, yalghanliq ispatlinishi bilen u del shu jinayetke tégishlik jaza bilen jazalinishi kérek idi. Xuda Ayupni heqqaniy dep ispatlisa, üch dostining gunahi bar dégenlik. Shuning üçün bu söz hem uning bir tiliki hem dostlirigha bolghan semimiy agahlandurushi bolup qalidu.

27:8 Mat. 16:26; Luqa 12:20

27:9 Ayup 35:12; Zeb. 18:41; 66:18; 109:7; Pend. 1:28; 28:9; Yesh. 1:15; 16:12; Yer. 14:12; Ez. 8:18; Mik. 3:4; Yuh. 9:31; Yaq. 4:3

27:10 Rezil adem Hemmige Qadirdin söyünemdu? U herdaim Tengrige iltija qilalamdu?» — Ayupqa nisbeten Xudaning uning qéshida hazir bolghanliqi, uning Xuda bilen alaquide bolushi uning hayatidiki eng bextlik ishtur. Bu bayanida u yamanlarda undaq xushalliqning yoqluqini, mundaqlarning Xudagha iltija qilalmaydighanliqini bayqighanliqini ayan qilidu. Diqqet qilishimizgha erziyduki, Ayup nurhun qétim Xudagha iltija qilip sözleydu, bashqilargha söz qilishtin toxtap turup Xudagha biwasite gep qilidu. Biraq uning üch dosti (hem axirida sözligen Élixu) bir qétimmu Xudagha biwasite sözlemeydu.

27:13 Ayup 20:29

27:14 « Rezil ademning baliliri köpeyse, qilichlinish üçünla köpiyidu; uning perzentlirining néni yétishmeydu» — Ayupning yamanlarning aqiwitini teswirlegen hem shundaqla dostlirining sözige sel qoshulghandek pozitsiyisini bildürgen bu bayani uning bayanliri ichide chüshinishke eng tes bolghan bayanlardur. Chünki bu sözlerning menisi éniq bolghini bilen, uning ilgiriki dégenlirige qarimuqarshi bolup chiqidu. Ilgiri u: «Yamanlar jazalanmasliqining sewebi néme? Némishqa shunche köp reziller héch jazalanmay miskinlerni xalighanche ézidu? Bezide yamanlar péshkellikke uchraydu, biraq gunahsizlarmu oxshashla uchraydu; héchqandaq tertipni bayqighili bolmaydu» — dégendek sözlerni qilghanidi. Mana bu bayanlarda «Uning baliliri köpeyse, qilichlinish üçünla köpiyidu; uning perzentlirining néni yétishmeydu...» dégen sözler éytildi. Bu zadi qandaq gep? Biz bu mesilige nisbeten shundaq qaraymizki, Ayupning réalliqqa yüzlinishtiki jürüti mushu yerde öz-özige teselli bérish üçün sel ajizliq qilghan bolushi mumkin. Biz «qoshumche söz»imizde bu ish toghruluq yene azraq toxtilimiz.

27:14 Qan. 28:41; Hosh. 9:13

27:15 «Qalghan ademliri ölüm bilen biwasite depne qilinidu» — «ölüm» mushu yerde belkim birxil waba yaki birxil éghir késelni körsitidu. «biwasite depne qilinidu» — démek, héchqandaq daghdughisiz tézdin depne qilinidu. Belkim yuqumluq késsel yaki waba bilen ölgen bolsa kérek. «...qalghan tul xotunliri matem tutmaydu» — belkim balayi'apet ulargha yéqinlishishi bilen yaki oxshash seweb bilen resmiy matem tutushqa ülgüremeydu.

—Buningdin körtüwélshqa boliduki, Ayupning peqet bir ayali bar idi hem «bir er, bir xotunluq» bolushni quwwetligen (29-babnimu köring). Uning déyishiche, yamanlar köp xotunluq bolushi mumkin.

27:15 Zeb. 78:64

Biraq kiyimlarni heqqaniylar kiyidu;
Bigunahlarmu kümüshlarni bölüşidu..

¹⁸ Uning yasighan öyi perwanining ghozisindek,
Üzümnarning közetchisi özige salghan kepidek bosh bolidu.

¹⁹ U bay bolup yétip dem alghini bilen,
Biraq eng axirqi qétim kéliduki,
Közini achqanda, emdi tügeshtim deydu..

²⁰ Wehimiler kelkündek béshigha kélidu;
Kechte qara qayun uni changgiligha alidu..

²¹ Sherq shamili uni uchurup kétidu;
Shiddet bilen uni ornidin élip yiraqqa étip tashlaydu..

²² Boran uni héch ayimay, béshigha urulidu;
U uning changgilidin qutulush üçün he dep urunidu;

²³ Biraq shamal uninggha qarap chawak chalidu,
Uni ornidin «ush-ush» qilip qoghliwétidu..

Danaliqni izdesht

28¹ — «Shübhisizki, kümüş tépildighan kanlar bar,
Altunning tawlinidighan öz orni bardur;

² Tömür bolsa yer astidin qéziwélinidu,
Mis bolsa tashtin éritilip élinidu.

³ İnsanlar yer astidiki qarangghuluqqa chek qoyidu;
U yer qerigiche charlap yürüp,
Qarangghuluqqa tewe, ölümning sayiside turghan tashlarni izdeydu..

⁴ U yer yüzidikilerdin yiraq joyda tik bolghan quduqni kolaydu;
Mana shundaq adem ayagh basmaydighan, untulghan yerlerde ular arghamchini tutup bosh-
luqta pulanglap yürüdu,
Kishilerdin yiraqta ésilip turidu.

⁵ Ashliq chiqidighan yer,
Tekti kolanghanda bolsa yalqundek körünidu;

27:17 Pend. 28:8; Top. 2:26

27:19 Zeb. 49:16-20

27:20 «Kechte qara qayun uni changgiligha alidu» — Ayupning «qara qayun»ni tilgha élishi shundaq bir qara quyunning yiraqtin kéliwatqanliqini puritidu. 38-babta bu qara qayun ularning üstige chüshidu.

27:20 Ayup 15:21; 18:11

27:21 «Sherq shamili uni uchurup kétidu» — Pelestinde «sherq shamili» ewjige chiqqan waqtida intayin qorqunchluq, esheddiy bolup pütün derexlernimu yulup yiraqlargha tashliwételeydu.

27:23 «Biraq shamal ... uni ornidin «ush-ush» qilip qoghliwétidu» — «ush-ush qilish» mesxire qilishni bildüridu.

28:1 «Altunning tawlinidighan öz orni bardur» — yaki «altunning chayqilidighan öz orni bardur».

—Danalıq tewsiye qilinghan 28-babtiki bu güzel shéirni bezi alimlar Ayupning öz sözi emes, belki kitabning yazghuchisi tékistke qisturup qoshqan bir shéir, dep qaraydu. Buning meqsiti, oqurmenlarning heqiqiy danaliqni tehlil qilishigha yardem bolsun dégen süpette shéirni otturigha qoyghan. Biz bu pikirge qayil bolduq. Bu pikirge bir ispat, 29-bab: — «Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: —» dégen sözler bilen bashlinidu, qarighanda 27:23-ayet bilen baghliq.

—Bashqa alimlar bu bayanlar Ayupning öz aghzidin chiqqan bayanlardur, «1-ayetning «shübhisizki» (yaki «chünki») dégen baghliqhuchi bilen bashlinishi buninggha ispat bolalaydu», dep qaraydu.

—Qaysi pikir toghra bolushidin qet'iynezer, bu babtiki heqiqetler shübhisizki Ayupning étiqadining hem u muyesser bolghan wehiylirining tégi hem uli bolghanidi.

—Kéyin biz mezkur kitabni yazghuchining kim ikenliki toghruluq chüshenche bérimiz.

28:3 «İnsanlar yer astidiki qarangghuluqqa chek qoyidu» — démek, insanlar yaqutlarni izdeshte yer astidiki qarangghuluqni chiraghlarni bilen yorutidu; 4-5-ayetlerde ularning arghamchilargha ésilip yer astigha chüshüp xeterge tewekkül qilghanliqi teswirlinidu.

- ⁶ Yerdiki tashlar arisidin kök yaqutlar chiqidu,
Uningda altun rudisimu bardur.
- ⁷ U yolni héchqandaq algur qush bilmeydu,
Hetta sarning közimu uninggha yetmigen.
- ⁸ Hakawur yirtquchlar mu u yerni héch dessep baqmighan,
Esheddiy shir mu u jaydin héchqachan ötüp baqmighan.
- ⁹ Insan balisi qolini chaqmaq téshining üstige tegküzidu,
U taghlarni yiltizidin qomuruwétidu.
- ¹⁰ Tashlar arisidin u qanallarni chapidu;
Shundaq qilip uning közi herxil qimmetlik nersilerni köridü;
- ¹¹ Yer astidiki éqinlarni téship ketmisun dep ularni tosuwalidu;
Yoshurun nersilerni u ashkarilaydu..
- ¹² Biraq danaliq nedin tépilar?
Yorutulushning makani nedidu?
- ¹³ Insan baliliri uning qimmetliklikini héch bilmes,
U tiriklarning zéminidin tépilmas.
- ¹⁴ Yer tégi: «Mende emes» deydu,
Déngiz bolsa: «Men bilen mu bille emestur» deydu..
- ¹⁵ Danaliqni sap altun bilen sétiwalghili bolmaydu,
Kümüşnimu uning bilen bir tarazida tartqili bolmas..
- ¹⁶ Hetta Ofirda chiqidighan altun, aq héqiq yaki kök yaqut bilen mu
bir tarazida tartqili bolmaydu..
- ¹⁷ Altun we xrustalnimu uning bilen sélishturghili bolmaydu,
Ésil altun qacha-quchilar uning bilen héch almashturulmas.
- ¹⁸ U ünche-marjan, xrustalni ademning ésidin chiqiridu;
Danaliqni élish qizil yaqutlarni élishtin ewzeldur.
- ¹⁹ Éfiopiyediki sériq yaqut uninggha yetmes,
Sériq altun mu uning bilen beslishelmeydu.
- ²⁰ Undaqa, danaliq nedin tépilidu?
Yorutulushning makani nedidu?..
- ²¹ Chünki u barliq hayat igilirining közidin yoshurulghan,
Asmandiki uchar-qanatlar din mu yoshurun turidu.
- ²² Halaket we ölüm peqetla: «Uning shöhritidin xewer alduq» deydu..
- ²³ Uning mangghan yolini chüshinidighan,
Turidighan yerini bilidighan peqetla bir Xudadur.
- ²⁴ Chünki Uning közi yerning qerigiche yétidu,
U asmanning astidiki barliq nersilerni köridü.
- ²⁵ U shamallarning küchini tarazigha salghanda,
Dunyaning sulirini ölchigende,.
- ²⁶ Yamghurlargha qanuniyet chüshürginide,

28:10 «Tashlar arisidin u qanallarni chapidu» — bu qanallar belkim yer astidiki suni tonillardin chiqirish üçün kolanghan.
28:11 «Yer astidiki éqinlarni téship ketmisun dep ularni tosuwalidu» — bashqa birxil terjimisi: «U éqinlarning menbilirini izdep tapidu».

28:14 Ayup 28:22

28:15 Pend. 3:14; 8:11, 19; 16:16

28:16 «Ofirda chiqidighan altun» — Ofir dégen yerdiki altun nahayiti sap idi.

28:20 Ayup 28:12

28:22 Ayup 28:14

28:25 Pend. 8:29

Güldürmamining chaqmiqigha yolini békitkinide,

²⁷ U chaghda U danaliqqa qarap uni bayan qilghan;

Uni nemune qilip belgiligen;

Shundaq, U uning bash-ayighigha qarap chiqip,

²⁸ Insangha: «Mana, Rebdin qorqush danaliqtur;

Yamanliqtin yiraqlashish yorutulushtur» — dégen»...

Ilgiriki bextlik künlerni eslesh

29¹ Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: —

² «Ah, ehwalim ilgiriki aylardikidek bolsidi,

Tengri mendin xewer alghan künlardikidek bolsidi!.

³ U chaghda Uning chirighi béshimgha nur chachqan,

Uning yoruqluqi bilen qarangghuluqtin ötüp ketken bolattim!

⁴ Bu ishlar men qiran waqtimda,

Yeni Tengri chédirimda manga sirdash dost bolghan waqitta bolghanidi!.

⁵ Hemmige Qadir men bilen bille bolghan,

Méning yash balilirim etrapimda bolghan;

⁶ Méning basqan qedemlirim sériq maygha chömülgen;

Yénimdiki tash men üçhün zeytun may deryasi bolup aqqan;

⁷ Sheher derwazisigha chiqqan waqtimda,

Keng meydanda ornum teyyarlanghanda,

⁸ Yashlar méni körüpla eyminip özlirini chetke alatti,

Qérilar bolsa ornidin turatti,

⁹ Shahzadilermu geptin toxtap,

Qoli bilen aghzini étiwalatti.

¹⁰ Aqsöngeklermu tinchlinip,

Tilini tangliyigha chapliwalatti.

¹¹ Qulaq sözümnü anglisila, manga bext tileytti,

Köz méni körsila manga yaxshi guwahliq béretti.

¹² Chünki men manga himaye bol dep yélinghan ézilgüchilerni,

Panahsiz qalghan yétim-yésirlarnimu qutquzup turattim..

¹³ Halak bolay dégen kishi manga bext tileytti;

28:27 «U chaghda Xuda danaliqqa qarap uni bayan qilghan» — buning menisi belkim Xudaning dunyaning yaritilishi arqiliq danaliqu bayan qilghanliqini öz ichige alidu.

28:28 «Mana, Rebdin qorqush danaliqtur; yamanliqtin yiraqlashish yorutulushtur» — bu babtiki sözler insan balilirining yer astida ésil tashlarni izdishini tenqid qilghan emes, belki ularning u ishta ishletken parasitige hem jüritige qayil bolghan. Biraq meyli ademning qanche parasi, qanche jüriti bolsun, özining bu xususiyetlirigila tayansa danaliqqa érishmeydu; peqetla Reb Perwerdigardin eyminishke bashlisila, danaliqqa érishishkimu bashlaydu; yamanliqtin towa qilip yiraqlashisila, yorutulusgha bashlaydu. Bu shübhisizki, Ayupning étiqadining hem u muýesser bolghan wehiylirining tégi hem uli bolghanidi.

28:28 Zeb. 11:10; Pend. 1:7; 9:10

29:2 «Ah, ehwalim ilgiriki aylardikidek bolsidi!» — bu bayangha qarighanda, Ayupni balayi'apet basqanliqigha birnechche ay bolghanidi.

29:4 «... qiran waqtimda, yeni Tengri chédirimda manga sirdash dost bolghan waqitta bolghanidi!» — éniq turuptuki, Ayup esli Xuda bilen yéqin dostluqta ötkénidi. Héchqandaq gumanimiz yoqki, bu dostluqning sézimidin mehrum bolush uninggha nisbeten eng azabliq ish boldi.

29:6 «... Yénimdiki tash men üçhün zeytun may deryasi bolup aqqan» — bu ayetke körsitilgini Ayupning ilgiri intayin bay halini teswirleydu.

29:7 «Keng meydanda ornum teyyarlanghanda» — sheherning (chong) derwazisi yaki uning aldidiki meydan bolsa sheherning aqsqaqalliri hem qaziliri yighilidighan, dewalarni anglaydighan jay idi.

29:12 Zeb. 72:12-14; Pend. 21:13

Men tul xotunning könglini shadlandurup naxsha yangratquzattim.

¹⁴ Men heqqaniyliqni ton qilip kiyiwaldim,
U méni öz gewdisi qildi.

Adaletlikim manga yépincha hem selle bolghan..

¹⁵ Men korgha kôz bolattim,
Tokurgha put bolattim.

¹⁶ Yoqsullargha ata bolattim,
Manga natonush kishining dewasinimu tekshürüp chiqattim..

¹⁷ Men adaletsizning hinggayghan chishlirini chéqip tashlayttim,
Oljisini chishliridin élip kétettim..

¹⁸ Hem: «Méning künlirim qumdek köp bolup,
Öz uwamda rahet ichide ölimen» deyttim;

¹⁹ Hem: «Yiltizim sularghiche tartilip baridu,
Shebnem pütün kéchiche shéximgha chapliship yatidu;

²⁰ Shöhritim herdaim mende yéngilinip turidu,
Qolumdiki oqyayim herdaim yéngi bolup turidu» deyttim..

²¹ Ademler manga qulaq salatti, kütüp turatti;
Nesihetlirini anglay dep süküt ichide turatti.

²² Men gep qilghandın kényin ular qayta gep qilmaytti,
Sözlirim ularning üstige shebnem bolup chüshetti.

²³ Ular yamghurlarni kütkendek méni kütetti,
Kishiler waqtida yaghqan «kéyinki yamghur»ni qarshi alghandek sözlirimni aghzini échip ichetti!.

²⁴ Ümidsizlenginide men ulargha qarap külümsireyttim,
Yüzümdiki nurni ular yerge chüshurmeytti..

²⁵ Men ulargha yolini tallap körsitip bérettim,
Ularning arisida kattiwash bolup olturattim,
Qoshunliri arisida turghan padishahdek yashayttim,
Biraq buning bilen matem tutidighanlarga teselli yetküzgüchimu bolattim»..

29:14 Yesh. 59:17; Ef. 6:10-17; 1Tés. 5:8

29:16 «Manga natonush kishining dewasinimu tekshürüp chiqattim» — Ayupning bu aditi nahayiti az uchraydighan pezilet bolup, Ayupning intayin aliyyanab ikenlikini ispatlaydu. Uning mana mushundaq ishliri tüpeylidinmu nurghun dushmanliri peyda bolghan bolushi mumkin.

29:17 «Men adaletsizning hinggayghan chishlirini chéqip tashlayttim, oljisini chishliridin élip kétettim» — Ayupning peziliti hergiz xiyalpereslerning chirayliq nezeriyiliri emes.

29:20 «Qolumdiki oqyayim herdaim yéngi bolup turidu» deyttim» — «oqya» mushu yerde belkim adilliq üçün küresh qilidighan öz baturliqining, jüritining simwoli bolushi mumkin.

29:23 «kéyinki yamghur» — Pelestinde 3-ayda yaghidu. U etiyazliq ziraetlerni pishurush rolini oynaydu. Shunga herbir déhqan «kéyinki yamghur»gha teshnadur, ular uni bek qedirleydu.

29:24 «Ümidsizlenginide men ulargha qarap külümsireyttim, yüzümdiki nurni ular yerge chüshurmeytti» — esli tékistni chüshinish sel tes. Belkim uning menisi: «Méning ulargha ümid yetküzdighan yüzümning nuri meghlup bolghan emes» — démek, men ulargha bergen ümid yoqqa chiqqan emes, démekchi. Bashqa bir xil terjimisi: «Méning yüz nurum ulargha chéchilishi bilenla ular qayta ümidsizlenmidi». Ikki xil terjiminining menisi bir-birige yéqin. Bashqa xil terjimilirimu uchrishi mumkin.

29:25 «Men ulargha yolini tallap körsitip bérettim...» — bashqa birxil terjimisi: «Men ulargha hakim bolushqa tallanghanidim; ...». «...Ularning arisida ... qoshunliri arisida turghan padishahdek yashayttim, biraq buning bilen matem tutidighanlarga teselli yetküzgüchimu bolattim» — gerche uning mertiwisi bek yuqiri bolsimu, u héchqachan hakawurluq qilmighanidi, eksiche péshkellikke uchrighichilarga teselli hem yardemlerni bérıp turatti.

Hazirqi bextsiz künler

30¹ — «Biraq hazir bolsa, yashlar méni mazaq qilidu,
Ularning dadilirini hetta padamni baqidighan itlar bilen bille ishleshke yol qoyushnimu
yaman körettim.

² Ularning maghduri ketkendin kéyin,
Qolidiki küch manga néme payda yetküzelisun?

³ Yoqsuzluq hem achliqtin yiglep ketken,
Ular uzundin buyan chölderep ketken desht-bayawanda quruq yerni ghajaydu.

⁴ Ular emen-shiwaqni chatqallar arisidin yulidu,
Shumbuyining yiltizlirininimu térip özlirige nan qilidu.

⁵ Ular el-yurtlardin heydiwétilgen bolidu,
Kishiler ularni körüpla oghrini körgendek warqirap tillaydu.

⁶ Shuning bilen ular sürlük jilghilarda qonup,
Tashlar arisida, gharlar ichide yashashqa mejbur bolidu.

⁷ Chatqalliq arisida ular hangrap kétidu,
Tikenler astida ular dügdiyip olturishidu;

⁸ Nadanlarning, nam-abruyisizlarning baliliri,
Ular zémindin sürtoqay heydiwétilgen.

⁹ Men hazir bolsam bularning hejwi y naxshisi,
Hetta söz-chöchikining destiki bolup qaldim!.

¹⁰ Ular mendin nepretlinip,
Mendin yiraq turup,

Yüzümge tükürüshstinmu yanmaydu..

¹¹ Chünki Xuda méning hayat rishtimni üzüp, méni japagha chömdürgen,
Shuning bilen shu ademler aldimda tizginlirini éliwetken.

¹² Ong yénimda bir top chüprende yashlar ornidin turup,
Ular putumni turghan yéridin ittiriwetmekchi,
Ular sépilingha hujum pelempeylirini kötürüp turidu;

¹³ Ular yolumni buzuwétidu,
Ularning héch yölenchüki bolmisimu,
Halakitimni ilgiri sürmekte.

¹⁴ Ular sépilning keng bösük jayidin bösüp kirgendek kirishidu;
Weyranilikimdin paydilinip chong tashlardek domilap kirishidu..

¹⁵ Wehimiler burulup méni öz nishani qilghan;
Shuning bilen hörmitim shamal ötüp yoq bolghandek heydiwétildi,
Awatchiliqimmu bulut ötüp ketkendek ötüp ketti.

¹⁶ Hazir bolsa jénim qachidin tökülüp ketkendek;
Azabliq künler méni tutuwaldi.

¹⁷ Kéchiler bolsa, manga söngeklirimgiche sanjimaqta;
Aghriqlirim méni chishlep dem almaydu.

¹⁸ Aghriqlar zor küchi bilen manga kiyim-kéchikimdek boldi;

30:9 Ayup 17:6; Zeb. 69:11-12; Yigh. 3:14, 63

30:10 Ayup 19:19

30:12 «Ong yénimda bir top chüprende yashlar ornidin turup...» — bu yashlar belkim yuqirida déyilgen miskinlerdin bashqa bir top kishiler bolushi mumkin.

30:14 «Ular , yeni ashu yashlar sépilning keng bösük jayidin bösüp kirgendek kirishidu... chong tashlardek domilap kirishidu» — eger (biz 2-babta izahat qilghinimizdek) Ayup sheher sirtidiki chong kül dōwisiide olturghan bolsa, u mundaq yashlarning mazaq qilishidin héch qoghdighuchisiz qalidu. Buningdin bashqa yashlar belkim uning hazirqi ajizliqidin paydilinip, u eslide bir terep qilghan ishlarni hazir öz menpeitige buraydu.

Ular könglikimning yaqisidek manga chaplishiwaldi..

¹⁹ Xuda méni sazliqqa tashliwetken,
Men topa-changgha we külge oxshash bolup qaldim.

²⁰ Men Sanga nale-peryad kötürmektimen,
Biraq Sen manga jawab bermeysen;
Men ornumdin tursam, Sen peqetla manga qarapla qoyisen.

²¹ Sen özgirip manga bir zalim boldung;
Qolungning küchi bilen manga zerbe qiliwatisen;

²² Sen méni kötürüp Shamalgha mindürgensen;
Boran-chapqunda teelluqatimni yoq qiliwetkensen..

²³ Chünki Sen méni axirida ölümge,
Yeni barliq hayat igilirining «yighilish öyi»ge keltürüwatisen..

²⁴ U halak qilghan waqtida kishiler nale-peryad kötürsimu,
U qolini uzatqanda, duaning derweqe héchqandaq netijisi yoq;

²⁵ Men künliri tes kishi üçhün yighlap dua qilghan emesmu?
Namratlar üçhün jénim azablanmidimu?..

²⁶ Men özüm yaxshiliq kütüp yürginim bilen, yamanliq kélip qaldi;
Nur kütkinim bilen, qarangghuluq keldi.

²⁷ Ichim qazandek qaynap, aramliq tapmaywatidu;
Azabliq künlér manga yüzlendi..

²⁸ Men quyash nurini körmeymu qaridap yürmektimen;
Xalayıq arisida men ornumdin turup, nale-peryad kötürimen..

²⁹ Men chilbörilerge qérindash bolup qaldim,
Huwqushlarning hemrahi boldum..

³⁰ Térem qariyip mendin ajrap kėtiwatidu,
Söngeklirim qiziqtin köyüp kėtiwatidu..

³¹ Chiltarimdin matem mersiyesi chiqidu,
Néyimning awazi haza tutquchilarning yighisigha aylinip qaldi..

30:18 «Aghriqlar zor küchi bilen manga kiyim-kéchikimdek boldi; ular könglikimning yaqisidek manga chaplishiwaldi» — bashqa bir xil terjimisi: — «Zor küch bilen kiyim-kéchikim makchiyip ketti; manga könglekning yaqisi chapliship ketti»; esli tékistni chüshinish sel tes. Yene bashqa birxil terjimisi: «U (Xuda) zor küch bilen kiyim-kéchikimni tutuwaldi; u manga könglikimning yaqisi chaplashqandek méni baghlap qoydi».

30:22 «Sen méni kötürüp Shamalgha mindürgensen; boran-chapqunda teelluqatimni yoq qiliwetkensen» — oylaymizki, qara quyun asta-asta ulargha yéqinlishiwatidu.

30:23 Ibr. 9:27

30:24 «U halak qilghan waqtida kishiler nale-peryad kötürsimu, U qolini uzatqanda, duaning derweqe héchqandaq netijisi yoq» — bu jümilini üç xil terjime qilishqa bolidu. Birinchisi, yuqiriqi terjime. Ikkinchisi bolsa, «Shübhisizki adem derdelemdin nale-peryad kötürginide, weyran qilighan kishige kim qol tegküzüp ziyankeshlik qilidu?». Üchinchi xil terjimisi «Adem yiqilip kėtiwatqinida qolini midirilitip qoymamdu? U halak bolay déginide nale-peryad kötürüşke bolmamdu?». Esli ibraniyche tékistni chüshinish sel tes.

30:25 «Men künliri tes kishi üçhün yighlap dua qilghan emesmu? Namratlar üçhün jénim azablanmidimu?» — emdi kim Ayup üçhün yighlaydu? Néme térisang shuni orisen, dégen gep toghrimu?

30:25 Zeb. 35:13,14; Rim. 12:15

30:27 «Ichim qazandek qaynap, aramliq tapmaywatidu; azabliq künlér manga yüzlendi» — uning aldida héch ümid qalmighandek qilatti.

30:28 «Men quyash nurini körmeymu qaridap yürmektimen» — buning ikki menisi bar: (1) Ayupning téni késeldin qaridap ketti; (2) u özi ailisidikiler üçhün matem tutup qara kiyim kiygen. Bu ikki ehwal teng bolushi mumkin.

30:29 «Huwqushlarning...» — yaki «tögiqushlarning...». «Men chilbörilerge qérindash bolup qaldim, huwqushlarning hemrahi boldum» — chilböriler hem huwqushlar chöl-bayawanlarda Ayuptek yigane yashaydu; ikkilisi Ayuptek nahayiti mungluq nale-peryad kötüridu.

30:29 Ayup 17:14; Zeb. 102:6; Mik. 1:8

30:30 Zeb. 119:83; Yigh. 4:8; 5:10

30:31 «Néyimning...» — yeni, «Méning «ney»imning...»

Özini aqlash üçhün qesem ichish

31¹ «Men közüim bilen ehdileshken;
Shuning üçhün men qandaqmu qizlarga hewes qilip köz tashlap yürey?»

² Undaq qilsam üstümdiki Tengridin alidighan nésiwem néme bolar?

Hemmige qadirdin alidighan mirasim néme bolar?

³ Bu gunahning netijisi heqqaniysizlarga bala-qaza emesmu?

Qebihlik qilghanlarga külpet emesmu?

⁴ U méning yollirimni körüp turidu emesmu?

Herbir qedemlimni sanap turidu emesmu?

⁵ Eger saxtiliqqa hemrah bolup mangghan bolsam'idi!

Eger putum aldamchiliq bilen bille bolushqa aldirighan bolsa,

⁶ (Men adilliq mizanigha qoyulghan bolsam'idi!

Undaqta Tengri eyibsizlikimdin xewer alalaytti!)

⁷ Eger qedimim yoldin chiqqan bolsa, könglüm közüimge egiship mangghan bolsa,

Eger qolumgha herqandaq dagh chaplashqan bolsa,

⁸ Undaqta men térighanni bashqa birsi yésun!

Bixlirim yulunup tashliwétilsun!.

⁹ Eger qelbim melum bir ayaldin azdurulghan bolsa,

Shu niyette qoshnamning ishiq aldida paylap turghan bolsam,.

¹⁰ Öz ayalim bashqilarning tügminini tartidighan künge qalsun,

Bashqilar uni ayaq asti qilsun..

¹¹ Chünki bu esheddiy nomusluq gunahtur;

U soraqchilar teripidin jazalinishi kérektur.

¹² Bu gunah bolsa ademni halak qilghuchi ottur;

U méning barliq tapqanlirimni yulup alghan bolatti.

¹³ Eger qulumning yaki dédikimning manga qarita erzi bolghan bolsa,

Ularning dewasini közüimge ilmighan bolsam,

¹⁴ Undaqta Tengri méni soraqqa tartishqa ornidin turghanda qandaq qilimen?

Eger U mendin soal-soraq alimen dep kelse,

Men Uninggha qandaq jawab bérimen?.

¹⁵ Méni baliyatquda apiride qilghuchi ularnimu apiride qilghan emesmu.

Men bilen u ikkimizni anilirimizning baliyatqusida töreldürgüchi bir emesmu?.

¹⁶ Eger miskinlerni öz arzu-ümidliridin tosqaqan bolsam,

Eger tul xotunning köz nurini qarangghulashturghan bolsam,

¹⁷ Yaki özümning bir chishlem nénimni yalghuz yégen bolsam,

Uni yétim-yésir bilen bille yémigen bolsam

¹⁸ (Emeliyette yash waqtimdin tartip oghli ata bilen bille bolghandek umu men bilen bille turg-hanidi,

31:1 «Men közüim bilen ehdileshken; shuning üçhün men qandaqmu qizlarga hewes qilip köz tashlap yürey?» — mana biz bu yerdin Ayupning özining birdin bir hemriyi bolghan ayaligha sadiq bolup ötkenlikini köriwalalaymiz. U öz ayaligha peqet sirtin qarighandila emes, belki chin yürikidin sadaqetmen idi. U bu babta nishan qilghan pezilet, Mesih Eysa Injilda telep qilghan peziyetke nahayiti yéqin kélidu (yeni, ademning qelb-oylirini bashquridighan heqqaniyliq hem méhir-muhebbet). Injil, «Matta» 5-7-babni körüng.

31:4 2Tar. 16:9; Ayup 34:21; Pend. 5:21; 15:3; Yer. 32:19

31:8 «Bixlirim yulunup tashliwétilsun!» — «bixlirim» dégen sözning «balilirim» dégen köchme menisimu bar.

31:9 Ayup 24:15; Pend. 7:25

31:10 «Öz ayalim bashqilarning tügminini tartidighan künge qalsun» — bashqa bir xil terjimisi: «Ayalim bashqa birsi bilen bille bolsun».

31:14 Zeb. 44:20-21

31:15 Ayup 34:19; Pend. 14:31; 17:5

Apamning qorsiqidin chiqqandin tartipla tul xotunning yölenchüki bolup keldim),

¹⁹ Eger kiyim-kéчек kemlikidin halak bolay dégen birige,

Yaki chapansiz bir yoqsulgha qarap olturghan bolsam,

²⁰ Eger uning belliri kiyimsiz qélip manga bext tilimigen bolsa,

Eger u qozilirimning yungida issinmighan bolsa,

²¹ Eger sheher derwazisi aldida «Höküm chiqarghanlar arisida méning yölenchüküm bar» dep,

Yétim-yésirlargha ziyankeshlik qilishqa qol kötürgen bolsam,

²² Undaqta mürem taghiqidin ajrilip chüshsun!

Bilikim ügisidin sunup ketsun!

²³ Chünki Tengri chüshürgen balayi'apet méni qorqunchqa salmaqta idi,

Uning heywitidin undaq ishlarni qet'iy qilalmayttim.

²⁴ Eger altungha ishinip uni öz tayanchim qilghan bolsam,

Yaki sap altungha: «Yölenchükümsen!» dégen bolsam,»

²⁵ Eger bayliqlirim zor bolghanliqidin,

Yaki qolum alghan gheniyemmettin shadlinip ketken bolsam,»

²⁶ Eger men quyashning julasini chachqanliqini körüp,

Yaki aying aydingda mangghanliqini körüp,»

²⁷ Könglüm astirtin azdurulghan bolsa,

Shundaqla bulargha choqunup aghzim qolumni söygen bolsa,

²⁸ Bumu soraqchi aldida gunah dep hésablinatti,

Chünki shundaq qilghan bolsam men yuqirida turghuchi Tengrige wapasizliq qilghan bolattim.

²⁹ Eger manga nepretlengen kishining halakitige qarighinimda shadlinip ketken bolsam,

Béshigha külpet chüshkenlikidin xushal bolghan bolsam —.

³⁰ (Emeliyette u tügeshsun dep qarghap, uning ölümünü tilep aghzimni gunah ötküzüşke yol qoymighanmen).

³¹ Eger chédirimdikiler men toghruluq: «Xojayinimizning dastixinidin yep toyunmighan qéni kim bar?» démigen bolsa,»

³² (Musapirlardin kochida qalghini ezeldin yoqtur;

Chünki ishimni herdaim yoluchilargha échip kelgenmen).

³³ Eger Adem'atimizdek itaetsizlikirimni yapqan,

Qebihlikimni könglümge yoshurghan bolsam,

³⁴ Hemde shuning üçün pütkül xalayıq aldida uning ashkarilinishidin qorqup yürgen bolsam,

jemiyetning kemsitishliri manga wehime qilghan bolsa,

Shuning bilen men talagha chiqmay yürgen bolsam,....

31:24 Mar. 10:24; 1Tim. 6:17

31:25 Zeb. 62:10

31:26 Qan. 4:19

31:29 Pend. 17:5

31:30 Mat. 5:44; Rim. 12:14

31:31 «Eger chédirimdikiler men toghruluq: «xojayinimizning dastixinidin yep toyunmighan qéni kim bar?» démigen bolsa,....» — derweqe, Ayupning bu gépi hem shuninggha oxshash nurghun sözliri heqiqet bolmighan bolsa, emdi öz yurtidikiler, chédiridikiler uni anglapla guwahliq qilip derhal inkar qilatti.

31:32 Ibr. 13:2; 1Pét. 4:9

31:34 «Eger Adem'atimizdek itaetsizlikirimni yapqan... .. jemiyetning kemsitishliri manga wehime qilghan bolsa, shuning bilen men talagha chiqmay yürgen bolsam,....» — (33-34-ayet) eslide Adem'atimiz gunahini Xudadin yoshurmaqchi bolup derexler ichige möküwalghanidi. Emeliyette adem öz gunahlarini Xudaning aldida ochuq-ashkara étirap qilsila derhal uning yordimige érisheleydu. Shundaq qaraymizki, Ayup mushu yerde «Eger gunah qilghan bolsam, Xudaning aldida étirap qilattim; undaqta xalayıqtin héch qorqmayttim» démekchi.

—Bezi ademlerning gunah qilmasliqining birdinbir sewebi bashqılarning körüp qalmasliqi üçün bolidu — yeni xalayıqning pikridin bolghan qorqunchisidinla, xalas. Ayup hergiz bundaq xildiki ademlerdin emes, herdaim Xudani öz aldida eng aliy orungha qoyidu.

«Ayup»

- ³⁵ — Ah, manga qulaq salghuchi birsi bolsidi!
Mana, imzayimni qoyup bérey;
Hemmige Qadir manga jawab bersun!
Reqibim méning üstümdin erz yazsun!.
- ³⁶ Shu erzni zimmemege artattim emesmu?
Choqum tajlardek béshimgha kiyiwalattim.
- ³⁷ Men Uninggha qedemlirimning pütün sanini hésablap bérettim;
Shahzadidek men Uning aldigha barattim..
- ³⁸ Eger öz étizlirim manga qarshi guwah bolup chuqan kötürse,
Uning chünekliri bilen birge yighlashsa,
- ³⁹ Chünki chiqarghan méwisini heq tölimey yégen bolsam,
Höddigerlerni halsizlandurup nepisini toxtatqan bolsam,
- ⁴⁰ Undaqta bughdayning ornida shumbuya össun!
Arpining ornida mestek össun.

Mana shuning bilen men Ayupning sözliri tamam wessalam!».

Yash yigit Élixu söz qilidu U Xudaning Rohidin kelgen telim toghrisida sözleydu «Hemmige qadirning Rohi ademge telim béridu»

- 32**¹ Shuning bilen bu üç kishi Ayupqa jawab bérishtin toxtidi; chünki ular Ayupning qarishida özini heqqaniy dep tonuydighanliqini bildi.
- ² Andin Buziliq Ramning ailisidin bolghan Baraxelning oghli Élixu isimlik yigitning ghezipi qozghaldi; uning ghezipi Ayupqa qarita qozghaldi, chünki u Xudani emes, belki özini toghra hésablaghanidi; ³ Uning ghezipi Ayupning üç dostlirighimu qaritildi, chünki ular Ayupqa red-diye bergüdek söz tapalmay turup, yenila uni gunahkar dep békittenidi. ⁴ Biraq Élixu bolsa Ayupqa jawab bérishni kütkenidi, chünki bu töteylenning körgen künliri özidin köp idi. ⁵ Élixu bu üç dostning aghzida héchqandaq jawabi yoqluqini körgendin kéyin, uning ghezipi qozghaldi.
- ⁶ Shuning bilen Buziliq Baraxelning oghli Élixu éghiz échip jawaben mundaq dédi: —
«Men bolsam yash, siler bolsanglar yashanghansiler;
Shundaq bolghachqa men tartinip, bilgenlirimni silerge ayan qilishtin qorqup keldim..
- ⁷ Men: «Yéshi chong bolghanlar awwal sözlishi kérek;
Yillar köpeyse, ademge danaliqni ögitidu», dep qarayttim;»
- ⁸ Biraq herbir insanda roh bar;

31:35 «Hemmige Qadir manga jawab bersun! Reqibim méning üstümdin erz yazsun!» — biz «méning reqibim» dégen bu sözni yenila Xudani körsitidu, dep tehliil qilimiz. Yene bezi sherhchiler uni Ayupning üç dostlini körsitidu, dep qaraydu.

31:37 «Men uninggha qedemlirimning pütün sanini hésablap bérettim» — «Uninggha» yeni Xudagha, démekchi.

31:40 «Arpining ornida mestek össun!» — «mestek» bughdaygha ziyan yetküzidighan birxil ösümlük; yene «kürmek» depmu atilidu.

32:2 «Buziliq... Élixu» — toghruluq: «Buz» dep atilidighan bu jemetning Édom milliti bilen, yeni «Ölük Déngiz»ning sherq teripide turidighan bir millet bilen munasiwiti bar idi. Élixu belkim bu jemetnikilerdin bolghan bolushi mumkin. Bu adem deslepte bizge tonushturulmighan; biraq u choqum bu töteylenning yénida ularning geplirini anglap olturghanlardan biri idi.

32:6 Ayup 32:4, 7; 15:10

32:7 «Yéshi chong bolghanlar» — ibraniy tilida «künliri köp bolghanlar». «Yillar köpeyse, ademge danaliqni ögitidu» — yaki «Yashanghan adem kishilerge danaliqni ögitidu».

Hemmige Qadirning nepisi uni eqil-idrakliq qilip yorutidu...

⁹ Lékin chonglarning dana bolushi natayin;
Qérlarning toghra höküm chiqaralishimu natayin..

¹⁰ Shunga men: «Manga qulaq sélinglar» deymen,
Menmu öz bilginimni bayan eyley.

¹¹ Mana, siler toghra sözlerni izdep yürüginglarda,
Men sözliringlarni kütkenmen;
Silerning munazirenglarga qulaq salattim;

¹² Shundaq, silerge chin könglümdin qulaq saldim;
Biraq silerdin héchqaysinglar Ayupqa reddiye bermidinglar,
Héchqaysinglar uning sözlirige jawab bérelmidinglarki,

¹³ Siler: «Heqiqeten danaliq taptuql!» déyelmeysiler;
Insan emes, belki Tengri uninggha reddiye qilidu..

¹⁴ Uning jengge tizilghan hujum sözliri manga qaritilghan emes;
Hem men bolsam silerning gepliringlar boyiche uninggha jawab bermeymen

¹⁵ (Bu üçheylen heyranuhs bolup, qayta jawab bérishmidi;
Hemme söz ulardin uchup ketti.

¹⁶ Men kütüp turattim, chünki ular gep qilmidi, belki jimjit öre turup qayta jawab bermidi);

¹⁷ Emdi özümning nöwitime men jawab bérey,
Menmu bilginimni körsitip bérey.

¹⁸ Chünki deydighan sözlirim liq toldi;
Ichimdiki Roh manga türtké boldi;

¹⁹ Mana, qorsiqim échilmighan sharab tulumigha oxshaydu;
Yéngi sharab tulumliri partlap kétidighandek partlaydighan boldi.

²⁰ Shunga men söz qilip ichimni boshitay;
Men lewlimimni échip jawab bérey.

²¹ Men héchkimgé yüz-xatire qilmaymen;
We yaki héch ademge xushamet qilmaymen.

²² Men xushamet qilishni ögenmigenmen; undaq bolidighan bolsa,
Yaratquchim choqum tézla méní élip kétidu..

32:8 «Biraq herbir insanda roh bar; Hemmige Qadirning nepisi uni eqil-idrakliq qilip yorutidu» — shübhisizki, Élixuning bu sözi u chüshinip yetken chong heqiqetlerning biridur. Töteylen jümlidin Ayupning özimu buni tilgha köp almighan. Élixu Xudaning Rohi (Muqeddes Roh) herbir insangha özining rohi hem wijdani arqiliq wehiy bérir, söz qilip sawaq ögitidu dégen telimini béridu. Insanning Xudaning Rohining telimini anglamaydighanliqining sewebliro toghrisida u kéyin azraq söyleydu.

32:8 Ayup 12:13; 38:36; Pend. 2:6; Top. 2:26; Dan. 1:17; 2:21

32:9 Ayup 12:12

32:13 «Siler: «heqiqeten danaliq taptuql!» déyelmeysiler; insan emes, belki Tengri uninggha reddiye qilidu» — Élixu: Üch dostning Ayupning sözige reddiye bergüdek jawabni tapalmighanliqining bir sewebi ularning öz pikri-tejribisige tayanghanliqi, Xudaning özidinla biwasite danaliq izdimigenlikidin boldi, dep qaraydu. Uning közqarishi bu jehettin toghra bolushi mumkin.

32:16 «Bu üçheylen heyranuhs bolup, ... Men kütüp turattim, chünki ular ... Jimjit öre turup qayta jawab bermidi» — bu sözler (15-16-ayet) bizge kitabning yazghuchisining, yeni bu ishlarni xatiriligüchining kim ikenlikige nisbeten yip uchi teminleydu. Kitabtiy nesriy (shéiriyet sheklide bolmighan) qisimlarda peqet bu yerdila «men» dégen almashni uchritimiz. Shunga biz shundaq qaraymizki, mezkur kitabni yazghuchi Élixu bolushi kérek. Biz uning ershte bolghan kéngeshlerdin qandaq xewerdar bolghanliqini bilmeymiz. Shunisi éniqki, u özi bayan qilghandek «herbir ademge telim bergüchi bolghan Xudaning Rohi»ning wehiysi arqiliq shu ishlarni bilgen; shuning bilen u bu ishlarni xatire qaldurghan bolsa kérek.

32:18 «Ichimdiki Roh manga türtké boldi» — Élixu ikkinchi qétim Muqeddes Rohning tesirini tilgha alidu. U Ayupqa bermekchi bolghan telimini del mushu Rohdin kelgen, démekchi.

32:22 «Men xushamet qilishni ögenmigenmen; undaq bolidighan bolsa, yaratquchum choqum tézla méní élip kétidu» — shübhisizki, héchkimgé yüz-xatire qilmasliq toghridur; bu lilla gep qilishtiki aldinqi bir shert. Biraq Élixu Ayupning «Xudagha xushamet qilish» gunahtur, dégen sözini (7:11-13ni körüng) chüshenmigendek qilatti; shunga Élixu peqetla «ademge xushamet qilish» toghrisida söyleydu.

Élixuning birinchi bayani — Xuda ademlerge bergen terbiyiler

33¹ «Emdilikte, i Ayup, bayanlirimgha qulaq salghaysen, Sözlirimning hemmisini anglap chiqqaysen.

² Mana hazir lewlirimni achtim, Aghzimda tilim gep qilidu.

³ Sözlirim könglümdek durus bolidu, Lewlirim sap bolghan telimni bayan qilidu..

⁴ Tengrining Rohi méni yaratqan; Hemmige Qadirning nepisi méni janlanduridu..

⁵ Jawabing bolsa, manga reddiye bergin; Sözliringni aldimga sepke qoyup jengge teyyar turghin!

⁶ Mana, Tengri aldidada men sanga oxshash bendimen; Menmu laydin shekillendürölüp yasalghanmen..

⁷ Berheq, men sanga héch wehime salmaqchi emesmen, We yaki men salghan yük sanga bésim bolmaydu..

⁸ Sen derweqe quliqimgha gep qildingki, Öz awazing bilen: —

⁹ «Men héch itaetsiz bolmay pak bolimen; Men sap, mende héch gunah yoq..

¹⁰ Mana, Xuda mendin seweb tépip hujum qilidu, U méni Öz dushmani dep qaraydu;

¹¹ U putlirimni kishenlerge salidu, Hemme yollirimni közitip yürüdu» — dégenlikingni anglidim..

¹² Mana, men sanga jawab béreyki, Bu ishda géping toghra emes; Chünki Tengri insandin ulughdur.

33:3 «Sözlirim könglümdek durus bolidu, lewlirim sap bolghan telimni bayan qilidu» — biz Élixuning sözlirining bezilirini nahayiti durus, shundaqla Xudaning Rohining telimi bilen kelgen, dep qarisaqmu, bezi jaylarda u yenila öz natiqligi bilen söz qilidu. Eger bizning Élixu mezkur kitabning yazghuchisi dégen pikrimiz toghra bolidighan bolsa, u jezman bu jehette öz kemchilikini sezmay qalmaydu. Shundaqtimu u biz üçhün bu emeliy söhbetni teswirlep qaldurghan; özining néme dégenlikinimu (sözmen bolsimu)biz üçhün semimiylik bilen xatirileydu. Bezide biz hetta uning sözliridin uni bir hakawur adem oxshaydu dep perez qilip qalimiz. Halbuki, bizmu bilip yétishimiz kérekki, melum kishining sözmen bolup ketkenliki bilen geplirining hemmisi quruq bolushi natayin. Biz hemme ademning sözini sewr-taqet hem diqqet bilen anglishimizgha toghra kélidu.

—Buningdin sirt, Élixuning shéir shekilde bolghan bayanliri bashqa sözlügüchilerning shéiriy sewiyisige yetmeydu. Bu yene uning bizge bu emeliy ishlarni, emeliy bayanlarni eyni-eyni qeyt qilghanliqini ispatlaydu.

33:4 «Hemmige Qadirning nepisi méni janlanduridu» — yaki «Hemmige Qadirning nepisi manga jan bergen».

33:6 Ayup 9:35; 23:10

33:7 «Berheq, men sanga héch wehime salmaqchi emesmen» — Élixu mushu yerde Ayupqa bashqilarning sözlirining éghir kelgenlikini, shundaqla uning özining bezi xiyalliridin qorqup ketkenlikini azraq sézip, uni xatirjem qilmaqchi bolghan bolushi mumkin.

33:8 Ayup 10:7; 16:17; 23:10,11; 27:5

33:10 Ayup 13:24; 16:9; 19:11

33:11 «Ayupning «Men héch itaetsiz bolmay pak bolimen; men sap, mende héch gunah yoq... Mana, Xuda mendin seweb tépip ... Hemme yollirimni közitip yürüdu» — dégenlikingni anglidim» — (9-11-ayetler) Élixu Ayupqa: «Quliqimgha mundaq gep qilding» dep uning qilghan üç gépini eyibleydu.

—Birinchisi söz: «Men héch itaetsiz bolmay pak bolimen; men sap, mende héch gunah yoq...». Emeliyette, Ayup bu sözlerni qilmighan; u peqet Xudagha: «Herbir gunahimni étirap qilip kechürüm qilindim, hazir wijdanimga xilap héch gunahimning barliqini bilmeymen» dégendek sözlerni qilghan. Bu söz özini pütünley sap, pütünley bigunah, dégenlik emes, elwette. Élixu mushu yerde xataliq ötküzidu.

—Ikkinchisi söz: «Mana, Xuda seweb tépip manga hujum qilidu, U méni Öz dushmani dep qaraydu» — Bu söz rastla 13:24de we yene 14:7de tépilidu.

—Üchinchisi söz: «U méning putlirimni kishenlerge salidu, hemme yollirimni közitip yürüdu» — bu söz 13:27de tépilidu.

33:11 Ayup 13:27; 14:16

- ¹³ Sen némishqa uning bilan dewaliship: —
U Özi qilghan ishlari toghruluq héch chüshenche bermeydu» dep yürisen?.
- ¹⁴ Chünki Tengri heqiqeten gep qilidu;
Bir qétim, ikki qétim,
Lékin insan buni sezmaydu;
- ¹⁵ Chüsh körgende, kéchidiki ghayibane alamette,
— (Qattiq uyqu insanlarni basqanda,
Yaki orun-körpiliride ügdek basqanda) —
- ¹⁶ — Shu chaghlarda U insanlarning quligini achidu,
U ulargha bergen nesihetni ularning yürükige möhürleydu..
- ¹⁷ Uning meqsiti ademlerni yaman yolidin yandurushtur,
Insanni tekebburluqtin saqlashtur;
- ¹⁸ Buning bilen Xuda ademning jénini köz yetmes hangdin yandurup, saqlaydu,
uning hayatini qilichlinishtin qoghdaydu.
- ¹⁹ Yaki bolmisa, u orun tutup yétip qalghinida aghriq bilen,
Söngeklirini öz-ara soqushturup biaram qilish bilen,
Terbiye qiliniidu.
- ²⁰ Shuning bilen uning pütün wujudi taamdin nepretlinidu,
Uning jéni herxil nazu-németlerdin qachidu..
- ²¹ Uning éti közdin yoqilip kétidu,
Eslide körünmeydighan söngekliri börtüp chiqidu.
- ²² Buning bilen jéni köz yetmes hanggha yéqin kélidu,
Hayati halak qilghuchi perishtilerge yéqinlishidu;
- ²³ Biraq, eger uning bilen bir terepte turidighan kélishtürgüchi bir perishte bolsa,
Yeni mingining ichide birsi bolsa,
— Insan balisigha toghra yolni körsitip bérighan kélishtürgüchi bolsa,

33:13 «Sen némishqa ... — «U Özi qilghan ishlari toghruluq héch chüshenche bermeydu» dep yürisen?» — Ayup eslide «U Özi qilghan ishlari toghruluq héch chüshenche bermeydu» démigen; belki u Xudaning bezi qilghan ishlirini, bolupmu öz béshigha chüshürgenlirini chüshendürmeydighanliqini éytqanidi. Élixuningmu mushu yéride xataliqi bar.
—Bashqa bir xil terjimisi: «Sen némishqa uning bilan dewaliship: — «U insanning hemme sözlirige héch jawab bermeydu» dep yürisen?».

33:14 «Bir qétim, ikki qétim» — belkim «birnechke qétim» we shuningdek «herxil yol bilen» dégenni körsitidighan bir ibare bolushi mumkin.

33:16 «... U insanlarning quligini achidu, U ulargha bergen nesihetni ularning yürükige möhürleydu» — biz Élixuning bu sözini nahayiti ehmiyiti bar dep qaraymiz. U Xuda Öz Rohi arqiliq insangha sözlirini nesihet békítidu; yene anglimisa késellik yaki bashqa mushuklülükler bilen ademni agahlandurup, uni halakettin yanduridu (18-22-ayetler). Bu jazalash emes, belki Xudaning muhebbitidin chiqqan terbiyidur; U mana mushular arqiliq insanni öz tekebburluqining aqiwitidin qoghdap qalidu. Élixuning bu telimi insan üçün zor ehmiyetke ige; Élixuning telimi Ayupning ehwalı toghrisida chüshenche bermigen bilen, uning sözlirining Ayupqa azraq paydisi tegken bolsa kérek; azab-oqubetler bolsa, derweqe qelbidiki tekebburluqni ashkarilaydu. Ayupning axirida qilghan towiliri asasen öz tekebburluqigha nisbeten bolghan (42-bab).

33:20 Zeb. 107:18 —Ikkinchi qurning bashqa bir xil terjimisi: «U ularni agahlar bilen qorqitidu».

33:17 «Uning meqsiti ademlerni yaman yolidin yandurushtur, insanni tekebburluqtin saqlashtur» — Élixuning chüshendürüshi boyiche éytqanda, insaning eng chong mesilisi tekebburluqtin ibaret. Xuda Öz iltipati arqiliq awwal insangha Rohi arqiliq nesihet qilidu; anglimisa u chüshler arqiliq nesihetni békítidu; yene anglimisa késellik yaki bashqa mushuklülükler bilen ademni agahlandurup, uni halakettin yanduridu (18-22-ayetler). Bu jazalash emes, belki Xudaning muhebbitidin chiqqan terbiyidur; U mana mushular arqiliq insanni öz tekebburluqining aqiwitidin qoghdap qalidu. Élixuning bu telimi insan üçün zor ehmiyetke ige; Élixuning telimi Ayupning ehwalı toghrisida chüshenche bermigen bilen, uning sözlirining Ayupqa azraq paydisi tegken bolsa kérek; azab-oqubetler bolsa, derweqe qelbidiki tekebburluqni ashkarilaydu. Ayupning axirida qilghan towiliri asasen öz tekebburluqigha nisbeten bolghan (42-bab).

33:20 Zeb. 107:18

33:23 «Eger uning bilen bir terepte turidighan kélishtürgüchi bir perishte bolsa...» — «perishte» dégen söz emeliyette «xewer yetküzgüchi» dégen menide. Tewrat birinchi qisim («Yaritilish») «Perwerdigarning Perishtisi»ni bizge tonushturidu; bu Perishte biridinbir, nahayiti sirliq zat. Uni körgenlermu: «Biz Xudaning Özini körgen» déyishidu. Bu Perishte «Uz yer»de turghan ismail hem anisi Hejerge körünüp ularni ussuzluqtin qutquzghan. Héch bolmighanda, Élixu mushu yerde ademni gunahtin qutquzush xizmiti peqet insan hem Xuda otturisida turidighan, shundaqla insandin üstün turidighan mundaq bir zat teripidin bolidu, deydu. Bu «Xudaning Perishtisi» Élixu «mingdin bir» dégen bu Perishte Ayup ilgiri bésharet qilghan «Kélishtürgüchi» hem «Qutquzhuchum» dégen zattin bashqa birsi emes. Élixu bu yerde

«Ayup»

- ²⁴ Undaqta Xuda uninggaha shepquet körsitip:
«Uni hangdin chüshüp kêtishtin qutquzup qoyghin,
Chünki Men nijat-qutulushqa kapalet aldim» — deydu..
²⁵ Buning bilen uning etliri baliliq waqtidikidin yumran bolidu;
U yashliqigha qaytidu.
²⁶ U Tengrige dua qilidu, U shepquet qilip uni qobul qilidu,
U xushal-xuram tentene qilip Uning didarini köridu,
Hemde Xuda uning heqqaniyliqini özige qayturidu..
²⁷ U ademler aldida küy éytip: —
«Men gunah qildim,
Toghra yolni burmilighanmen,
Biraq téghishlik jaza manga bérilmidi!..
²⁸ U rohimni hanggaha chüshüshtin qutquzdi,
Jénim nurni huzurlinip köridu» — deydu.
²⁹ Mana, bu emellerning hemmisini Tengri ademni dep,
Ikki hetta üç mertem ayan qilidu..
³⁰ Meqsiti uning jénini hangdin yandurup qutquzushtur,
Uni hayatliq nuri bilen yorutush üçündür..
³¹ I Ayup, manga qulaq salghaysen;
Ününgni chiqarma, men yene söz qilay.
³² Eger sözliring bolsa, manga jawab qiliwergin;
Sözligin! Chünki imkaniyet bolsila méning séni aqlighum bar.
³³ Bolmisa, méningkini anglap oltur;
Süküt qilghin, men sanga danaliqui ögitip qoyay».

Élixuning ikkinchi bayani — Ayupni yene eyiblesh, Yaratquchining xaraktérini teswirlesh

- 34**¹ Élixu yene jawaben mundaq dédi: —
² «I danishmenler, sözlirimni anglanglar,
I tejribe-sawaqliq ademler, manga qulaq sélinglar.
³ Éghiz taam tétip baqqandek,
Qulaq sözning temini sinap baqidu..
⁴ Özimiz üçün némining toghra bolidighanliqini bayqap tallayli;
Arimizda némining yaxshi bolidighanliqini bileyli!
⁵ Chünki Ayup: «Men heqqaniydurmen»,

bizge yenila nahayiti ehmiyetlik telim hem karamet bir bésharetni bériwatidu. «Insan balisigha toghra yolni körsitip bérighan ...» — yaki «Insan balisigha uning (démek, Xudaning) heqqaniyliq körsitip bérighan...».

33:24 «... Men nijat-qutulushqa kapalet aldim» — ibraniy tilida «... Men nijat-qutulushqa kapalet taptim».

33:26 Zeb. 50:15; Yesh. 58:9

33:27 «U ademler aldida küy éytip: ...» — yaki «U ademlerge qarap:...» yaki «U ademler aldida étirap qilip:...».

33:29 «Ikki, hetta üç mertem ayan qilidu» — «ikki, üç mertem» dégen söz adette «birnechche mertem»ni körsitidu. Démek, üç qétim bilen toxtimaydu; bu bayan Xudaning bizge bolghan chongqur méhri-shepquitini ayan qilidu; biraq héchkim bu pakittin paydilinay dep Xudaning sewr-taqitini Sinimisun, bu intayin xeterlik ish, elwette!

33:30 Zeb. 56:13

34:3 Ayup 12:11

We: «Tengri méning heqqimni bulap ketken» — deydu...

⁶ Yene u: «Heqqimga ziyan yetküzidighan, yalghan gepni qilishim toghrimu? Héch asyiliqim bolmighini bilen, manga sanjilghan oq zexmige dawa yoq» — deydu...

⁷ Qéni, Ayupqa oxshaydighan kim bar?!

Uninggha nisbeten bashqilarni haqaretlesh su ichkendek addiy ishtur...

⁸ U qebihlik qilghuchilargha hemrah bolup yüridu,

U reziller bilen bille mangidu...

⁹ Chünki u: «Adem Xudadin söyünse,

Bu uninggha héchqandaq paydisi yoq» dédi...

¹⁰ Shunga, i danishmenler, manga qulaq sélinglar;

Rezillik Tengridin yiraqta tursun! Yamanliq Hemmige Qadirdin néri bolsun!.

¹¹ Chünki U ademning qilghanlirini özige qayturidu,

Her bir ademege öz yoli boyiche tégishlik nésiwe tapquzidu...

¹² Derheqiqet, Tengri héch eskilik qilmaydu,

Hemmige Qadir hökümnü hergiz burmilimaydu.

¹³ Kim Uninggha yer-zéminni amanet qilghan?

Kim Uni pütkül jahanni bashqurushqa teyinlidi?.

¹⁴ U peqet könglide shu niyetni qilsila,

Özining Rohini hem nepisini Özige qayturuwalsila...

¹⁵ Shuan barliq et igiliri birge nepestin qalidu,

Ademler topa-changgha qaytidu...

¹⁶ Sen danishmen bolsang, buni angla!

34:5 «... Ayup: «Men heqqaniydurmen», we: «Tengri méning heqqimni bulap ketken» — deydu» — Ayup «Men heqqaniy» dégen sözni biwasite échtighan bolsimu, derweqe uning gep-sözliridin shu mene chiqip turidu. «Xuda méning heqqimni tartiwalghan» dégen sözni u 27:2de éytqan. «Méning heqqim» dégen söz toghruluq shu aytetiki izahatni körtüng.

34:5 Ayup 27:2

34:6 «Yene u Ayup: «... Héch asyiliqim bolmighini bilen, manga sanjilghan oq zexmige dawa yoq» — deydu» — derweqe, Ayup 6:4de Xuda méni oq étip yarilandurdi, dégen. Biraq bizningche u Élixuning özinu mushu yerde eyibligini boyiche: «Xuda méni yalghan gep qilishqa mejburlaydu» dep éytqan emes. Oqurmenler özi bu sözning toghra yaki natoghra ikenlikini oylalaydu.

34:6 Ayup 6:4

34:7 «Uninggha Ayupqa nisbeten bashqilarni haqaretlesh su ichkendek addiy ishtur» — Ayupning (qattiq azabtın dégen) bezi sözliri intayın achchiqlanghanlıqıdın éytılghını bilen, bizningche «Bashqılarnı haqaretlesh uninggha nisbeten su ichkendek addiy ishtur» dégen bu söz heddıdın éshıp ketken.

34:8 «U Ayup qebihlik qilghuchilargha hemrah bolup ... reziller bilen bille mangidu» — Élixuning bu gépıge ispat barmu? Bizningche yoq. Biraq bu söz köchme menide éytılghan bolsa «Ayup éghızda yamanlarning yolıda mangıdu» dégen menıdım bolushı mumkıın.

34:9 «Chünki u: «Adem Xudadin söyünse, bu uninggha héchqandaq paydisi yoq» dédi» — bizningche, Ayup bu sözni démiş; u özüning reziller héch jazalanmay, yamanlıqını qılıwéridighanlıqını körgenlikini éytqan; biraq u yene özüning ularning yaman yolıda hergiz mangmaydighanlıqını éniq éytqan; shunga Élixuning bu gépi sel adil bolmıdı, dep qaraymız.

34:10 Qan. 32:4; 2Tar. 19:7; Ayup 8:3; 36:23; Zeb. 92:15; Rim. 9:14

34:11 Zeb. 62:12; Pend. 24:12; Yer. 17:10; 32:19; Ez. 7:27; 33:20; Mat. 16:27; Rim. 2:6; 1Kor. 3:8; 2Kor. 5:10; Ef. 6:8; Kol. 3:25; 1Pét. 1:17; Weh. 22:12

34:13 «Kim Uninggha yer-zéminni amanet qilghan? Kim Uni pütkül jahanni bashqurushqa teyinlidi?» — Élixuning bu munazirisı (10-13), belkim, Xuda shunche yuqırı orunda turghandın kéyin, Uninggha héch adem para yégüzelmeydu, Uning hökümiğe héchqandaq tesir yetküzelmeydu, dégenlik. Biraq u eger: «Xuda bizdın intayın yuqırı turghachqa, Uning adıllıqı biz tonughan hem chüshındıghan adıllıqtın pütınley bashqiche, pütınley bashqa xaraktérida» démekchi bolsa, biz uning bu pikriğe qoshulmaymız.

34:14 «Özining Rohini hem nepisini Özige qayturuwalsila,...» — yaki «Özi (Xuda) uning rohini hem nepisi Özige qayturuwalsila...»

34:14 Zeb. 104:28-29; Top. 12:7

34:15 «U peqet könglide shu niyetni qilsila, özüning Rohini hem nepisini özige qayturuwalsila, shuan barliq et igiliri birge nepestin qalidu, ademler topa-changgha qaytidu 14-15» — démek, Xuda insanni yaratqandın kéyin, hemme ish «aptomatik halda» dawamlashmaydu. Xuda herdaim, her nepıside insandın xewer alıdu — bolmısa u hayat qalmaydu.

34:15 Yar. 3:19; Top. 12:7

Sözlirimning sadasigha qulaq sal!

¹⁷ Adaletke och bolghuchi höküm sürelemdu?

Sen «Hemmidin Adil Bolghuchi»ni gunahkar békitemsen?!

¹⁸ U bolsa padishahni: «Yarimas!»,

Mötiwerlerni: «Reziller» dégüchidur..

¹⁹ U ne emirlerge héch yüz-xatire qilmaydu,

Ne baylarni kembeghellerdin yuqiri körmeydu;

Chünki ularning hemmisini U Öz qoli bilen yaratqandur..

²⁰ Közni yumup achquche ular ötüp kétidu,

Tün yérimida xelqler mu tewrinip dunyadin kétidu;

Ademning qolisiz ulughlar élip kétilidu.

²¹ Chünki Uning nezeri ademning yollirining üstide turidu;

U insanning bar qedemlini körüp yürüdu..

²² Shunga qebihlik qilghuchilargha yoshurunghudek héch qarangghuluq yoqtur,

Hetta ölümning sayisidimu ular yoshurunalmaydu..

²³ Chünki Tengri ademlerni aldigha höküm qilishqa keltürüş üçün,

Ular ni uzunghiche közitip yürüşining hajiti yoqtur..

²⁴ U küchlüklerni tekshürüp olturmayla pare-pare qiliwétidu,

Hem bashqilarni ularning ornigha qoyidu;

²⁵ Chünki ularning qilghanliri uninggha éniq turidu;

U ularni kéchide öriwétidu, shuning bilen ular yanjilidu.

²⁶ U yamanlarni xalayıq aldida kachatlighandek ularni uridu,

²⁷ Chünki ular uninggha egishishtin bash tartqan,

Uning yolliridin héchbirini héch etiwarmighan..

²⁸ Ular shundaq qilip miskinlerning nale-peryadini Uning aldigha kirgüzidu,

Shuning bilen U ézilgüchilerning yalwurushini anglaydu..

²⁹ U sükütte tursa, kim aghrinip qaqshisun.

Meyli eldin, meyli shexstin bolsun,

34:17 «Adaletke och bolghuchi höküm sürelemdu?» — dégen bu mesile «Ayup» dégen bu kitabning tüp mesilisi hésablinidu. Bu yerde Élixu bu rétorik soalgha héchqandaq jawab yaki ispat bermeydu. Küch-hoquqluq bolushning, adaletlik bolushqa barawer bolushi natayin. Xuda Özining yaxshiliqini, méhir-muhabbitini, hemme söziye bolghan wapadarliqini, toluq adalitini bolsa qilghan ishlari arqiliq ispatlaydu. Bolupmu Zebur hem Injilgha asasen, Xuda axirda Öz barliq qilghan hökümlirini herbir insangha éniq namayan qilidu; shu küni Xudaning adil hökümlirige héchkim reddiye bérelmeydu; u chaghdá Uning mutleq adilliqi hemme insangha ispatlinip toluq ayan bolidu.

34:17 Yar. 18:25; Ayup 5:18; 8:3; 21:22; Rim. 3:5

34:18 «U bolsa padishahni: «Yarimas!», mötiwerlerni: «Reziller» dégüchidur» — buning bashqa birxil terjimisi: «Padishahlargha: «Yarimas!», mötiwerlerge: «Reziller!» dégili bolamdu?»

34:19 «U ne emirlerge héch yüz-xatire qilmaydu, ne baylarni kembeghellerdin yuqiri körmeydu; chünki ularning hemmisini U Öz qoli bilen yaratqandur» — Ayup bu gepni anglighanda gep qilghan bolsa: «Men Xudaning méning ishlimni del ashundaq bitereplik bir terep qilishini kütmektimen!» déyishi mumkin idi. Élixuning bu gépi uninggha anche teselli bérelmeydu.

34:19 Qan. 10:17; 2Tar. 19:7; Ayup 37:24; Ros. 10:34; Rim. 2:11; Gal. 2:6; Ef. 6:9; Kol. 3:25; 1Pét. 1:17

34:21 2Tar. 16:9; Ayup 31:4; Zeb. 34:15-17; Pend. 5:21; 15:3; Yer. 16:17; 32:19

34:22 «Shunga qebihlik qilghuchilargha yoshurunghudek héch qarangghuluq yoqtur... ular yoshurunalmaydu» — demek, Xuda barliq ishlarni biraqla köreligechke, uning sotchi bolushqa toluq salahiyiti bar.

34:22 Zeb. 139:11-12; Am. 9:2, 3; Ibr. 4:13

34:23 «Chünki Tengri ademlerni aldigha höküm qilishqa ... uzunghiche közitip yürüşining hajiti yoqtur» — bu ayetning bashqa xil terjimiliri uchrishi mumkin.

34:27 Zeb. 28:4-5; Yesh. 5:12

34:28 «Ular reziller shundaq qilip miskinlerning nale-peryadini uning aldigha kirgüzidu, ... U Xuda ézilgüchilerning yalwurushini anglaydu» — Élixu belkim bu sözlirini Ayupqa daritip éytidu: «Sen mundaq rezil ishlarni qilghanmu?».

Eger U shepqitini körsetmey yüzini yoshuruwalsa, kim Uni körelisin?.

³⁰ Uning meqsiti iplasar hökümraniq qilmisun,
Ular el-ehlini damigha chüshürmisun dégenliktur.

³¹ Chünki buning bilen ulardin birsı Tengrige: «Men tekebburluq qilghanmen;
Men toghrini yene burmilimaymen;

³² Özüm bilmiginimni manga ögitip qoyghaysen;
Men yamanliq qilghan bolsam, men qayta qilmaymen» — dése,

³³ Sen Uning békitkinini ret qilghanliqning üçhün,
U peqet séning pikring boyichila insanning qilghanlirini Özige qayturushi kérekmu.
Men emes, sen qarar qilishing kérektur;
Emdi bilgenliringni bayan qilsangchu!

³⁴ Eqli bar ademler bolsa,
Gépimni anglighan dana kishi bolsa: —

³⁵ «Ayup sawatsizdek gep qildi;
Uning sözliride eqil-parasettin eser yoq» — deydu.

³⁶ Ayup rezil ademlerdeq jawab bergenlikidin,
Axirghiche sinalsun!

³⁷ Chünki u öz gunahining üstige yene asiyligni qoshidu;
U arimizda ahanet bilen chawak chélip, Tengrige qarshi sözlerni köpeytmekte».

Élixuning üçinchi bayani — «Xuda kéchide at qilghan naxshilar»

35¹ Élixu yenila jawab bérip mundaq dédi: —

² «Sen mushu gépingni, yeni «Heqqaniyliqim Tengriningkidin üstündür» déginginni toghra dep qaramsen?»

³ Shundaq bolghanliqı üçhün sen: «Heqqaniyliqning manga néme paydisi bolsun?
Gunah qilmighinimning gunah qilghinimgha qarighanda artuqchiliqı nede?» dep soriding ...»

⁴ Özüm sözler bilen sanga jawab bérey,
Sanga hem sen bilen bille bolghan ülpetliringge jawab bérey;

⁵ Asmanlarga qarap baqqin;

34:29 «U sükütte tursa, kim aghrinip qaqshisun?» — ayetning birinchi qismining bashqa birxil terjimisi «U ishlarni tinchlandursa, kim aghrinip qaqshisun?».

34:29 «U sükütte tursa, kim aghrinip qaqshisun?» — ayetning birinchi qismining bashqa birxil terjimisi «U ishlarni tinchlandursa, kim aghrinip qaqshisun?».

34:32 «...Özüm bilmiginimni manga ögitip qoyghaysen; men yamanliq qilghan bolsam, men qayta qilmaymen» — Élixu shübhisizki, Ayupni shundaq bir igrarni (31-32-ayettiki sözler bilen) qilishqa dewet qiliwatidu. Biraq Ayupta tekebburluq bolghini bilen, u hergizmu «iplas» yaki «munapiq»lardin emes.

34:36 «Ayup rezil admlerdeq jawab bergen...» — Élixuning bu sözi bolsa nahayiti éghir shikayet hésablinidu. Töwende Élixu Ayupni «asiyliq qilghan» depmu eyibleydu. Biraq derd-elemdin, ümidsizlikdin, qattiq aghriqlardin chiqqan achchiq hem gumanliq gepni «asiyliq» dégili hergiz bolmaydu. Bu jehette Élixu sel heddidin ishipraq sözligen. «U axirghiche sinalsun!» déyishmu «bir yanda azade olтурghan» kishiler üçhün démekke asan gaptur!

35:2 «Sen Ayup mushu gépingni, yeni «Heqqaniyliqim Tengriningkidin üstündür» déginginni toghra dep qaramsen?» — bu sözmu bek qattiq éytılghan. Ayup eslide «Men heqqaniy» déginini hem Xudaning adalitidin bezi gumanliq geplerni qilghini bilen, emeliyette qap yüreklik qilip «Heqqaniyliqim Tengriningkidin üstün» dégen gepni qilip baqmighan. Oqurmenler óziliri birnéme désün.

35:3 «...sen Ayup: «Heqqaniyliqning manga néme paydisi bolsun? Gunah qilmighinimning gunah qilghinimgha qarighanda artuqchiliqı nede?» dep soriding» — Élixu yuqirida Ayupni eyiblep: «Sen «Adem Xudadin söyünse, buning uninggha héchqandaq paydisi bolmaydu» dégensen» (9:34) déginini hazir tekrarlaydu.

35:3 Ayup 34:9

35:4 «Sanga hem sen bilen bille bolghan ülpetliringge jawab bérey» — «ülpetliring» dégen söz belkim Ayupning üç dostini emes, belki uning bilen oxshash közqarashta bolghanlarni (hazirmu Ayupning yénida olтурghanlarni?) körisitishi mumkin.

Pelektiki bulutlarga sepsalghin;
Ular sendin yuqiridur.

⁶ Eger gunah qilghan bolsang, undaqta Tengri qaysi ziyankeshlikni qilalaytting?
Jinayetliring köpeysimu, undaqta uninggha qandaq ziyarlarni salalar iding?

⁷ Sen heqqaniy bolghan teqdirdimu, Uninggha néme béreleytting?
U séning qolungdin némimu alar-he?..

⁸ Séning eskilikliring peqet sendek bir insanghila,
Heqqaniyliq bolsa peqet insan balilirighila tesir qilidu, xalas.

⁹ Ademler zulum köpiyip ketkenlikidin yalwuridu;
Küchlüklerning bésimi tüpeylidin ular nale-peryad kötüridu..

¹⁰ Biraq héchkim: «Kéchilerde insanlarga naxsha ata qilghuchi yaratquchim Tengri nedin izdishim kérek?» démeydu.

¹¹ Uning bizge ögitedighini yer-zémindiki haywanlarga ögitedighinidin köp,
Hem asmandiki uchar-qanatlarğa ögitedighinidin artuq emesmu?

¹² Ular nale-peryad kötüridu, biraq rezil adamlarning hakawurluqining tesiri tüpeylidin,
Uni Xuda ijabet qilmaydu..

¹³ Berheq, Tengri quruq duagha qulaq salmighan yerde,
Hemmige Qadir mushulargha ehmiyet bermigen yerde,

¹⁴ Sen: «Men Uni körelmeymen» déseng, U qandaq qulaq salsun?

Dewaying téxi Uning aldida turidu,
Shunga Uni kütüp turghin..

¹⁵ Biraq U hazir towa qilish pursiti béríp, Öz ghezipini téxi tökmigen ehwalda,
Ayup özining tekebburluqini bilmemdighandu?..

¹⁶ Chünki Ayup quruq gep üçün aghzini achqan,
U tuturuqsız sözlerni köpeytken..

35:7 «Sen heqqaniy bolghan teqdirdimu, Uninggha néme béreleytting? U séning qolungdin némimu alar-he?» — Élixuning bu közqarishi Élifazningkige (22:3-ayettiki) oxshaydu. Biz yenila awwalqi ayettiki izahatni tekrlaymiz: — «1:8-ayette, Xudaning Özide Ayuptin alghan raziliqi, xursenlik nahayiti gewdilinipturidu. Shuning bilen bir waqitta biz Tawratniki «Yaritilish» dégen qisimda Xudaning insanning tüpeylidin bolghan azablaridin xewdar bolimiz. Xuda gerche ulughluq igisi bolsimu, U yenila bizdin xursenlik izdeydi yaki bizdin renjiydi hem azablinidu. Shuning üçün Élixuning 5-8-ayettiki bu sözliri intayin xata éytilghan sözlerdur».

35:7 Ayup 22:2; Zeb. 16:2; Rim. 11:35

35:9 «Küchlüklerning bésimi tüpeylidin...» — ibranıy tilida «Küchlüklerning biliki tüpeylidin...».

35:12 «Ular ézilgenler nale-peryad kötüridu, biraq rezil adamlarning hakawurluqining tesiri tüpeylidin, uni Xuda ijabet qilmaydu» — Élixu belkim jemiyyet arisidiki yamanlarning hakawurluqi melum bir derijidin éship ketken bolsa, jemiyyetning ularni cheklimigen sewenlikmu bar bolushi mumkin, démekchi. Undaqta pütkül jemiyyet, jümlidin bezi bigunah kishilermu ularning wejedin Xudaning terbiye-jazalishigha uchrımay qalmaydu, démekchi. Uning gépining orunluq yéri bolushi mumkin. Biraq Ayup (meyli uning hakawur yéri bolsun) bu «reziller»ning qatarigha kirmeydu.

35:12 Ayup 27:9; Pend. 1:28; 15:29; Yesh. 1:15; Yer. 11:11; Yuh. 9:31

35:14 «Dewaying téxi Uning aldida turidu, shunga Uni kütüp turghin» — 23:8-10ni köring. Élixu aldida éytqan sözliri bilen Ayupni asassız eybligen bolsimu, «Dewaying téxi Uning aldida turidu, shunga Uni kütüp turghin» dégen bu söz, shübhısizki, Ayupqa del jayida qilinghan sözdur. Élixu héch bolmighanda, Ayupning heqiqeten bir «dewasi» barlıqini étirap qilidu.

—Ayetning bashqa birxıl terjimisi: «Hemmige Qadir mushulargha ehmiyet bermigen yerde (13-ayet), séning: «Men Uni körelmeymen; dewayim Uning aldida turidu, men Uni kütüwatimen» dégingindin kéyin qandaq bolar?».

35:15 «Biraq U ... Öz ghezipini téxi tökmigen ehwalda, Ayup özining tekebburluqini bilmemdighandu?» — bu sözmu bek qattiq éytilghan söz bolup, Ayupni intayin tekebbur adem dep jezmleshtüridu. Biraq Ayup gerche Xudagha qarita bezi achchiq, azabliq geplerni qilghan bolsimu, u yenila Xudadin eyminidighan kishi idi.

—Bashqa birxıl terjimisi: «Yene kélip, sen téxi: «Uning ghezipi héch jaza bermeydu, U asiylıqni héch nezerige almaydu» deysen!»

35:15 Ayup 11:6

Élixuning tötinchi bayani: — Azablardin alghan terbiye

- 36**¹ Élixu sözini dawamlashturup mundaq dédi: —
² «Méni birdem sözlighi qoysang,
 Men yene Tengrige wakaliten qilidighan sözümning barliqini sanga ayan qilimen.
³ Bilimni yiraqlardin élip keltürimen,
 Ademlerni Yaratquchimni heqqaniy dep hésablaydighan qilimen..
⁴ Méning gépim heqiqeten yalghan emestur;
 Bilimi mukemmel birsi sen bilen bille bolidu..
⁵ Mana, Tengri dégen ulughdur,
 Biraq U héchkimni kemsitmeydu;
 Uning chüshinishi chongqurdur, meqsitide ching turidu..
⁶ U yamanlarni hayat saqlimaydu;
 Biraq ézilgenler üçün adalet yürüzidu..
⁷ U heqqaniylardin közini élip ketmeydu,
 Belki ularni menggüge padishahlar bilen textte olturghuzidu,
 Shundaq qilip ularning mertiwisi üstün bolidu..
⁸ We eger ular kishenlengen bolsa,
 Japaning asaritige tutulghan bolsa,
⁹ Undaқта U ulargha qilghanlirini,
 Ularning itaetsizliklirini,
 Yeni ularning körenglep ketkenlikini özlirige körsetken bolidu.
¹⁰ Shuning bilen U qulaqlirini terbiyige échip qoyidu,
 Ularни yamanliqtin qaytishqa buyruydu.
¹¹ Ular qulaq sélip Uninggha boysunsila
 Ular qalghan künlirini awatchiliqta,
 Yillirini xushluqta ötküzidu.
¹² Biraq ular qulaq salmisa, qilichlinip dunyadin kétidu,
 Bilimsiz halda nepestin toxtap qalidu.
¹³ Biraq könglige iplasliqni pükkenler yenila adawet saqlaydu;
 U ulargha asaret chüshürgendimu ular yenila tilawet qilmaydu.
¹⁴ Ular yash turupla jan üzidu,
 Ularning hayati bechchiwazlar arisida tügeydu..
¹⁵ Biraq U azab tartquchilarni azablardin bolghan terbiye arqiliq qutquzidu,
 U ular xar bolghan waqtida ularning quligini achidu.
¹⁶ U shundaq qilip sénimu azarning aghzidin qistangchiliq yoq keng bir yerge jelp qilghan bolatti;

36:3 «Bilimni yiraqlardin élip keltürimen...» — Élixu bérédighan misallarni «yiraqlardin» almaqchi — démek, uzun tarix hem tebiettin almaqchi.

36:4 «Bilimi mukemmel birsi» — Élixu özini bek yuqiri chaghlisa kérek; chünki u 37-babta del bu sözler bilen Xudaning Özini teswirleydu.

36:5 «Biraq U héchkimni kemsitmeydu» — Élixuning a yettiki bu birinchi jümlisini alahide ehmiyetlik dep qarighinimiz bilen u yenila uning 35-bab -7-ayettiki bayanigha sel zit kélidu.

36:5 Ayup 9:4; 12:13, 16; 37:23; 38:23

36:6 «U yamanlarni hayat saqlimaydu; biraq ézilgenler üçün adalet yürüzidu» — Élixu eslide «Men silerning (üch dostning) geplirnglar boyiche uninggha jawab bermeymen» dégini bilen, u yenila bu ayyette ularning addiy xulasilirige qaytip keldi.

36:7 Zeb. 33:18; 34:15-16; 113:8

36:14 «bechchiwazlar» — ibraniiy tilida bu söz «hezilek er pahishe»ni körsitidu.

36:14 Ayup 22:16

Undaqta dastixining maygha toldurulghan bolatti..

¹⁷ Biraq sen hazir yamanlarga qaritilghan tégishlik jazalargha toldurulghansen; Shunga Xudaning hökümi hem adaliti séni tutuwaldi..

¹⁸ Ghezippingning qaynap kétishining séni mazaqqa bashlap qoyushidin hushyar bol; Undaqta hetta zor kapaletmu séni qutquzalmaydu.

¹⁹ Yaki bayliqliring,

Yaki küchüngning zor tirishishliri,
Özüngni azab-oqubettin néri qilalamdu?

²⁰ Kéchige ümid baghlama,

Chünki u chaghda xelq öz ornidin yoqilip kétidu..

²¹ Hushyar bol, eskilikke burulup ketme;

Chünki sen qebihlikni derdke sewr bolushning ornida tallighansen.

²² Mana, Tengri küch-qudriti tüpeylidin üstündur;

Uningdek ögetküchi barmu?.

²³ Kim Uninggha mangidighan yolni békitip bergenidi?

We yaki Uninggha: «Yaman qilding?» déyishke pétinalaydu?.

²⁴ Insanlar tebrikleydighan Xudaning emellirini ulughlashni untuma!

²⁵ Hemme adem ularni körgendur;

Insan baliliri yiraqtin ulargha qarap turidu».

Xudaning karamet emelliri — Uning zor heywisi dehshetlik qara quyunda ayan bolidu

²⁶ « — Berheq, Tengri ulughdur, biz Uni chüshinelmeymiz,

Uning yillirining sanini tekshürüp éniqlighili bolmaydu..

²⁷ Chünki U suni tamchilardin shümürüp chiqiridu;

Ular pargha aylinip andin yamghur bolup yaghidu.

²⁸ Shundaq qilip asmanlar yamghurlarni quyup béríp,

Insan baliliri üstige molchiliq yaghduridu.

²⁹ Biraq kim bulutlarning toqulushini,

Uning samawi chédirining gümbür-gümbür qilidighanliqini chüshinelisun?

³⁰ Mana, U chaqmiqi bilen etrapini yoruq qilidu,

Hetta déngiz tektinimu yoruq qilidu..

³¹ U bular arqiliq xelqler üstidin höküm chiqiridu;

Hem ular arqiliqmu mol ashliq béridu..

³² U qollirini chaqmaq bilen tolduridu,

36:16 «U Xuda shundaq qilip sénimu azarning aghzidin qistangchiliqi yoq keng bir yerge jelp qilghan bolatti; undaqta dastixining maygha toldurulghan bolatti» — Élixuning 8-15-ayettiki bergen telimi shuki, nurghun azab-oqubetler emiliyette jazalash emes, belki Xudaning terbiyisi bolidu. Shübhisizki, bu telimning ehmiyiti bar. Biraq u yenila Ayupning asasiy ehwalini chüshenmeydu. U töwende (17-ayette) yenila Ayupni xata eyibleydu.

36:16 Zeb. 23:5

36:17 «Biraq sen hazir yamanlarga qaritilghan tégishlik jazalargha toldurulghansen; shunga Xudaning hökümi hem adaliti séni tutuwaldi» — 17-21-ayetlerning bashqa xil terjimiliri uchrishi mumkin. Esli tékistni chüshinish sel tes.

36:20 «Kéchige ümid baghlama» — bu tolimu selbiy menide ishlitilgen. Belkim Élixu: Ayup bashqilar özini körmeydighan, özi yaman ishlarni qilalaydighan waqitni ümid bilen kütmeekte, démekchi bolushi mumkin.

36:22 «Mana, Tengri küch-qudriti tüpeylidin üstündur; Uningdek ögetküchi barmu?» — Élixuning telimidiki intayin yaxshi nuqta shuki, Xudaning «ögetküchi»dur, U del Özining Rohi arqiliq insangha yolyoruuq béridu.

36:23 Qan. 32:4; 2Tar. 19:7; Ayup 8:3; 34:10; Rim. 9:14

36:26 Zeb. 90:2; 92:8; 93:2; 102:12; Yesh. 63:16; Yigh. 5:19; Dan. 6:27; Ibr. 1:12

36:30 «Mana, U chaqmiqi bilen etrapini yoruq qilidu, hetta déngiz tektinimu yoruq qilidu» — chaqmaq déngizning chonggur yerlirige téship yétidu.

36:31 Ayup 37:13

Uningg'ha uridighan nishanni buyruydu.

³³ Xudaning güldürmamisi uning kélidighanliqini élan qilidu;
Hetta kalilarmu sézip, uni élan qilidu..

Élixuning tötinchi bayanining dawami — Xudaning karamet emellirini körsetkenlirini ayan qilish Qara quyunning yéqinlishishi

37¹ Shundaq, yürikimmu buni anglap tewrinip kėtiwatidu,
Yürikim qépidin chiqip kétey, dédi.

² Mana anglighina! Uning hörkirigen awazini,
Uning aghzidin chiqiwatqan güldürmama awazini angla!..

³ U awazini asman astidiki pütkül yerge,
Chaqmiqini yerning qerigiche yetküzidu.

⁴ Chaqmaqin kéyin bir awaz hörkireydu;
Öz heywitining awazi bilen u güldürleydu,
Awazi anglinishi bilenla héch ayanmay chaqmaqlirininimu qoyuwétidu.

⁵ Tengri awazi bilen karamet güldürleydu,
Biz chüshinelmeydighan nurghun qaltis ishlarni qilidu..

⁶ Chünki u qargha: «Yerge yagh!»,
Hem höl-yéghingha: «Küchlük yamghur bol!» deydu..

⁷ U barliq insanni özining yaratqanliqini bilsun dep,
Hemme ademning qolini bular bilen tosüp qoyidu;..

⁸ Yawayi haywanlar öz uwisigha kirip kétidu,
Öz qonalghusida turghuzulidu.

⁹ Boran-chapqun kohiqaptin kélidu,
Hem soghuq-zimistan taratquchi shamallardin kélidu..

¹⁰ Tengrining nepisi bilen muz hasil bolidu;
Bipayan sular qétip qalidu..

¹¹ U yene qoyuq bulutlarga mol nemlik yükleydu,
U chaqmaq kötüridighan bulutni keng yéyip qoyidu.

¹² Ular pütkül yer-zémin yüzide U buyrug'han ishni ijra qilish üçün,
Uning yolyoruqliri bilen heryaqqa burulidu.

¹³ Yaki terbiye tayiqi bolushi üçün,
Yaki Öz dunyasi üçün,

36:33 «Xudaning güldürmamisi uning kélidighanliqini élan qilidu; hetta kalilarmu sézip, uni élan qilidu» — Ayup 28-babta boran-chapqun dégen sözni tilgha alghan. Buning bir sewebi bir boran-chapqunni heqiqeten ulargha yéqinlashiwatqanliqini anglighini bolushi mumkin. Emdi Élixuning boran-chapqunni tepsiliy teswirlishining sewebi hazirning özi boran (emeliyette qara quyun)ning ularning béshigha chüshüwatqanini körsetken bolushi mumkin. 38:1ni köring.

37:2 «Uning aghzidin chiqiwatqan güldürmama awazi» — ibraniy tilida «Uning aghzidin chiqiwatqan ghurqirashliri» yaki «Uning aghzidin chiqiwatqan gürgireshliri».

37:2 Zeb. 29:3-4

37:5 Ayup 5:9; 9:10; 36:26

37:6 Zeb. 147:16

37:7 «U hemme ademning qolini bular bilen tosüp qoyidu» — qar yaki qattiq yamghur yaghsa, ademler xizmet qilishqa sirtqa chiqalmaydu, yawayi haywanlarmu chiqalmaydu. Biz bu addiy ishtin sawaq élishimiz kérek. Biz «Hemmige Qadir» emesiz, qolimiz hem bilimimiz cheklik, Xudaning zor küch-qudriti aldida kemterleshkinimiz tüzük.

37:9 «taratquchi shamallar...» — bu söz belkim melum bir shamalning mexsus atalghusi bolushi kérek. Bashqa bir xil terjimisi «Soghuq-zimistan shimaldin kélidu».

37:10 Ayup 38:29, 30; Zeb. 147:17, 18

«Ayup»

Yaki Öz rehimdillikini körsitish üçhün U bulutlirini keltüridu...

¹⁴ I Ayup, buni anglap qoy,

Tengrining karamet emellirini tonup yétip shük tur..

¹⁵ Tengrining bulutlarni qandaq septe turghuzghanliqini bilemsen?

Uning bulutining chaqmiqini qandaq chaqturidighanliqinimu bilemsen?

¹⁶ Bulutlarning qandaq qilip boshluqta muelleq turidighanliqini,

Bilimi mukemmel Bolghuchining karametlirini bilemsen?

¹⁷ Hey, Uning qandaq qilip yer-zéminni jenubdiki shamal bilen tinchlandurup,

Séning kiyim-kéchikingning ottek issitqinini bilemsen?

¹⁸ Sen Uninggha hemrah bolup asmanni xuddi quyup chiqarghan eynektek,

Musthekem qilip yayghanmiding?!

¹⁹ Uninggha némini déyishimiz kéreklikini bizge ögitip qoyghin!

Qaranghuluqimiz tüpeylidin biz dewayimizni jayida sepke qoyalmaymiz.

²⁰ Uninggha «Méning Sanga gépim bar» déyish yaxshimu?

Undaq dégüchi adem yutulmay qalmaydu!

²¹⁻²³ Emdi shamallar kélip bulutlarni tarqitiwétidu,

Biraq bulutlar arisidiki quyash nurigha ademler biwasite qarap turalmaydu.

Quyashning altun renggi shimal tereptinmu peyda bolidu;

Tengrining huzurida dehshetlik heywet bardur.

Hemmige Qadirni bolsa, biz Uni mölcherliyelmeymiz;

Qudriti qaltistur, Uning adaliti ulugh, heqqaniyliq chongqur,

Shunga U ademlerge zulum qilmaydu...

²⁴ Shunga ademler Uningdin qorqidu;

Könglide özini dana chaghlaydighanlarga U héch étibar qilmaydu»..

37:13 «Yaki terbiye tayiqi bolushi üçhün, yaki Öz dunyasi üçhün, yaki Öz rehimdillikini körsitish üçhün u bulutlirini keltüridu» — Élixuning «yaki Öz dunyasi üçhün» dégen bu ibarisi sel sirliq. Yaghidighan yamghurning «terbiye tayiqi bolushi üçhün» yaki «Öz rehimdilligini körsitish üçhün» dégenning meniliri éniq, biraq «Öz dunyasi üçhün» némini körisitdu? Xudaning meqseltiri awwalqi birinchisi hem ikkinchisi insanlarga merkezleshken bolup, Xudaning «Öz dunyasi üçhün» dégen meqsitini uning Öz dunyasidin huzur élishi üçhün dések bolamdu-bolmamdu? Xudaning herbir qilidighan Ishi insanlar üçhünla bolushi kérekmu? — kényinki bablarda Xudaning insanlar bilen biwasite munasiwiti yoq birqanche ishliri tilgha élinidu. Mundaq ishlarning alahidilike toghruluq «qoshumche söz»imizde azraq sözleyemiz.

37:13 Mis. 9:18,23; 1Sam. 12:18,19; Ezra 10:9; Ayup 36:31

37:14 «I Ayup, buni anglap qoy, Tengrining karamet emellirini tonup yétip shük tur» — belkim u Ayupni ularning üstidiki boran-chapqunning karametlirini bayqashqa ündeydu.

37:18 Yar. 1:6

37:21-23 «Emdi shamallar kélip bulutlarni tarqitiwétidu, biraq bulutlar arisidiki quyash nurigha ademler biwasite qarap turalmaydu» — Élixuning bu sözimu sirliq. Terjime qilish tes bolghini bilen, sherhimizche u Ayupning ehwalini hazirqi bu bulutluq, tutuq (boran-chapqunluq) künge oxshatmaqchi bolsa kérek. Xuda bulutlarni tarqitip tuyuqsiz körünse, Ayup quyashqa biwasite qariyalmighangha oxshash uningghimu qariyalmaytti, démekchi. Biraq Xudaning heywiti, körkemliki hemme tereptin, hetta shimal teripidin peyda bolidu, deydu. Élixuning bayanining bashqa xil menilirimu bar bolushi mumkin.

37:21-23 Ayup 9:4; 12:13, 16; 36:5; Zeb. 93:1; 99:4

37:24 «Shunga ademler Uningdin qorqidu; könglide özini dana chaghlaydighanlarga U héch étibar qilmaydu» — bashqa ikki xil terjimisimu bar: — «Shunga ademler Uningdin qorqidu; U könglide danaliq barlarga étiwar qilamdu?» we yaki «Shunga, ademler, Uningdin qorqunglar! Shühbisizki, könglide danaliq barlar Uningdin eyminidu!».

Perwerdigarning Ōzi Ayupqa jawab béridu — Ayupning soallirining yeshmisi

38¹ Andin Perwerdigar qara quyun ichidin Ayupqa jawab bérir mundaq dédi: —
2 «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen zadi kim?»

³ Erkekter bélingni ching baghla;

Shunda Men sendin soray,

Andin sen Méni xewerdar qil!

⁴ Men yer-zéminni apiride qilghinimda, sen zadi nede iding?

Bularni chüshengen bolsang, bayan qiliwer..

⁵ Kim yer-zéminning ölchimini békitken?

— Sen buni bilmemsen?

Kim uning üstige tana tartip ölchigen?

⁶⁻⁷ Tang seherdiki yultuzlar bille küy éytishqan waqtida,

Xudaning oghulliri xushalliqdin tentene qilishqan waqtida,

Yer-zéminning ulliri nege paturulghan?

Kim uning burjek téshini salghan?

⁸ Baliyatqudin chiqqandek, déngiz süyi bösüp chiqqanda,

Kim uni derwazilar ichige bend qilghan?

⁹ Men bulutni déngizning kiyimi qilghanda,

We qap-qarangghuni uning zakisi qilghanda,

¹⁰ Men uning üçhün pasil kesken waqitta,

Uni cheklep baldaqlarni hem derwazilarni salghanda,

¹¹ Yeni uninggha: «Mushu yergiche barisen, pasildin ötme,

Séning tekebbur dolqunliring mushu yerde toxtisun» dégende, sen nede iding?

¹² Sen tughulghandin béri seherni «Chiq» dep buyrup baqqanmusen?

Sen tang seherge özi chiqidighan jayini körsetkenmusen?

¹³ Sen shundaq qilip seherge yer yüzining qerinimu yorutquzup höküm sürgüzüp,

Shundaqla rezillerni titritip yer-zémindin qoghlatquzghanmusen?

38:2 «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen zadi kim?» — Perwerdigarning bu soali kimni körsitidu? Kéyinki 42-babta Ayupmu soalgha jawaben: «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen kim? Shuning bilen men chüshenmigenlirimni dep saldim, ademning eqli yetmeydighan tilsimat ishlarni éytip tashlidim» dep jawabkarliqni özige alidu. Ayup özi shundaq déginu bilen, Xuda bu sözni qilghanda axirqi qétimqi sözlüghüchi Élixu idi. Körginimizdek uning bezi gepliri del jayida éytilghan, hetta bésharet bolghini bilen, uningmu sözide xataliq az emes. Dostlarning sözliridimu xataliq köp idi. Shunga biz Xudaning bu sözi Ayup, Élixu we Ayupning üç dostidin ibaret besheylenni öz ichige alidu, dep qaraymiz.

38:2 Ayup 42:3

38:3 «Erkekter bélingni ching baghla» — «heqiqiy erkek» yaki «heqiqiy oghul bala» dégenning néme ikenliki Xuda aldida turghandila andin bilinidu. Xudaning aldida turup Uninggha jawab bérelmeydighan, özining mes'uliyitini öz zimmesige élishtin bash tartqan kishi erkek emestur.

38:4 Pend. 8:29

38:6-7 «Xudaning oghulliri» — 1-babtiki izahatimizdek, belkim muqeddes perishtilerni körsitidu. «Tang seherdiki yultuzlar» bolsa bizningche oxshashla perishtilerni körsitidu. Pershtilerning yultuzlar bilen zich munasiwiti bardur.

38:8 Yar. 1:9; Ayup 26:10; Zeb. 33:7; 104:6-9; Pend. 8:29; Yer. 5:22

38:11 «Séning tekebbur dolqunliring mushu yerde toxtisun» — déngiz-okyanlar hem yer-zéminning ariliqidiki tengpungluq emeliyette nahayiti nazuk bir ish. Yer yüzining üçtin ikkisi déngiz. Géologiyé ilmi dunyayimizning ilgiri pütünley déngiz astida yatqanliqini ispatlaydu. Tewrattiki «Yaritilish» dégen qisimda Xudaning yer-zéminni déngizdin éğızlitishi hem déngizdin ayriwétishi xatirlengen. Nuh peyghember dewridiki kelkündin kéyin Xuda dunyani axiretkiche ikkinchi qétim ashundaq dunyawiyy kelkün bilen chömlüdürmeymen, dep insaniyetke wede bergen.

38:13 «Sen shundaq qilip seherge yer yüzining qerinimu yorutquzup höküm sürgüzüp...» — ibranii tilida «sen shundaq qilip seherge yer yüzining qerinimu tutquzup». «Sen ... seherge yer yüzining qerinimu yorutquzup höküm sürgüzüp, shundaqla rezillerni titritip yer-zémindin qoghlatquzghanmusen?» — toluq ayetning bashqa birxil terjimisi: «... Sen shundaq qilip, seher nurigha yer yüzining burjeklirini tutquzup, rezillerni zémindin silkip tashlatquziwetkenmusen?» (bu xil terjime toghra bolsa, yer-zémin yotqangha oxshilidu; nurning kelishi xuddi yotqanni silkigendek, rezillerni qoghdadighan qarangghuluqni yoqitidu).

¹⁴ Shuning bilan yer-zémin séghiz laygha bésilghan möhür izliridek özgertilidu;
Kiygen kiyimdek hemme éniq bolidu;

¹⁵ Hem shuning bilan rezillarning «nur»i ulardin élip kétilidu;
Kötürülgen bilekler sundurulidu..

¹⁶ Déngizdiki bulaqlargha seper qilip yetkenmusen?
Okyanlarning qeride méngip baqqanmusen?

¹⁷ Ölümnü derwaziliri sanga ashkarilanghanmu?
Ölüm sayisining derwazilirini körgenmusen?

¹⁸ Eqling yer-zéminning chongluqigha yetkenmu?
Hemmisini bilgen bolsang éniq bayan qill!

¹⁹ Nur turushluq jaygha baridighan yol nede?
Qarangghuluqning bolsa, esliy orni nede?

²⁰ Sen buni bilip ularni öz chégrasigha apiralamsen?
Ularining öyige mangidighan yollarni bilip yételemsen?

²¹ Hee, rast, sen bilisen, chünki sen ularning chaghliridin ilgiri tughulghansen,
Künliringning sani derheqiqet köptin köptur!

²² Qar qachilanghan xezinilerge kirip kördüngmu.
Möldür ambirlirininimu körüp baqtingmu?

²³ Bularni azab-oqubetlik zamangha qaldurdum,
Jeng we urush küni üçün teyyarlap qoydum..

²⁴ Chaqmaq dégen qandaq yol bilen yérilidu?
Sherq shamili yer yüzide qandaq yol bilen tarqitilidu?

²⁵ Yamghur kelkünining chüshidighan qanilini chépip teyyarlighan kimdu?
Güldürmaming chaqmiqi üçün yol teyyarlighan kimdu?

²⁶ Shundaq qilip yamghur héch adem yoq bolghan yer yüzige,
Héch ademzatsiz desht-bayawangha yaghdurulmamdu?

²⁷ Shuning bilan chölleshken, qurghaq tupraqlar qandurulidu,
Ot-chöp bix urup köklep chiqmamdu?..

²⁸ Yamghurning atisi barmu?
Shebnemni kim tughqandu?

38:14 «Shuning bilan yer-zémin séghiz laygha bésilghan möhür izliridek özgertilidu» — kéchide herbir nersining shekli éniq körünmeydu, elwette. Quayash nuri astida her yerning shekli ochuq körünidu.

38:15 «Hem shuning bilan rezillarning «nur»i ulardin élip kétilidu; kötürülgen bilekler sundurulidu» — démek, reziller üçün qarangghuluq ularning «nur»i, «kündüz»i, yeni «xizmet qilish» waqti bolidu. Tang seher kélishi bilen ularning «nuri» élip kétilidu, shunglashqa ular yaman ishlarni qiliwermeydu, belki jazalashqa uchraydu. Bu söz yene qiyamet küning nuring kélishi bilen, hazirqi gunahliq dunyaning qarangghuluqini buzup tashlaydighanliqinimu körsetken bir besharet bolsa kérek.

38:23 «Bularni azab-oqubetlik zamangha qaldurdum, jeng we urush küni üçün teyyarlap qoydum» — 22- hem 23-ayette Xudaning qar we möldürni ademlerning rezillikini chekleshe we yaki insangha terbiye bérishke qoral süpitide ishliydighanliqi körsitilidu.

38:25 «Yamghur kelkünining chüshidighan qanilini chépip teyyarlighan kimdu?» — yamghurning yer yüzining melum bir yérige chüshidighanliqini, bashqa bir yérige chüshmeydighanliqini Xuda awwal alahide békittenlikini körsitidu.

38:27 «Yamghur ... héch ademzatsiz desht-bayawangha yaghdurulidu... Ot-chöp bix urup köklep chiqmamdu? 26-27-ayet» — Xudaning qilidighan nurghun ishlirining körünüshte ademler bilen munasiwiti yooqteq qilidu hem ademning közige körünmeydu. Hazirqi tebiy penlerge asasen bilimizki, eslide kéreksiz dep qaralghan haywanlar hem ösümlükler tebiyeting tengpungluqini asrashqa tolimu kérek. Dunyadiki bezi kichiklaine ishlar tebiy muhit tengpungluqigha chong tesir yetküzidu. Buningdin sirt, Xuda Ayupqa: «Men ademzatsiz desht-bayawanda ösken gül-giyahlarning güzellikidin (meyli sanga héch ehmiyetsiz bolsimu) huzur alghum bolsa, séning néme karing? We Men eger sen körelmeydighan hem meqistimni chüshenmeydighan shunche köp ishlarni qilsam, özüngning ishliroda qilghanlirimni chüshenmigen bolsangmu, séning bashqa ishliringda körsetken muhebbitimge qarap Manga tayinip ishenseng bolmamdu? Eger bu ishlar peqet Özümingla raziliqim üçün bolsa senmu razi bolamsen?» — dégendek bolsa kérek.

—Biz axirida bu témida yene toxtilip ötimiz.

38:27 Zeb. 107:35

«Ayup»

- ²⁹ Muz bolsa kimning baliyatqusidin chiqidu?
Asmandiki aq qirawni bolsa kim dunyagha keltüridu?
- ³⁰ Shu chaghda su qétip tashtek bolidu,
Chongqur déngizlarning yüzi qétip tutashturulidu.
- ³¹ «Qelb yultuzlar topi»ning baghlimini baghliyalamsen?
Orionning rishtilirini boshitalamsen?..
- ³² «On ikki Zodiak yultuz türkümliri»ni öz peslide élip chiqiralamsen?
«Chong Éyiq türkümi»ni Küchükliri bilen yétekiyelemsen?..
- ³³ Asmanning qanuniyetlirini bilip yetkenmusen?
Asmanning yer üstige süridighan hökümlirini sen belgilep qoyghanmu?.
- ³⁴ Sen awazingni kötürüp bulutlarchiche yetküzüp,
Yamghur yaqhdurup özüngni qıyan-tashqinlarga basturalamsen?
- ³⁵ Sen chaqmaqlarni buyrup öz yoligha mangduralamsen?
Uning bilen ular: «Mana biz!» dep sanga jawab béremdu?
- ³⁶ Ademning ich-baghrigha danaliq béghishlap kirgüzgen kimdu?
Eqilge chüshinish qabiliyitini bergen kimdu?..
- ³⁷ Bulutlarni danaliq bilen sanighan kim?
Asmanlardiki su tulumlirini tökidighan kim?
- ³⁸ Buning bilen topa-chaglarni qaturup uyul qildurghan,
Chalmilarni bir-birige chaplashturghuzghan zadi kim?

Haywanatlarning hayatliq sirliri

- ³⁹ «Chishi shir üçün ow owlap yüremsen,
Shir küchüklirining ishtihasinı qanduramsen?..
- ⁴⁰ Ular uwilirida zongziyip yürgen waqtida,
Chatqalliq ichide turup tuzaq qoyup, sen ulargha olja bérelemsen?
- ⁴¹ Yémi kemchil bolup, ézip kétip yiraqqa kétip qalghanda,
Baliliri Tengrige iltija qilip nale-peryad kötürgende,
Tagh qaghiliri hem baliliri üçün yemni teminligen kimdu?..

Haywanatlarning hayatliq sirliri — dawami

- 39**¹ Sen taghdiki yawa öchkilerning qachan tughidighanliqini bilemsen?
Jerenlarning balilighanliqini közitip baqqanmusen?.
- ² Ularning boghaz bolghili nechche ay bolghanliqini saniyalamsen?
Ularning balilaydighan waqtidin xewiring barmu?
- ³ Ular qeddini püküp, yétip balilirini tughidu,
Ular özidiki tolghaqni chiqirip tashlaydu;
- ⁴ Ularning baliliri küchlinip yétilidu,

38:31 «Qelb yultuzlar topi» — bu türkümning yultuzlirining derweqe bir-birige baghlinip turushida sirliq bir küch bar.
Orion yultuz türkümidiki bezi yultuzlarning bir-birige baghlinidighan sirliq küchimu bar.

38:31 Ayup 9:9; Am. 5:8

38:32 «Chong Éyiq türkümi» — bu yultuz türkümi «Yette Qaraqchi» yaki «Yette Qozuq» depmu atilidu.

38:33 Yer. 31:35

38:36 Ayup 32:8; Top. 2:26; Dan. 1:17

38:39 Zeb. 104:21

38:41 Zeb. 147:9; Mat. 6:26

39:1 Zeb. 29:9

Ular dalada ösüp, anisining yénidin chiqip qaytip kelmeydu..

⁵ Yawa éshekni dalagha qoyuwétip erkinlikke chiqarghan kim?
Shash éshekning noxtilirini yéshiwetken kim?.

⁶ Chöl-bayawanni uning öyi qilghanmen,
Shorluqnimu uning turalghusi qilghanmen..

⁷ U sheherning qiyqas-sürenliridin yiraq turup uni mazaq qilidu;
U éshekchining warqirishinimu anglimaydu.

⁸ U taghlarni öz yayliqim dep kézidu,
Shu yerdiki hemme gül-giyahni izdep yürüdu.

⁹ Yawa kala bolsa xizmitingge kirishke razi bolamdu?
Séning oqurungning yénida turushqa unamdu?.

¹⁰ Yawa kalini tana bilen baghlap, tapqa chüshürelemsen?!
U sanga egiship jilghilarda méngip tirma tartamdu?

¹¹ Uning küchi zor bolghanliqi üçün uninggha tayinamsen?
Emgikingni uninggha amanet qilamsen?

¹² Danliringni öyge kötürüp ekilishni uninggha tapshuramsen?
«Danlirimni xaminimgha yighishturidu» dep uninggha ishinamsen?

Tögiqush

¹³ Tögiqush qanatlarini shadliq bilen qaqidu,
Biraq bular leylekning qanat uchliri hem peylirige yétemdu?.

¹⁴ U tuxumlarini yerge tashlap qoyidu,
Tuxumlarim topida issitilsun, deydu.

¹⁵ Ularning tasadipiy dessilip yanjilidighanliqini,
Dalidiki birer haywanning asanla ularni dessep-cheyleydighanliqini untuydu.

¹⁶ Balilirini özining emestek baghrini qattiq qilidu;
Uning tughutining ejri bikargha kétidu,
Biraq u pisent qilmighandek turidu..

¹⁷ Chünki Tengri uni kem eqil qilghan,
Uninggha danaliqu bermigen.

¹⁸ Halbuki, u yügürüş aldida meydisini yuqirigha kötüriginide,
At hem atliqlarni kemsitip mazaq qilidu..

39:4 «Ular yawa öchkiler dalada ösüp, anisining yénidin chiqip qaytip kelmeydu» — kéyinki «qoshumche söz»imizdiki söhbitimizni körüng.

39:5 «Shash éshek» — bu belkim «yawa éshek»ning yene birxil atilishi bolushi mumkin. Erebler uni yawayi haywanlar arisida qoghlap tutush eng qiyin dep qaraydu. «noxtiliri» — yaki «asaretliri».

39:6 Ayup 24:5; Yer. 2:24

39:9 «Yawa kala» yaki «awraq» — epsus, biz hazir bu heywetlik haywanlarni körelmeymiz. 1627-yili ularning nesli qurighan. Bu haywan nahayiti yoghan bolup, intayin küchlük idi. Uningdin bolghan haywanlardan peqet pil we su étıla bar idi. Uni boyunturuqqa chétip ishqa sélis hergiz mumkin emes, elwette!

39:13 «Tögiqush qanatlarini shadliq bilen qaqidu, biraq bular leylekning qanat uchliri hem peylirige yétemdu?» — bizning terjimimiz toghra bolsa u «Tögiqushning chirayliq qanatliri bolghini bilen, u héch uchalmaydu, leylek chirayliq uchidu» dégen menide (leylek bolsa chong, alichipar, küchlük bir qush).

—Yene bir xil terjimisi: «Qanat uchliri hem peyliri méhribanliqni bildüremdu?», yeni «Tögiqushning qanatliri méhribanliqni körsetmeydu, chünki u öz tuxumlarini yerge salghandin kéyin ular bilen bezide kari bolmaydu» dégen menide bolidu.

—Tögiqush toghruluq kéyinki söhbitimizni körüng.

39:16 «Balilirini özining emestek baghrini qattiq qilidu; uning tughutining ejri bikargha kétidu, biraq u pisent qilmighandek turidu» — eger bashqa haywanlar tögiqushning uwisini bayqap qalghan bolsa, tögiqush ular tuxumlarimni yémisun dep, bezide özi tuxumlarini dessep chéqiwétidu.

—Kéyinki söhbitimiznimu körüng.

39:18 «U yügürüş aldida meydisini yuqirigha kötüriginide, at hem atliqlarni kemsitip mazaq qilidu» — tögiqush intayin

«Ayup»

At

- ¹⁹ Sen atqa küch béghishlighanmiding?
Sen uning boynigha yelpünüp turidighan yaylini kiygüzgenmiding?
- ²⁰ Sen uni heywetlik purqushliri bilen ademni qorqutidighan,
Chéketkidek sekreydighan qilalamsen?
- ²¹ U esheddiylik bilen yer tatilap-zoxchup,
Öz küchidin shadlinip kétidu,
Qoralliq qoshun bilen jeng qilishqa atlinidu.
- ²² U qorqunchqa nisbeten külüpla qoyidu,
Héchnémidin qorqmaydu;
Qilichning bisidin u yanmaydu.
- ²³ Oqdan, julaliq neyze,
Görzimu uning yénida sharaqshiydu,
- ²⁴ U yerni achchiq hem ghezep bilen yutuwétidu,
Jeng kanayini bir anglapla hayajanlinip qin-qinigha patmay kétidu.
- ²⁵ Kanaylarning awazi bilenla u: «Ayhay!» deydu,
U jengni yiraqtin purap bolidu.
U serkerdilerning tovlashlirini, jengchilerning warqirashlirini xushalliq bilen anglaydu.

Sar we Bürküt

- ²⁶ Sar séning eqling bilen uchamdu,
Qanatlirini jenubqa qarap kéremdu?.
- ²⁷ Bürküt buyruqung bilen yuqirigha perwaz qilip kötürülemdu,
Uwisini yuqirigha salamdu?.
- ²⁸ U qoram tashning üstide makanlishidu,
U taghning choqqisigha qonidu,
Tik qiyanimu turalghusi qilidu.
- ²⁹ Shu yerdin u owni paylap bayqiwaliidu,
Közliri yiraq-yiraqlarni közitidu.
- ³⁰ Uning baliliri qan shoraydu;
Öltürülgenler nede bolsa, u shu yerde bolidu»...

Perwerdigar Ayupqa yene söz qilidu

- 40**¹ Perwerdigar Ayupqa yene jawaben: —
² «Hemmige Qadir bilen dewalashidighan kishi uninggha terbiye qilmaqchimu?
Tengrini eyibligüchi kishi jawab bersun!» — dédi..
- ³ Ayup bolsa Perwerdigargha jawaben: —
- ⁴ «Mana, men héchnémige yarimaymen;
Sanga qandaq jawab béreleymen?

téz yügüreydu, chölde yaki qumluqta bolsa attin ittik mangalaydu. Uni owlash intayin tes.

39:26 «Sar séning eqling bilen uchamdu, qanatlirini jenubqa qarap kéremdu?» — bu ayet, belkim, sarning pesillik köchüşini körsitidu.

39:27 Yer. 49:16; Ob. 4

39:30 «Öltürülgenler nede bolsa, u shu yerde bolidu» — bürküt hem sar toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.
«Mat.» 24:28nimu körüng.

39:30 Mat. 24:28; Luqa 17:37

40:2 «Tengrini eyibligüchi kishi jawab bersun!» — Ayup Xudani heqiqeten (Uning muhebbitidin gumanlinip) eyibligen.
Biraq Xuda uning semimiylikini üç dostning chirayliq gépidin yaxshi köridighandek qilatti.

«Ayup»

Qolum bilan aghzimni étip geptin qalay;

⁵ Bir qétim dédim, men yene jawab bermeymen;
Shundaq, ikki qétim désem men qayta sözlimeymen» — dédi.

Perwerdigar kinayilik söz qilidu

⁶ Andin Perwerdigar qara qayun ichidin Ayupqa jawab béríp mundaq dédi: —

⁷ «Erkekter bélingni ching baghla,

Andin Men sendin soray;

Sen Méni xewerdar qilghin.

⁸ Sen derweqe Méning hökümimni pütünley bikargha ketküzmekchimusen?

Sen özüngni heqqaniy qilimen dep, Méni natoghra dep eyblimekchimusen?.

⁹ Séning Tengrining bilikidek küchlük bir bilikem barmu?

Sen Uningdek awaz bilen güldürliyelemsen?

¹⁰ Qéni, hazir özüngni shan-sherep hem salapet bilen béziwal!

Heywet hem körkemlik bilen özüngni kiyindürüp,

¹¹ Ghezippingning qehrini chéchip tashlighin,

Shuning bilen herbir tekebburning közige tikilip qarap,

Andin uni pesleshtürgin.

¹² Rast, herbir tekebburning közige tikilip qarap,

Andin uni boysundurghin,

Rezillerni öz ornida dessep yer bilen yeksan qill.

¹³ Ular ni birge topigha kömüp qoy,

Yoshurun jayda ularning yüzirini képen bilen étip qoyghin;

¹⁴ Shundaq qilalisang, Men séni étirap qilip maxtaymenki,

«Ong qolung özüngni qutquzidu!».

Bégémotting alghan sawaq

¹⁵ Men séning bilen teng yaratqan bégémotni körüp qoy;

U kalidek ot-chöp yeydu.

40:4 Zeb. 39:9-10

40:5 «Bir qétim dédim.... ikki qétim désem...» — Ayupning bu kemterlik sözi belkim «Méning sözlirim köplikidin alliburun chektin éship ketti» dégenlik bolushi mumkin.

40:8 Zeb. 51:4, 6; Rim. 3:4

40:11 «Ghezippingning qehrini chéchip tashlighin, shuning bilen herbir tekebburning közige tikilip qarap, andin uni pesleshtürgin» — Xudaning küch-qudriti hem ghezipi peqetla heqqaniy meqsette bolidu, hergiz xalighanche peqet insanlarning mejburiy «ibadet»igha érishish üçün emes. Mesilen, mushu yerde tekebburlarni derhal halak qilish emes, ulargha sewr-taqitini körsitip, rehim-sheppetke érishish pursitini yaritip awwal: «Tekebburlarni pesleshtürüsh»te ishilitilidu.

40:12 «Rast, herbir tekebburning közige tikilip qarap, andin uni boysundurghin, rezillerni öz ornida dessep yer bilen yeksan qill» — Xuda Ayupni Öz alimining textige olтуруshqa tekliپ qilidu. Ayup bu orunda olтуруghinida toghra höküm chiqiralamdu, chiqiralmamdu? Bu ish peqetla küch-qudret mesilisi emes. Ademde «tekebburlar»ni pesleshtürüp, «rezillerni öz ornida dessep yer bilen yeksan qilip» jazalighudek danalighu bolmisa, hemme ishni bilgen bolmisa we pütünley adil bolmisa bolmaydu. Xudaning rezillerning yer yüzige höküm sürüshide Öz meqsiti hem pilani bar. Emdi uning bu pilanini chüshenmise, herbir ademning ehwalini etrapliq bilmise, xata höküm chiqarmay qalmaydu. Xuda toghruluq Injilda déyilgende: «Rebbimiz Öz wedisini (yeni rezillikni jazalash, Özining heqqaniy qilghan kishilirini Öz yénigha élishqa bolghan wedisini) orundashni (bezilerning «kéchiktürdi» dep oyilighinidek) kéchiktürghini yoq, belki héchkimning halak bolushini xalimay, hemme insanning towa qilishigha kirishini arzulap, silerge kengchilik qilip waqitni sozmaqta» («2Pét.» 3:9). Yamanlarning kéyinrek towa qilishini kim bileleydu? Buni bilidighan peqet Xudadur. Ayupning qiyamet künidin asasen xewiri yoq, hem Xuda mushu yerde uninggha u toghrisida héchnerse démigen.

40:15 «Bégémot» — ibranii tilidiki bir söz. Uyghur tiligha bu söz erebchidin qobul qilinghan bolup, «su éti» dégen haywanni körsitidu. Biraq mushu ayetler teswir qilghan haywan «su éti» emes. Mesilen, 16-ayette uning quyruqning kédir derixidek chong hem uzun bolidighanliqi körsitilidu. 19-ayette uning haywanlar ichide eng chongi ikenlik körsitilidu — démek, u birxil intayin chong otخور haywan. Uning toghrisidiki ayetlerni yighip, yekün chiqarsaq, hazir nesli qurighan

- ¹⁶ Mana, uning béliidiki küchini,
Qorsaq muskulliridiki qudrisini hazir körüp qoy!
¹⁷ U quyruqini kédir derixidek égidu,
Uning yotiliridiki singirliri bir-birige ching toqup qoyulghan.
¹⁸ Uning söngekliri mis turubidektur,
Put-qolliri tömür choqmaqlargha oxshaydu.
¹⁹ U Tengri yaratqan janiwarlarning béshidur,
Peqet uning Yaratquchisila uninggha Öz qilichini yéqinlashturalaydu..
²⁰ Taghlar uninggha yémeklik teminleydu;
U yerde uning yénida daladiki herbir haywanlar oynaydu.
²¹ U sedepgül derexlikining astida yatidu,
Qomushluq hem sazliqning salqinida yatidu.
²² Sedepgüllükler öz sayisi bilen uni yapidu;
Östengdiki tallar uni orap turidu.
²³ Qara, derya téship kétidu, biraq u héch hoduqmaydu;
Hetta Iordandek bir deryamu uning aghzigha örkeshlep urulsimu, yenila xatirjem turiwéridu.
²⁴ Uning aldigha béríp uni tutqili bolamdu?
Uni tutup, andin burnini téship chülük ötküzgili bolamdu?.

Léwiatandin alghan sawaq

- 41**¹ Léwiatanni qarmaq bilen tartalamsen?
Uning tilini arghamcha bilen baghlap basalamsen?
² Uning burnigha qomush chülükni kirgüzelemsen?
Uning éngikini tömür neyze bilen téshelemsen?
³ U sanga arqa-arqidin iltija qilamdu?
Yaki sanga yawashliq bilen söz qilamdu?
⁴ U sen bilen ehde tüzüp,
Shuning bilen sen uni menggü malay süpitide qobul qilalamsen?
⁵ Sen uni qushqachni oynatqandek oynitamsen?
Dédeklingning huzuri üçün uni baghlap qoyamsen?
⁶ Tijarechiler uning üstide sodilishamdu?
Uni sodigerlerge bölüştürüp béremdu?
⁷ Sen uning pütkül térisige atarneyzini sanjiyalamsen?
Uning béshigha changgak bilen sanjiyalamsen?!
⁸ Qolungni uninggha birla tegküzgendin kéyin,
Bu jengni eslep ikkinchi undaq qilghuchi bolmaysen!
⁹ Mana, «uni boysundurimen» dégen herqandaq ümid bihudiliktur;
Hetta uni bir körüpla, ümidsizlinip yerge qarap qalidu emesmu?
¹⁰ Uning jénigha tégishke pétinalaydighan héchkim yoqtur;

«brontosawr»ni (dinozawrning bir türi) körsitishi mumkin. Bu zor chong haywanning uzunluqi 20 métr, éghirliqi 100 tonna chiqatti. Hazirqi zamandiki alimlarning bolsa belkim bu xulasige qarshi chiqish mumkinchiligi bolghini bilen, bu teswir özi Ayupning dewride bu atalmish «tarixning ilgiri»diki haywanning uning bilen zamandash bolghanliqigha qaltis ispat körsitidu.

40:19 «Peqet uning Yaratquchisila uninggha Öz qilichini yéqinlashturalaydu» — bu ayetning ikkinchi qismini chünishish tes. Bashqa xil terjimisimu uchrishi mumkin.

40:24 «...Uni tutup, andin burnini téship chülük ötküzgili bolamdu?» — bégémotning ehmiyiti toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

41:1 «Léwiatan» — yuqiriqi 3-bab, 8-ayettiki izahatni körüng.

Undaqt Méning aldimda turmaqchi bolghan kimdur?.

¹¹ Asman astidiki hemme nerse Méning tursa, Méning aldimgha kim kélip «manga tégishlikini bergine» dep baqqan iken, Men uninggha qayturushqa tégishlikmu?..

¹² Léwiatanning ezaliri,

Uning zor küchi,

Uning tüzülüşining güzelligi toghruluq,

Men süküt qilip turalmaymen.

¹³ Kim uning sawutluq tonini salduruwételisun?

Kim uning qosh éngiki ichige kiriwalalisun?.

¹⁴ Kim uning yüz derwazilirini achalalisun?

Uning chishliri etrapida wehime yatidu.

¹⁵ Qasiraqlirining sepliri uning pexridur,

Ular bir-birige ching chaplashturulghanki,.

¹⁶ Bir-birige shamal kirmes yéqin turidu.

¹⁷ Ularning herbiri öz hemrahilirigha chaplashqandur;

Bir-birige zich yépishturulghan, héch ayrilmastur.

¹⁸ Uning chüshkürüshliridin nur chaqnaydu,

Uning közliri seherdiki qapaqtektur.

¹⁹ Uning aghzidin otlar chiqip turidu;

Ot uchqunliri sekrep chiqidu.

²⁰ Qomush gülxangha qoyghan qaynawatqan qazandin chiqqan hordek,

Uning burun töshükidin tütün chiqip turidu;

²¹ Uning nepisi kömürlerni tutashturidu,

Uning aghzidin bir yalqun chiqidu.

²² Boynida zor küch yatidu,

Wehime uning aldida sekriship oynaydu.

²³ Uning etliri qat-qat birleshtürülüp ching turidu;

Üstidiki qasiraqliri yépishturulup, midirlimay turidu.

²⁴ Uning yüriki beeyni tashtek mustehkem turidu,

Hetta tügmenning asti téshidek mezmüt turidu.

²⁵ U ornidin qozghalsa, palwanlarmu qorqup qalidu;

Uning tolghinip shawqunlishidin alaqzade bolup kétidu..

²⁶ Birs qilichni uninggha tegküsimu, héch ünümi yoq;

Neyze, atarneyze we yaki changgaq bolsimu beribir ünümsizdur.

²⁷ U tömürni samandek,

Misni por yaghachtek chaghlaydu.

²⁸ Oqya bolsa uni qorqitip qachquzalmaydu;

41:10 «Uning jénigha tégishke pétinalaydighan héchkim yoqtur; undaqt Méning aldimda turmaqchi bolghan kimdur?» — léwiatan insangha ögitedighan eng ulugh ish Xudaning Öz heywisini gewdilendürüshur; insanlar léwiatanning ulughluqini hem tilsim körkemlikige qarap Xudadin eyminishi kérektur. Oqurmenlerning «qoshumche söz»imizni körüshini ümid qilimiz.

41:11 «Méning aldimgha kim kélip «manga tégishlikini bergine» dep baqqan iken» — bashqa birxil terjimisi: «manga kim awwal bir nerse bergeniken, andin «manga tégishlikini bergine» dep baqqan iken?».

41:11 Mıs. 19:5; Qan. 10:14; Zeb. 24:1; 50:12; Rim. 11:35; 1Kor. 10:26, 28

41:13 «...Kim uning qosh éngiki ichige kiriwalalisun?» — bashqa nechche xil terjimiliri bar, mesilen: — «...Kim uning ikki qur chishliri ichige kiriwalalisun?» yaki «...Kim uninggha yügenni yéqinlashturalisun?».

41:15 «Qasiraqlirining sepliri uning pexridur, ular bir-birige ching chaplashturulghanki...» — bashqa birxil terjimisi: «Uning pütün dümbisi qasiraqlardur, ular bir-birige ching chaplashturulghanki...»

41:25 «Uning tolghinip shawqunlishidin alaqzade bolup kétidu» — bashqa birnechche xil terjimiliri uchrishi mumkin.

«Ayup»

Salgha tashliri uning aldida paxalgha aylinidu.

²⁹ Toqmaqlarmu paxaldek héchnéme hésablanmaydu;
U neyze-sheshberning tenglinishige qarap külüp qoyidu..

³⁰ Uning asti qismi bolsa ötkür sapal parchiliridur;
U lay üstige chong tirna bilen tatilighandek iz qalduridu..

³¹ U déngiz-okyanlarni qazandek qaynitiwétidu;
U déngizni qazandiki melhemdek waraqshitidu;

³² U mangsa mangghan yoli parqiraydu;

Adem buzghunlarni körüp chongqur déngizni ap'aq chachliq boway dep oylap qalidu.

³³ Yer yüzide uning tengdishi yoqtur,
U héch qorqmas yaritilghan.

³⁴ U büyüklerning herqandiqigha jür'et bilen nezer sélip, qorqmaydu;
U barliq meghrur haywanlarning padishahidur»..

Perwerdigargha sirdash dost bolush

42¹ Ayup Perwerdigargha jawab bérip mundaq dédi: —

² «Hemme ishni qilalaydighiningni,
Herqandaq muddiayingni tosiwalghili bolmaydighinini bildim!

³ «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen kim?»

Berheq, men özüm chüshenmigen ishlarni dédim,

Men eqlim yetmeydighan tilsimat ishlarni éyttim..

⁴ Anglap baqqaysen, sözlep bérey;

Men Sendin soray, Sen méni xewerdar qilghaysen.

⁵ Men quliquim arqiliq xewiringni anglighanmen,

Biraq hazir közüüm Séni köriwatidu..

⁶ Shuning üçün men öz-özüm din nepretlinimen,
Shuning bilen topa-changlar we küller arisida towa qildim»..

Esliqe keltürülüş

⁷ Perwerdigar Ayupqa bu sözlarni qilghandin kéyin shundaq boldiki, Perwerdigar Témanliq Élifazgha mundaq dédi: —

«Méning ghezipim sanga hem ikki dostunggha qarap qozghaldi; chünki siler Méning toghramda Öz qulum Ayup toghra sözligendek sözlimidinglar..⁸ Biraq hazir özünglar üçün yette tor-

41:29 «sheshber» — béshi tikendek bolghan uzun birxil neyze.

41:30 «Uning asti qismi bolsa ötkür sapal parchiliridur» — yaki «Uning asti qismi bolsa, beeyni qiyiq tashlardur».

41:34 «U barliq meghrur haywanlarning padishahidur» — bashqa birxil terjimisi: «U barliq meghrur bolghuchilarning padishahidur».

— Oqurmenlarning léwiatandin alghan sawaqlar toghruluq «qoshumche söz»diki söhbitimizni körüşini ümid qilimiz.

42:3 «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen kim?» Berheq, men özüm chüshenmigen ishlarni dédim... — Ayup Xudaning (38:2) sorighan soaligha jawab berginide, Xudaning Özige esli tenbih bergen sözlirini qobul qilip xataliqini iqrar qilip, jawab bérip: — «Men!» dégendek, özi bu jawabkarliqni alidu. Biraq yuqirida déginimizdek, uning üç dosti hem Élixumu oxshashla «nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen» idi, dep qaraymiz.

42:3 Ayup 38:2; Zeb. 40:5; 131:1; 138:6; 139:6

42:5 «Anglap baqqaysen, sözlep bérey; men Sendin soray, Sen méni xewerdar qilghaysen» — bezi sherhchiler bu sözlarni Xudaningki (38:3, 40:7), Ayup peqet ularni neqil keltürüp eslitidu, dep qaraydu. Lékin bizningche Ayup ularni özining chin könglidiki gépi qilip ishlihtidu.

42:6 «Topa-changlar we küller arisida towa qildim» — qedimde qattiq towa qilish, pushayman qilish, matem tutushlar «topa-changlar we küller arisida» olturush arqiliq bildüriletti.

42:7 «Méning ghezipim ... qozghaldi; chünki siler Méning toghramda Öz qulum Ayup toghra sözligendek sözlimidinglar» — Xudaning bu sözi, bolupmu «Méning qulum Ayup Méning toghramda toghra sözligen» dégini, bizge achquch bolup, üç dostning we Ayupning bayanliridin toghra we natoghra yerlirini perq étish üçün halqiliq rol oynighusi.

paq hem yette qochqarni élip, qulum Ayupning yénigha béríp, öz-özünglar üçhün köydürme qurbanliq sununglar; qulum Ayup siler üçhün dua qilidu; chünki Men uni qobul qilimen; bol-misa, Men öz nadanliqliringlarni özünglarga qayturup bérey; chünki siler Méning toghramda qulum Ayup toghra sözligendek toghra sözlimidinglar»..

⁹ Shuning bilen Témanliq Élifaz, Shuxaliq Bildad we Naamatliq Zofar üçheylen béríp Perwerdigar ulargha déginidek qildi; hemde Perwerdigar Ayupning duasini qobul qildi.

¹⁰ Shuning bilen Ayup dostliri üçhün dua qiliwidi, Perwerdigar uni azab-qiyinchilirliridin qayturup, eslige keltürdi; Perwerdigar Ayupqa burunqidin ikki hesse köp berdi..¹¹ Shuning bilen uning barliq aka-uka, acha-singil we uninggha ilgiri dost-aghine bolghanlarning hemmisi uning yénigha keldi. Ular uning öyide olturup uning bilen bille tamaqlandi; uninggha hésdashliq qiliship, Perwerdigar uninggha keltürgen barliq azab-oqubetler toghrisida teselli bérishiti; hemde herbir adem uninggha bir tenggidin kümüş, birdin altun halqa bérishiti..¹² Perwerdigar Ayupqa kéyinki künliride burunqidin köprek bext-beriket ata qildi; uning on töt ming qoyi, alte ming tögisi, bir ming qoshluq kalisi, bir ming mada éshiki bar boldi..¹³ Uningdin yene yette oghul, üç qiz tughuldi..¹⁴ U qizlirining birinchisining ismini «Yémimah», ikkinchisining ismini «Keziye», üçinchisining ismini «Keren-xapuq» dep qoydi..¹⁵ Pütkül zéminda Ayupning qizliridek shunche güzel qizlarni tapqili bolmaytti; atisi ularni aka-ukiliri bilen oxshash mirasxor qildi..

¹⁶ Bu ishlardin kéyin Ayup bir yüz qiriq yil yashap, öz oghullirini, oghullirining oghullirini, hetta tötinchi ewladqiche, yeni ewrilirininu körgen..¹⁷ Shuning bilen Ayup yashinip, künliri-din qanaat tépíp alemdin ötti.

42:8 «Qulum Ayup siler üçhün dua qilidu» — roshenki, Xuda Ayupqa ishinidu, közi Ayupning dosti üçhün dua qilishqa razi bolidighanliqigha yétidu.

42:10 «Perwerdigar uni azab-qiyinchilirliridin qayturup, eslige keltürdi» — ibraniy tilida: «Perwerdigar Ayupni esirlikidin eslige keltürdi».

42:11 «herbir adem uninggha bir tenggidin kümüş, birdin altun halqa bérishiti» — ashu waqitta belkim tengge-tilladek pul yoq, peqet altun-kümüş parchiliri bolushi mumkin.

42:13 «Uningdin yene yette oghul, üç qiz tughuldi» — Perwerdigar Ayupqa «tirilish» toghruluq biwasite héchqandaq gep qilmidi. Biraq tékistte (10-ayet) mundaq déyilidu: — «Perwerdigar uninggha burunqidin ikki hesse köp berdi». Haywanlarning sani bolsa ikki hesse derijide köpeytildi. Mesilen, eslide uning yette ming qoyi bar idi; hazir uning on töt ming qoyi bar boldi, qatarliqlar. Biraq eslide uning «on balisi, yeni yette oghli, üç qizi» bar idi; hazir bolsa uning on töt oghli, alte qizi bar bolush kérekqu? Emeliyette u qiyamet künde qaytidin eslidiki yette oghli, üç qizi bilen jem bolidu. Shu chaghda u heqiqeten on baliliqla emes, belki yigirme baliliq bolidu. Ayup yéngi balilirining oninchisi bilen toxtap qélishi bilen, belkim bu «ikki hesse» dégen ish kelgüsude choqum bir tirilishni körsitidu, men eslidiki on söyümlük balamdin peqet waqitliq ayrildim, dep oylashqa bashlighan bolsa kérek. Shunga bizningche tirilish toghruluq bu ishlardin bésharet aldi.

—Démek, «Perwerdigar uninggha burunqidin ikki hesse köp berdi» — qiyamet küni Ayup ularning tirildürülüshi bilenla yenila xushalliq bilen ular bilen jem bolup, on töt oghli, alte qizi bilen didarliship, «yéngi asman, yéngi zémin»da bille olturup ghizalinidu.

42:14 «Yémimah» — «paxtek» dégen menide.

—«Keziye» — «darchin» (xushpuraqliq bir xil etir) dégen menide.

—«Keren-xapuq» — «sürme münggüz» (sürmige tolghan bir münggüz) dégen menide.

42:15 «atisi ularni aka-ukiliri bilen oxshash mirasxor qildi» — belkim yéngi ailisi üçhün minnetdarliqini bildürüş, yaki uning hazirqi bayliqlirining molluqini bildürüş üçhün shundaq qilghan.

Qoshumche söz

«Ayup» dégen kitabtin alghan bezi oy-pikirler we sawaqlar

Diqqet: Töwendiki sherhilerimiz Muqeddes Kitabtiki esli nusxa tékistler emes, belki biz eyni tékistlerge qoshqan izahatlardek oqurmenlarning téximu yaxshiraq chüshinishige yardimi bolsun üçün yazghan tehlillirimizdur.

Xuda néme üçün Sheytanning Özining huzurigha kirip, uni xalighanche haqaretlishige yol qoyidu? (1- we 2-bablar)

«Ayup»tiki tékistler bizni bu soalgha biwasite jawab bilen teminlimeydu. Shundaqtimu biz «Ayup»ning 1- we 2-babliri, shuningdek Muqeddes Kitabning bashqa babliridin Sheytan toghrisidiki bezi melumatlarni yighinchlaqlayalmiz: —

(a) Xuda «birla waqitning özide hemme yerde bolidu», lékin Sheytan undaq qilalmaydu. U Xudagha: «Men yer yüzini kézip paylap, uyaq-buyaqlarni aylinip chörgilep keldim» («Ayup» 1-2-bablar) deydu. Démek, Sheytanning Xudaning aldigha kirip erz qilish pursetlirimu cheklik bolidu («1Pét.» 5:7-9dimu mushuninggha dair melumatlar bar).

(e) Sheytan yalghanchi, uning asasiy qorali yalghan sözlesh we erz-shikayetlerdur («Yuh.» 8:44, 10:10).

(b) «Wehiy» dégen kitapta Sheytanning kéche-kündüz Xuda aldida étiqadchilar üstidin erz qilidighanliqi bayan qilinidu («Weh.» 12:10, «Zek.» 3:1-4nimu körüng). «Ayup» dégen kitapta Sheytan Xuda üstidinmu shikayet qilidu. Sheytan Xudagha: Séning insanlarni kechürüm qilishing, ulargha shepset körsitishing insanda héchqandaq heqiqiy özgirish peyda qilmidi», «Bu tereptin alghanda Sen Xuda meghlup boldung; héchkim Séni heqiqiy söymeydu» dep puritidu. Sheytanning dégini boyiche bolghanda, Ayup peqet Xudani öz menpeeti üçünla «söyidu» («Ayup» 1:9-11, 2:4-5).

(p) Qarishimizche, Sheytanning Xudagha qarita tüp shikayiti shuki: «Xuda insanlarni he désila kechürüm qiliwétidu. Emma men Sheytan Xudagha qarshi chiqqan shu deqiqidila, jazalinip Xudaning huzuridin heydiwétilgenmen» (bu toghruluq «Ez.» 28:1-19, «Weh.» 11:4lerni körüng). Derheqiqet, Xuda Özige nida qilghan gunah sadir qilghan insanlarni üzlüksiz shertsiz kechürüm qilip keldi. U néme sewebtin shundaq qilidu? Xudaning adaliti gunahni qattiq jazalashni telep qilidu emesmu? Sheytanning shikayiti yene Yeshuaning dawamlıq bash kahin bolushigha qarshi chiqqanliqida körünidu. «Zek.» 3:1-4te xatirilengen ghayibane körünüş boyiche, Yeshua paskina, yirginchlik kiyimler bilen kiyingen, kahin bolushqa pütünley layaqetsizdek körünidu!

Mesihning krésttiki ölümi Sheytanning bu shikayitini üzü-késil tuwaqlaydu. Reb Eysa Mesih kréstlinip, barlıq gunahkarlarning ornida bizge tégishlik bolghan jazayimizni kötürüp, kechürüm qilishtiki toluq bedelni töligen. Uninggha étiqad baghliganlar xalis bérilgen sowghat süpitide shu kechürümni qobul qilidu.

Gerche Mesihning krésttiki ölümning Xudaning nijat yolini achidighanliqi peyghemberler teripidin bésharet qilinghan bolsimu, Uning ölümi taki emelge ashurulghuche, bu sir Sheytanning qoshunliridin yoshurun tutup kélingenidi («1Kor.» 2:8); shunga Xuda Sheytanning

«Ayup»

«Ayup» 1-2-bablardiki Özige qilghan shikayetlirige qarita héchnéme démeydu; «Zek.» 3-babta Perwerdigarning Perishtisi peqet Sheytanning shikayitige jawaben: **«Perwerdigar séni eyiblisun!»** deydu.

Sheytan Mesihning kréstitki ölümü bilen meghlup boldi. Bu heqiqetni rosul Pawlus «Kol.» 2:13-15de bayan qilidu **«U (Mesih) hökümdarlardin we hoquqdarlardin olja élip, kréstte ularni reswa qilip ularning üstidin tentene bilen ghelibe qildi»**. Mesih bu «hökümdarlar»din alghan «olja» bolsa del uning jamaiti, yeni barliq étiqachilardur.

Mesihning ölümidin kéyin, Sheytan Xudaning huzurigha kirip, Xudani yüz turane eyiblep erz qilalmas bolup qalghan, dep qaraymiz. Ershler Mesihning qurbanliq qéni arqiliq ashu yalghan shikayetler we haqaretlerdin paklanduruldi («Ibr.» 9:23-24).

(t) Sheytanning jinliri yer yüzide insan tenlirini öz makani qilishqa urunidu («Mat.» 12:44-45); yene bir tereptin ular ershlerning cheklik bir qismini özlirining hökümanliqining bazisi süpitide ilkide tutup, uni idare qilidu; Xuda ularning shundaq qilishigha ruxset qilghan bolushi kérek, elwette («Ef.» 3:20, 6:10-12). Halbuki, bu yerler Xudaning huzuri, yeni «üchinchi qat asman» («2Kor.» 12:2) emes. Éytiqadchilarning qilghan «rohiy urush»liri del shu **«hökümlarlar, hoquqdarlar, bu dunyadiki qaranghuluqni bashqurghuchi dunyawî emirler, yeni ershlerde turuwatqan rezil rohiy küchler»** bilen bolidu.

(ch) Axirqi zamanda Sheytan yer yüzige tashlinidu («Weh.» 12:7-13). Andin Mesihning «ming yilliq seltenet»ining béshida u zenjirlep qoyulidu («Weh.» 20:1-3); Mesihning ming yilliq seltenitining axirida insanlarning sinilishi üçün u yene qisqa waqitliq qoyup bérilidu; andin axirida u «ot we güngürt köli»ge tashlinidu («Weh.» 20:10).

Yuqiriqi: «Xuda néme üçün Sheytanning Özining huzurigha kirip, uni xalighanche haqaretlishige yol qoyidu?» dégen soalgha jawab bérishde, biz mutleq jayida jawab bériliduq dep éytalmaymiz. Emma Xudaning xaraktérigha asaslanganda, U yer yüzidikilerning qelbini sinighangha oxshash (mesilen «1Tar.» 29:17, «Zeb.» 7:9, 11:5, «Pend.» 17:3, «Yer.» 11:20, 20:12, «1Kor.» 4:4-5, «1Tés.» 2:4, «Weh.» 2:10, 2:23ni körüng), U bezide Uning ershtiki xizmetkarliri bolghan perishtilerning étiqadi we muhebbitinimu sinaydu, dep qaraymiz. Bizning Xudagha bolghan muhebbitimiz yer yüzide bolghinimizda sinilidu; muhebbitimiz barmu, yoqmu, bizning qararimiz we tallighinimizda ayan qilinidu. Étiqad we muhebbet sinalmisa, undaqa muhebbet we étiqad qandaq ayan bolidu?

Shu sewebtin «Érem bagh»da «yaxshi bilen yamanni bilgüzgüchi derex» qoyulghanidi; shu derex Adem'ata bilen Hawa-anini derexning méwisidin yémeslik arqiliq Xudagha bolghan muhebbiti we ishenchini bildürüş pursiti bilen teminligen. Muhebbet we étiqadning sinilishi zörürdur.

Ershlerdiki ehwalmu shundaq. «Ayup» 1-2-bablarda xatirilengende, Xuda Sheytanning Öz huzurigha kirip, erz qilishigha yol qoyush arqiliq, perishtilerge Özige bolghan iman-ishenchini dawamliq bildürüş pursitini berdi (Xudaning perishtiliri Uninggha ishinemdu, Sheytanghimu? Eslide perishtilerning üctin biri Sheytangha egiship ershtin heydiwétilgenidi («Weh.» 12:4ni körüng).

Yuqiriqi jawabimizdin bashqa, Sheytanning Xudaning aldigha xalighanche kirishige yol qoyulushining bashqa seweblirimu bolushi mumkin.

«Tebirler»diki Sheytan toghruluq izahatlimiznimu körüng.

Ayubning üç dosti bilan ötküzgen söhbetliri

Yuqirida sözlep ötkinimizdek, mezkur söhbetlerde, jümlidin dostlarning Ayupqa shikayet qilghan sözliride az bolmighan xataliqlar mewjut dep qaraymiz. Ayupning sözlirimu bezide qattiq azab-oqubettin hem derd-elimdin chiqqanliqtin, achchiq ichide telwilerche éytilghan bolup, xataliqlarmu körüldü. Mesilen, u bezide Xuda méning düshminim deydu; bezide u Xuda bu dunyadiki yamanlarning heriketlirige, bigunahlarning adaletsizlikke uchrishigha pisent qilmaydu, deydu. Halbuki, axirida qaraydighan bolsaq Xudaning: «Méning toghramda xata sözlidinglar» dep eyibligini Ayup emes, belki Ayupning üç dosti bolup chiqidu. Néme üçün shundaq bolidu? Bu mesilige qarita Ayup özi bizge jawab béridu: — «**Ümidsizlengen kishining gepliri ötüp kétidighan shamaldek bolidu**» (6-bab, 26-ayet). Ümidsizlengen kishiler bezide öz derd-elimini tökkinide, özi basalmay dégen sözliride démekchi bolghinini éniq ipadiliyelmey qalidu. Bu nuqta hemmimizge ayan bolushi kérek.

Meyle erler bolsun yaki xanim-qizlar bolsun sözliginide, Xuda peqet ularning sözlirining yüzeki menisige emes, belki sözning mahiyitige qaraydu, dep ishinimiz; shuning üçün Xuda Ayupning könglining Özini hernenepes izdeydighanliqini körüp yetken. Biz özara paranglashqandimu Xudaning ushbu xarakteride turushni öginiwélishimiz lazimdur; biz choqum ehwalning qandaq bolushigha we sözning qandaq chiqishigha emes, belki söz qilghuchining ichki dunyasigha qarishimiz kérek. Mana bu chin dostluqning yarqin namayandisidur.

Shunimu chongqur bilishimiz kérekki, Ayupning dostliridek kishiler tayinip kelgen, insanlarning közqarashliridin wujudqa chiqqan pelsepeler, örp-adetler, en'eniler (8:8-10 Bildad éyqinidek), shexsiy héssiyatlar (20:2-3 Zofar éyqinidek) we yaki hetta «shexsiy kechürmishler» qatarliqlar bolsun (4-bab, Élifazningkidek), meyli ixlasmelik bilen éytilghan sözler yaki diniy eqidiler bilen déyilgen sözler bolsun, azab tartiwatqan kishilerge héchqandaq yadrem bérelmeydu. Peqet Xudaning dostluqida bolghan kishilerla bashqilargha ularning béshigha chüshken ishlarni chüshinishike yadrem bergüdek muwapiq sözlerni qilalaydu (xuddi Élixuning sözlirining melum derijide Ayupqa yadrimi bolghandek). Undaq bolmighanda, qolimizdin kélidighini peqet hésdashliq bildürüş bilen kupayilinishtin bashqisi bolmaydu.

Shunga shuninggha ishinimizki, Ayup bilen uning üç dosti ariliqidiki söhbetler bizge herxil sawaq bolsun üçün, Xudaning buyruqi bilen mezkur kitapta xatirilengen; biraq bundaq sawaqlar, telimler hergiz «bowaqqa yégüzüş üçün tutup turulghan qoshuqtiki yumshaq ash» emes, belki özimiz obdan chaynaydighan, chongqur oylinish bilen hezim qilinidighan tamaqtur.

27-bab, 13-23-ayet; Ayupning «yamanlarning aqiwiti» toghruluq sözlirige — izahat

Töwende biz ushbu ayetler üstide toxtilimiz. Bu ayetlerdin biz shuni bileleymizki, Ayup «yamanlarning aqiwiti» toghrisida özining ilgiriki meydanidin özgergen idi. Uning dostlirining sözige sel qoshulghandek qilidighan bu bayani uning barliq bayanliri ichidiki chüshinishke eng tes bolghan bayani bolushi mumkin. Bu bayanlarga qaraydighan bolsaq, ularning menisi nahayiti éniq ipadilengen bolsimu, uning ilgiri éytqanlirigha qarmu-qarshi halette sözlengendek körünidu. Ilgiri u: «Yamanlarning jazalanmasliqining sewebi néme? Némishqa

«Ayup»

shunche köp reziller héch jazalanmay miskinlarni xalighanche ézidu? Bezide yamanlar péshkellikke uchraydu, rast; biraq gunahsizlarmu oxshashla uchraydu; bu ishlarda héchqandaq tertipni bayqighili bolmaydu» — dégenidi. Biraq hazir «**Uning baliliri köpeyse, ular qilichlinish üchünla köpiyidu; uning perzentlirining néni yétishmeydu...**» dep bayan qilidu. Bu zadi qandaq gep?

Bu ikki xil bayanni inchike sélishturup körsek, emeliyette aldida teswirligen yamanlarning ehwalining tepsilatliiri kéyin teswirligen ehwallarning tepsilati bilen perqlinidu. Emma omumen éytqanda, ziddiyet barliqini étirap qilmasliqqa bolmaydu.

Ayup mushu waqitqiche yamanlarning bu dunyada adalet bilen jazalanmaydighanliqigha, bigunahlarning ézilgenlikide ching turup kelgenidi. Uning dostliri bu pakitlarga ademni razi qilghudek chüshendürüş bérelmeytti. Biraq perizimizche, shundaq imkaniyet barki, Ayupning étiqadi bu esheddiy pakitlarni oylashqa birdemlik berdashliq bérelmey, öz-özige teselli bérish üchün, özining perezlirige tayinip, tesewwurini ishlitip «yamanlar emeliyette men dégen yol bilen jazalinidu, heqqaniylar qilghanlirini qayturuwalidu, shunga Xuda rast adil bolidu» dep özige hem bashqilargha chüshendürüşke intilidu.

Roshenki, uning ilgiri dégen gepliri hazirqi dégen geplirige qet'iy reddiye béridu (özimizning tejribimizmu reddiye béremdu-yoq?). Uning étiqadining bundaq birdemlikla ajizliqini hemmimiz chüshineleymiz dep oylaymiz.

Biz oqurmenlarning öz chüshenchisige kélishini ümid qilimiz. Mezkur söhbetlerde melum bir zatning gépining toghriliqini yaki natoghriliqini perq étish üchün, Perwerdigarning Ayupning üch dostigha kéyin éytqan: «**Siler Méning toghramda Öz qulum Ayup toghra sözligendek sözlidinglar**» dégen sözining nuri astida hemme sözlerni dengsep béqish kerek dep oylaymiz.

Élixuning sözliri

Ayup, Élifaz, Bildad, Zofar we Élixularning hemmisi Perwerdigar teripidin: «**Nesihetni tuturuqsız sözler bilen xireleshtürgen zadi kim?**» (38:2) dep eyiblendi. Emma Xuda Ayupning üch dostni «**Siler Méning toghramda Öz qulum Ayup toghra sözligendek sözlidinglar**» (42:7) dep eyibligen bolsimu, Élixu mushundaq eyiblegen emes. Eyiblenmesliki melum jehettin Élixuning ulardin köp yash bolghanliqidin we yaki sewr-taqet bilen sözlesh pursitini kütkenlikidin bolushi mumkin; biraq oylinishimizche, bundaq bolushtiki muhim seweb shuki, uning éytqan sözlirining birnechche xataliq yerliri bolghini bilen u yenila Ayupqa nisbeten, heqiqeten heqiqetni sözligen Xudaning guwahchisi ikenlikidin bolghan. Uning Ayupqa (hem bizge) éytqan muhim mezmunluq sözliri ichide, töwendikilerni gewdilik dep qaraymiz: —

(I) Xuda ulugh bir oqutquchidur. U Muqeddes Rohi arqiliq insanning rohida hem wijdanida nesihet hem agahlarni sözleydu.

(II) Insan Muqeddes Rohning awazigha qulaq salmisa, u chüshler hem ghayibane alametler arqiliq ademlerni oyghitip, ularning ötküzüş aldidiki gunahliri toghruluq hem öz tekebburluqi toghruluq segitidu.

(III) Eger yenila oyghinalmighan bolsa, Xuda ademlerni késellikke yaki herxil müshküllükke uchritish arqiliq ularni segitip qoyushi mumkin. Uning meqsiti ularni jazalash emes, belki méhir-muhebbitidin ulargha gunahlriridin, tekebburluqidin towa qilish pursitini bérishtur.

(IV) Xuda bilen insan arisida turghan bir Kélishtürgüchi bar. Bu Kélishtürgüchining iltija duasi arqiliq adem qutquzulidu, chünki Kélishtürgüchi ademning gunahliiri üçün bedel töleydu.

Shunga, bu zatning dunyagha kélishi toghruluq hem Élixu hem Ayupmu bésharet bergen, dep ishinimiz.

(V) Xudaning méhir-shepquitidin U belkim ademlerge bir qétimla emes, birnechche qétim towa qilish pursitini bérishi mumkin (biraq pursetning zadi qanchiliklikige héchkim kapalet bérelmeydu!).

(VI) Élixu Xudaning ulughluqi hem uning özini yaratqanliqidin, jümlidin insanlardin xewer alidighanliqi toghruluq köp sözleydu.

Musa peyghemberge bérilgen qanunlarga asasen herbir dewani hel qilish üçün ikki yaki üç guwahchi bolushi kérek idi. Ayup bu «dewa»sida u ikki guwahchidin Xudaning söz-kalamini anglighanidi — birinchi guwahchi Élixu, ikkinchi guwahchi bolsa Xudaning Özi idi. Shunga ishinimizki, Élixu Xudaning Ayupqa ewetken elchisidur. Ayupning étiquadi bir tereptin siniliwatqan bolsimu, yene bir tereptin u azab-oqubetliri arqiliq adimiylik jehettin, tekebburluqtin hem öz-özige tayanghanliqidin ibaret bu rezil illetlerdin tawlinidu. Mana bu tawlinish uni téximu sap étiqadqa érishtüridu. Shunga, Élixuning uni tekebburluq toghruluq agahlandurushliri uning wijdanigha tegken dep qaraymiz. Biz buni uning Élixuning sözlirige héchqandaq jawab bermigenlikining bir sewebi dep qaraymiz.

Shundaqtimu, Élixu yenila Ayupqa uwal qilidu. U Ayupni: — **«Bashqilarni mazaq qilishtin huzur alisen»**, **«yaman ademlerge hemrah bolup mangisen»**, **«Xudagha boysunup xizmet qilishning paydisi yoq deysen»** (34:7-9) hem **«asiyliq qilghansen»** (34:37) dep eyibleydu. U Ayupqa heqiqiy hésdashliq qilmaydu; u insanning gunahi we yaki itaet qilishi Xudagha héchqandaq tesir yetküzmeydu (35-bab) deydu. Biraq «Ayup» 1-bab, Tewrattiki «Yaritilish» qismi we bashqa yerlerdin bilimizki, bundaq qarash toghra emes. U Ayupning bashqa dostlirigha oxshash «yamanlar bu dunyada ghelibe qilmaydu» dégen intayin addiy xulasige kélidu. Uning üstige bezide (özining tekebburluqini yaki özgilerning könglini chüshenmeydighanliqini ispatlap) sözmenlik qilip qoyidu.

Shuning üçün Élixudin alghan muhim bir sawaq shuki, melum bir adem Xudaning ewetken elchisi bolghini bilen, uning herbir söz-herikitining toghra bolushi natayin. Biraq biz Élixuning «Xuda Őz rohi arqiliq insangha sawaq ögitidu» dégen intayin muhim telimini könglimizde saqlishimiz lazim. Shundaq qilghan chéghimizdila biz Xudadin (meyli kimning wasitisidin kélishidin qet'iynezer) Özining sözlirini perq étidighan, shundaqla qobul qilidighan qulaqlarni bizge ata qilishini iltija qilalaymiz. Shundaq qilip biz tekebburluqning xeterliklikini yaki bashqilarning sewenliklirini bahane qilip ularning toghra hem orunluq sözlirini qobul qilmasliqtin saqlinalaymiz.

Yuqiriqi izahatlarda déginimizdek, biz Élixuni mezkur kitabning aptori dep qaraymiz.

Perwerdigar Ayupqa qilghan sözler

Perwerdigarning Ayupqa qilghan sözliri ajayib, elwette. Lékin Uning Ayupqa éytmighan sözlirimu oxshashla ajayibtur. Xuda Özining Ayupqa qilghan muamilisi üçün uninggha héchqandaq namaqul bolmaydu; Ayupning ilgiriki échinishliq yélinishlirigha xuddi perwa qilmaywatqandek muamile qilidu. Azab-oqubetning sirliri toghrisida u héchqandaq yip uchini teminlimeydu; yaki Ayupning balayi'apetning zerbiliri astida qilghan sewr-taqitinimu héch teriplimeydu; uning sinaqtin ötkenlikini uninggha dep chüshendürmeydu; yaki Özining Ayup arqiliq «Xudaning oghulliri»gha insanning Xudagha shexsiyetsizlik bilen xalis xizmet qilalaydiqanliqini ispatlap qayil qilghanliqi toghruluq Ayup bilen héch sirdiship qoymaydu; uninggha eng qattiq chüshken zerbilerning Özining muhebbetlik qolidin kelgenlikini sözlimeydu; Élixu azabning terbiye bérish we ademni gunahning changgilidin qutquzush roli toghruluq sözligeni bilen, Xuda uning gépini qilmaydu; u yamanlarning qilghanlirini özlirige qayturush mesilisi üstide héchqandaq gep qilmaydu; u dostining shikayetlirige hem Ayupning özini aqlighanliqigha oxshashla perwa qilmighandek qilatti. Ölüm-tehtisarani yoshuridighan chümbelni élip tashlimay tirilish hem kéyinki qiyamet küni toghruluqmu héch söz qilmaydu. Eger Xuda yuqiriqi mesililer heqqide söz qilghan bolsa, Ayupni eng qiynaydighan mesililerdin birige jawab bergen bolatti. Emeliyetke qaraydighan bolsaq, Uning Ayupning dostliri bilen qizghin talash-tartish qilghan mesile üstide toxtalghan sözliri yoq dégüdek idi. U yene Ayup bésharet bergen dunyagha kelgüsida kélidighan Qutquzghuchi toghruluqmu biwasite héch gep qilmaydu.

Yene ichkirilep tehlil élip bardighan bolsaq, biz shuni tonup yételeymizki, Ayupning eng chong azabi uning mal-charwa, padiliridin ayrilishmu, pütün bala-chaqiliridin biraqla dehsheet bilen ayriwétilishmu we yaki uni bir tére bir söngeq qilip qoyghan qorqunchluq tére késilimu emes; yene öz jamaet-yurtdashlirining uni chetke qéqishlirimu emes, yaki ularning uni «Xuda lenet qilip urghan» dep mazaq qilghanliqimu emes; dostlirini özige teselli béridu dep qilghan ümidini yerde qoyghanliqi yaki ularning sen melum bir éghir gunahni yoshurup kelding yaki hetta Xudagha asiyliq qilding dégen shikayetlirimu emes; uni eng azablaydighan ish shuki, u eslide öz dosti dep bilgen, «chédirimda manga Sirdash bolghan!» dégen Xudasining hazir bolsa uni tashlap öz düşmini bolup qéliwatqanliqidindur. Dostlirining uning bilen toxtawsiz munaziriliship, azab-oqubet bolsa yamanliqqa chüshürülgen jaza, heqqaniylar peqet beriketlik künlerni köridu, herdaim shundaq bolidu, dep uninggha zerbe qilip tenqid qilghanliri uni bu qayghugha téximu chömdüridu hem uninggha téximu achchiq dad-peryadlarni kötürüzidu. Halbuki, körginimizdek u qorqunchluq gumanlar ichige gherq bolghanda, uning rohi Xudaning özgermes yaxshiliqi, wediside qet'iy turidighanliqi hem Uning bu dunyagha ewetidighan bir Qutquzghuchisi toghrisidiki bésharetlik, étiqadliq ötkür bayanlar bilen gumanliridin bösüp ötidu.

Ayupning hemme geplirini tügitishi hem bashqilarmu sözlerdin toxtishi bilenla andin Perwerdigar Özi söz qilidu. U peqet sözla qilip qalmay, yene Özi Ayupqa körünidu. Emdi U güldürmama arisidin söz qilghanda Ayup bashlinishtila Uning awazini düşmenning emes, belki dostning awazi dep bilidu. Bu Ayup üçün özining barliq soallirining jawabigha érishishidin köp ewzel idi. Xuda uni qorqunchlar bilen tarmar qilmaydu yaki uning eslide heqqaniyliq bilen qilghanlirini inkar qilmaydu, yaki dost we reqiblirining tenqidlirining asasliri bar dep puritip éytmaydu. U özini Xudasining yénigha qaytip keldim dep bilidu; shundaqla Xudaning emeliyette özidin héch ayrilip baqmighanliqini bilip yétidu hemde insanning azablrini Xudaning chüshürgen ghezipping mutleq alamiti emeslikini tonup

«Ayup»

yétidu, shundaqla bu arqiliq zor tesellige érishidu. Xudaning ulugh shepqitini hem heqiqitini qaytidin tonup yétip, u özi üçhün héchnémini, hetta özini aqlashnimu iltija qilmaydu. Uning qayghu-hesretliri yéngi birxil boysunushta, yéngi bir xushalliqla ghayib bolidu.

Xuda Ayupqa mazaq tüside emes, belki kinayilik bir tüste söz qilidu — yeni dostlar özara erkin paranglishiwatqan halette söz qilidu. U uninggha heqiqiy erkek bolush toghruluq, Özi yaratqan kainat toghruluq azraq sözleydu. Töwende bu hadisiler hem haywanlar toghruluq bizmu oylichinimiz toghrisida qisqiche toxtilip ötimiz. Oqurmenlarning özlirining belkim bu ehmiyetlik mezmunlarda öz oy-pikirliri bolushi mumkin; biz oqurmenlerge azraq yardimi bolsun dep özimizning birnechche oy-pikirimizni otturigha qoyimiz.

Yer-zémin we déngiz (38:4-11)

Xuda yer sharini yaratqan chaghda insanlarga qarighanda Xudagha téximu yéqin bolghan perishtiler shadliqidin naxshilar éytqanidi. Ularning shadliq küyliri bizni uninggha qatnishishqa xitab qilmaqta.

Yuqirida, tékisttiki izahatlarda sözliginimizdek, yer-zémin we déngiz-okyanlar intayin nazuk bolghan bir tengpungluqta saqlinip kelmekte. Xuda Nuh peyghember arqiliq insanlarga buningdin kéyin hergizmu chong bir topan bilen yer-zéminni yoqatmaymen dep wede qilghan. Biraq gerche yer yüzining üchtin ikkisi déngiz bolsimu, biz Xudaning shepqiti bilen téxi quruqluq üstide turghanliqimiz üçhün, uningdin minnetdar bolduqmu yaki «Bu shundaq bolush kérek!» dep qarawatamduq?

Tang seher we nur (38:12-15)

Gerche biz kündüz hem kéchini yer sharining her 23 saet, 56 minut 4 sékond aylinishidin almiship turidu, shunga «quyash chiqishi» bilen etigen bolidu dep bilgen bolsaqmu, bu hadisni yürgüzgüchi yenila beribir Xudadur; shuning üçhün Uning qilghan bu ishi üçhün minnetdar bolushimiz kérek. Nurgha kelsek, közning nur arqiliq muhitimizdin uchur élish qabiliyiti shübhisizki «toxtawsiz yüz bérighan bir möjizidur»; bundaq möjizining her deqiqide mewjut bolushi atalmish «tedrijiy tereqqiyat» neziriyiside déyilgen imkaniyettin yiraqtin yiraqtur.

Déngiz «bulaqliri» (38:16)

Bipayan «su ambarliri» yaki «su bulaqliri» déngizlardila emes, belki yer astidiki tashlardimu bar. Xuda mushu yerde mana bularni körsetken bolushi mumkin. Déngizlarning chongqur yerliri yer sharining téxi tekshürülüp éniqlanmighan chong jayliri hésablinidu.

Ölümning derwaziliri (38:17-18)

Gerche biz Injilda xatirilengen Mesih Eysaning telimidin ölüm-tehtisara toghruluq «Ayup»qa sélishturghanda bilimimiz chongqurraq bolsimu, biraq ölüm Ayup üçhün we biz üçhünmu hazirghiche yenila chong bir sirdur.

Nur we qarangghuluq (38:19-21)

Nur alemning eng chong sirliridin bolup kelmekte. Ilim-pen tetqiqatliri uni chüshendürüşke küchining bariche tirishiwatidu. Ular nur toghrisida bizge karamet yéngi melumatlarni üzlüksiz bermekte; shundaqtimu, nur yenila shundaq sirliq turmaqta.

Qar, möldür (38:22-23)

Qar we möldür bizning köz aldimizgha tépishmaqlarni qoyidu. Bir qar uchqunining mikroskop astida körüngen güzel nusxiliri belkim Xuda sözligen «qar xeziniliri»ning bir teripi bolsa kérek. Ikki parche qar uchqunining oxshash nusxida bolghanliqi héchqachan körülüp baqqan emes.

Möldürlerning bolsa ademning mushtichilikmu bolghanliqi bayqalghan. Shunche éghir bir nerse qandaqmu asmanning özide shekillensun? Météorologiyeye jehette azraq bilimge érishish peqetla uning toghrisidiki soallirimizni köpeytidu.

Sherq shamili (38:24)

Gerche hawa rayining «kompyutér modél»i ijad qilinghan bolsimu, uning hawa rayidin toluq aldin melumat bérelishi tolimu yiray, kelgüsüdimu shundaq boliwéridu.

Yamghur, güldürmama, chaqmaq, shebnem (38:25-27)

Chaqmaqni hasil qilidighan addiy boran-chapqunning qudriti birnechche atom bombisidin küchlük hésablinidu. Biraq chaqmaqning bu qudriti shu bombilarning halak qilish küchi bilen birqatarda qoyulmaydu, belki hetta «hayat tengpungluq»igha kérek bolghan birnechche xil ximiyyiwi birikmilerni ishlep chiqiridu.

Hawaning suni kötürüp, pargha aylandurushi bilen suyuluqni uyutush, uyutmining tengpungluqini saqlash (shebnem, yamghur tamchiliri qatarliqlar) xususiyiti bolmighan bolsa, dunyada héch janliq nerse bolmaytti.

Muz, qiraw (38:28-30)

Barliq suyuqluqlar ichide peqet suning qétishidila (muz halitige kirgende) shunche chong kéngiyish yüz béridu. Shundaq bolghachqa, köl-déngizlarda muz peyda bolsa, astida emes, üstide shekillinidu; bu halet bolmisa, yer yüzide héch jan igisi bolmaytti.

Roshenki, Ayupning déngizlarning muzlishi toghrisida xewiri bar idi; (bolmisa Xuda uninggha bularni dep bermigen bolatti) — shunga u intayin yiray yurtlarga béríp kelgen adem bolsa kérek.

Yultuzlar we yultuz türkümliri (38:31-33)

Xuda köpchilikke tonush bolghan yultuz türkümliri toghrisida söz qilidu. Yuqirida déginimizdek, köp qisim kishiler «qelb yultuz topi»da peqet yettidek yultuzni köreleydu, emeliyette u 800din köp yultuzdin terkiib tapqan. Ularni bir-birige chétishturghan küch hazirghiche sir bolup turmaqta. Orion yultuz türkümidé bir-birige chétiqliq bezi yultuzlarmu bar; Orionning «qilich»ida karamet bir «yultuz buluti» bar.

Bulut we chaqmaq (38:34-38)

Bulutlar qandaq qilib suning éghirliqini kôtürüp, uni déngizdin yiraq bolghan Qeshqerdek yurtlarga apirip yaghdururidu? Qandaq qilib pütün quruqluqtiki janiwarlarni baqidu? Bumu Xudaning karamet ikenlikining bir belgisi, elwette.

Shirlar (38:39-40)

Shirlarga yémeklikni qandaq qilib teminlesh belkim insanlar eng az köngül bölidighan ishlardin biri bolsa kérek! Beziler hetta shirsiz bir dunyani tileydu. Biraq Xuda ularni éside tutidu hem ulargha köyünidu. Insanning oyliri bolsa hemishe özige chétishliq ishlar bilen cheklinidu; biraq ular shirlarning özi turuwatqan dunyaning ayrilmas bir qismi ikenlikini chüshinishi kérek. Eger Ayup Xudaning ishlirigha ehmiyetlik bir höküm chiqarmaqchi bolsa, undaqtta uning shirlar toghrisida birnémini chüshinishige toghra kelmesmu?

Tagh qaghiliri (38:41)

Tagh qaghiliri ademlerdin yiraqlarda yashaydu; shirlardin ghem qilmighandek, ularmu insanlar ghem qilidighan ishlardin bir qismi emes. Bu yawayi, gili bolmaydighan bir qushtur. U soghuq, xilwet taghliq rayonlarda yashastin huzur alidu. Xuda uninggha öz ornini békitip bergen; insanlar bu nuqtini chüshinip yételmisimu, uning hayatida Öz meqsiti bardur.

Yawa óchkiler we jerenler (39:1-4)

Xuda ademzatning bilimidin yaki kontrolidin yiraq turidighan bundaq haywanlar toghruluq sözleshtin huzur alghangha oxshash, ularning yoshurun tughut tolghaqlirining hemmisi Uninggha ayan. Shunga U Ayupning qayghusigha köyünmesmu? Jerenlarning baliliri chong bolup yétildu, andin anisining tughut tolghiqini untup qalghandek qaytip kelmeydu; aniliri bolsa ularni ayimayla qoyuwétidu. Bularning hemmisi Xudaning orunlashturushidu; ularning bundaq hayatining erkin shekliningmu hemmisi Uning idarisi astididur. Ulargha qarap baqayli, herqandaq ademning bir nerse yaki adem toghruluq «bu méningki» déyishi toghrimu? Ayup yüz bergen ishlarning béshida Xudagha ibadet qilip: — «Hemmini Perwerdigar manga bergen, emdi Perwerdigar mendin élip ketti» — dégenidi. Biraq u bu heqiqetni özige chongqur singdürgenmu? Xuda bundaq yawayi haywanlarga dalani kézish erkinliki bergen yerde, u ademlergimu erkinlik béridu, elwette; bu erkinlik (meyli biz Xudaning yamanliqni kéyinrek jazalaydighanliqini bilgen bolsaqmu) yamanliq qilishnimu öz ichige alghan bolidu, elwette.

Yawa éshek (39:5-8)

Roshenki, Xuda Özi yaratqan bu yawa haywanning erkinlikidin alahide huzur alidu. Bu chirayliq haywanning yawayi tebiitining barliqi Uning pilanining bir qismidur. Shuning üçhün insan bu haywandin sawaq élip, Xudaning özliridin xewer alidighanliqidin xatirjem bolushigha toghra kelmemdu?

Élixu (37-bab, 13-ayette) körsetkendek, eger dunyadiki bezi nersiler yaki shey'iler peqet Xudaning raziligi üçhünla mewjut bolghan bolsa, emdi insan: «manga paydiliq emes», «manga yardem bérelmeydu» we yaki «manga qolaysizliq élip kélidu» dep bulardin aghrinsa bolmaydu, elwette.

Yawa kala (39:9-12)

Insan peqet köndürelmeydighan bu yoghan haywan néme meqsette yaritilghandu? U «tebietning tengpungluqi»ning bir qismi bolghandin sirt, shübhisizki, uning mewjutluqi bizge Xudaning pilanlirining bir bölükining ademzatning hökümidin we kontrol dairisidin halqıp kétédighanliqini körsitidu. Shunga, insan eger Xudaning pilanining hemmisini chüshengili bolidu we yaki chüshinishim kérek dep oylisa bu nadanliq bolidu.

Tögiqush (39:13-18)

Xudaning tögiqushta néme muddiasi bardu? Uning qanatliqi xushalliqta qéqilidu, biraq uchushqa héch yarimaydu. Xuda bu janiwarni eqilde hem balilirigha köyüme kem qilghan oxshaydu. Eger dunya adamlarning özlirining pikriche bolghan bolsa, insan mundaq ghelitte hem külkilik bir qush dunyagha mas kelmeydu dep oylishi mumkin idi; biraq Xuda tögiqushni yaritishni layiq körgen. Xudada yumuristik héssiyat barmu qandaq? Shuning üçün insan özi ghelitte, hetta külkilik tuyulidighan bashqa ishlarni yaki weqelerni qobul qilib, Xudaning özi bolghan köyünüşidin xatirjem yürse eng aqilanilik hésablanmamdu?

At (39:19-25)

Atni adem köndüreligini bilen, mushu yerde uning heywisi, heriketlirining güzelligi hem qorqmasliqi tekittinidu. Qedimki zamanlarda at bolsa urushtiki eng küchlük qoral bolushi mumkin idi. Uning jengdin qorqmasliqi adamlarningkidin éship chüshidu. At bizge Xudaning xaraktérining bir teripini körsitemdu-yoq? Biz etrapimizdikilerning hemmisini, hetta Xudanimu köndürüşni oylawatamduq yaki Uning bizning kontrolliqimiz astida bolushini xalaymizmu?

Sar (26:39)

Sarning pesillik köchüshi, bashqa qushlarning pesillik köchüshlirige oxshash бүгүнге qeder sir bolup kelmekte. Qishni ötküzidighan yerni héch körüp baqmighan bir chüje qandaq qilib u yerge yol tépip yalghuz mangalisun? Andin etiyazda özi tughulghan yurtigha qaytalisun? Uning heyran qalarliq héch xatasiz yol tapalaydighan tughma tebiiti bizni Xudaning bizge néme qiliwatqini mukemmel bilidighanliqi, ishlirimizni héch xatasiz orunlashturidighanliqi toghrisida qayil qilarliq bésharet béríp turidu.

Bürküt (39:27-30)

Bürküt changgisini xilwet jaylardila emes, belki insanlarning ayighi yételmeydighan jaylarda tizidu. Uning shundaq qilishi herdaim adamlarning pilanlirining sirtida turidu, lékin Xudaning pilani bularning hemmisini öz ichige alidu. Uning közi adamlarningkidin ziyade ötkür; u asmanda 200 métr égzilikte perwaz qilib yer üstide ömiletatqan bir qongghuzni köreleydu. Bürkütni yaratqan Xudamu ishlirimizni éniq körmemdu?

Ottura sherqte haywanlar ölgen haman bürkütler hem qorultazlar derhal egip perwaz qilidu. Ularning ölükning göshini yégenliki insangha yirginchlik bolghini bilen, bu beribir Xuda békitken bir ish, chirip ketken ölükning muhitni yuqumluq késeller bilen bulghishining aldini alidu. Biz bürküt yaki qorultazning tap yégen menziridin közimizni tartsaqmu, biraq

turmushimizning ayrilmas qismi bolghan bezi yéqimsiz ishlardin özimizni qachursaq bolmaydu; belki bürküt yaki qorultazlardimu hemde bu yéqimsiz ishlirimizdimu Xudaning yaxshi muddialiri bar dep ishinishimiz kérek.

Bégémot (40-bab)

Biz izahatlarda chüshendürginimizdek, ibraniy tilidiki «bégémot» dégen bu sözning uyghur tildiki «bégémot»ni körsitishige (ikki söz oxshash yiltizliq bolghini hem bezi alimlar shundaq qarighini bilen) ishenmeymiz. Uning mezkur kitabtiki teswirige qarighanda, u choqum yoghan, Xudaning janiwarlirining ichide eng chongi («béshi») bolsa kérek; bu haywan ademdin, haywandin, tebiy balayi'apettinmu qorqmaydu; shundaqtimu u intayin rayish hem ziyansiz bolsa kérek; bashqa haywanlar, hetta kichik balilarmu héch qorqmay uninggha yéqin oyniyalaydu. «Bégémot»ning yoghanliqi bir tereptin Xudaning ulughluqini namayan qilsa, yene bir tereptin u qozghalghanda shunche dehshetlik bolsimu, uningda Xudaning mulayim tebiiti gewdilini turidu. Kichik balilar bégémot aldida qorqmaydighan halette bolghandek, ular Xudaning aldida qorqmay unimu éhtimal chong ademlerdin yaxshiraq toniyalaydu; Injilda Mesih Eysaning: «**Siler towa qilip kichik balilargha oxshash kemter bolmisanglar, Xudaning seltenitige hergiz kirelmeysiler**» dégini xatirilengen («Mat.» 18:3).

Pikrimizche «bégémot» Ayupning dewrliride nesli téxi qurup ketmigen bir xil dinowawr (mesilen, «brontozawr») bolsa kérek.

Léwiatan (41-bab)

Emdi léwiatanni néme deymiz? Uning eng axiri tilgha élinghanliqining sewebi belkim uning Xudaning mexluqliri ichide eng esheddiy bolghanliqidur. Izahatlarda déginimizdek, bezi alimlar uni timsah we yaki burun Misirda yashighan, 15 métr uzunluqta kélidighan, nesli qurughan «yoghan timsah» dep qaraydu. Biraq biz mundaq qarimaymiz. Uning aghzidin ot chiqidighanliqi, uning astining «sawutluq» ikenliki, «ornidin qozghilalaydighanliqi» hem déngizda (deryada emes) yashaydighanliqi teswirlinidu. Bu alahidilikler timsahqa mas kelmeydu. Shühbisizki, Ayupning bu haywandin xewiri bar idi we belkim uni körgenidi. Déngiz toghruluq kona hékayiler mundaq ejdihadek mexluqlarni tilgha alidu, biraq bilishimizche u uzundin buyan körünüp baqmighan. Yéqindin béri (mesilen 1966-yili) ilgiri körüp baqmighan bezi zor yoghan mexluqlar déngiz chongqurluqliridin chiqqan — biraq bularning héchqaysisimu léwiatangha oxshashmaydu. Tewrattiki «Yeshaya peyghember» dégen qisimda (27-babta): —

«**Shu künide (qiyamet künide) Perwerdigar Özining dehshetlik, büyük we küchlük shemshiri bilen uchqur yılan léwiatanni,**

Yeni tolghanghuchi yılan léwiatanni jazalaydu;

U yene déngizda turghan ejdihani öltüridu» déyilidu.

«Jazalash» dégen sözdin qarighanda, ashu chaghda natoghra birxil rohiy küchning léwiatanning keynide turushi bilen, léwiatan rezillikning bir wekili bolup chiqidu; Mesih dunyagha qaytip chüshüshi bilen uni öltüridu, dep chüshinimiz. Shuning bilen léwiatan az dégende bir qétim yene dunyada peyda bolidu.

«Ayup»ta bolsa léwiatan peqetla Xuda uningdin huzur alidighan, Özining mexluqliridin birining süpitidila tilgha élinidu. Uning qiyapiti hem körkem hem esheddiydur. Uning sawutigha qil sighmaydu. Uninggha héchqandaq haywan teng kélelmeydu. Ademning uni (eger tapalighan bolsa) kontrol qilish amali yoq. U Xudaning küchi hem heywitige heqiqiy bir wekildur. Insan «Xudaning süritige asasen» yaritilghan déyilsimu, («Yaritilish» 1-babni körüng) lékin insan

«Ayup»

tekebburluq qilib Xudani «öz süriti»ge oxshitip, bashqilarni kontrol qilib, qolgha keltüreleyen dégendek «Xudani gépimge köndüreleyen» dégendek xam xiyallarda bolushigha qet'iy bolmaydu. 28-babta déyilgendek «**Mana, Rebtin qorqush danaliqtur; yamanliqtin yiraqlishish yorutulushtur**». Insan balisi Xuda bilen munasiwette bolmaqchi bolsa, mana bu bashlinish — Xudadin qorqidighan haya hem öginishke teyyar bolghan kemter pozitsiyidur.

«**Uning Jénigha tégishke pétinalaydighan héchkim yoqtur;**

Undaqta méning aldima turmaqchi bolghan kimdur?» (10-ayet).

Xulase

Perwerdigar Ayupqa bergen jawabida, Ayupni tebiyet dunyasining cheksizlikige, bu murekkep alemde yüz bérp turidighan, kishiler oylap yételmeydighan san-sanaqsiz hadisilerge, kishilarning köz aldidin ötüp turidighan möjizilerge yüzlendüridu. Ademni kichik péilliqqa dewet qilidighan, jawabi birla bolghan herxil kiniyilik, emma sawaq bolidighan soallar uninggha bérilidu. Uninggha insanning alemni tizginliyeleydighan shexs bolmastin, belki mexluqatning bir qismi, bipayan alemning bir hüjeyrisi ikenlik körsitilidu; shundaqla, Xudaning pilanigha we bularni beja keltürüş tereplirige insanning közi yetmeydighanliq körsitilidu. Ayup öz béshini qaturidighan mesililirige bend qilinghan bolup, pütkül dunyadimu oxshash yéshilmes mesililerning barliqi uning ésige keltürüldü. Chong tebietning chüshendürgili bolmaydighan yerliri bolghaniken, undaqta Xudaning ademlerdin xewer élishigha nisbeten insanlarning közi yetmeydighan, chüshinip yetmeydighan yerliri bolidu, elwette.

Ayup Xudaning bu dunyani bina qilib, andin tashlap kétish üçün emes, belki asman-zéminni Öz huzurining shan-sheripi bilen toldurush üçün yaratqanliqini bilip yétidu.

Axirda bizge Ayup «öz-özidin nepretlinip towa qildi» dep éytildi. Herqandaq ademning Xudani körüşining netijisi del mushundaq bolidu. Xudaning Özini shan-sherep ichide körüşning özi herbir soalgha jawabtur; mundaq körüş Mesih Eysaning Injilda xatirilengen «**Mubarek, qelbi pak bolghanlar! Chünki ular Xudani köridü**» dégen wedisige ishengen herbir kishining ümidi bolushi kérek. Xudaning insanni yaritishtiki meqsiti biz insanlarning jennetning rahat-paraghitini nishan qilishimiz üçün emes, belki Uning Özini ümid we nishan qilishimiz üçündür.

Shübhisizki, Xuda Özini söygen insanlarga köp bext-saadet we beriket ata qilidu we yardem qilidu. Lékin «Ayup» dégen kitab shuninggha chong ispat bériduki — Ayuptek bir insan Xuda özige meyli iltipat-in'amlarni yetküzsün-yetküzmisün, jennette bolsun, dozaxta bolsun, Xudaning ulugh héssiyatliri, méhir-shepquatliri, sadaqet-semimiylik we cheksiz muhebbiti tüpeylidin Uninggha sadıq bolush, Uni söyüş, qedirlesh imkaniyitige ige bolidu. Eger muhebbet shert-meqset ichide mewjut bolsa, undaqta u sap, toluq muhebbet bolmaydu.

Ayupning Xudaning méhribanliqigha bolghan étiqadi dehshetlik bir «mehrum bolush» siniqidin ötüpla qalmay, uning Xudagha bolghan étiqadi téximu ashidu. Shuni chüshinishimiz kérekki, eyni chaghda uning étiqadida Xudadin bashqa héchqandaq bir tayanch yoq idi. U «Israiliq» emes (uning dewride Israil téxi mewjut emes), shunga uning Ibrahim arqiliq Musa

«Ayup»

hem boshqa peyghemberler arqiliq Israilga bérilgen wehiylerdin xewiri yoq idi; uning etrapida héchqandaq «jamaet» yoq idi; u tawap qilidighan héch ibadetxana yaki «muqeddes jay» yoq idi; uninggha rohiy jehettin yadrem béridighan héchqandaq «diniy oyushma» yoq idi; u kelgüsidiiki tirilishni, kéyinki soraq künini éniq bilgini yoq; uni qollaydighan héchqandaq en'ene yoq idi; uning bëshigha kelgen külpetler étiqadining kütkinining pütünley eksi bolghanidi; uningdimu Injilda insangha muyesser qilinghan zor küchlük wedilerdin héchqaysisi yoq idi, elwette. Uning özining shunche zor étiqadqa qandaq kelgenliki toghrisida xewirimiz yoq; biz peqetla Xudaning uninggha melum wehiylerni bergenliki, uninggha melum bolghan birnechche sözni ata qilghanliqini bilimiz (6:10, 23:12). Injilda Mesih Eysaning: — «**Shunga ... heqiqetni köngül qoyup anglanglar. Chünki kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu; emma kimde yoq bolsa, hetta uningda bar bolghanlirimu uningdin mehrum qilinidu**» — dégen wede xatirilengen. Ayup bu sözning gewdilik bir misalidir. U Xudaning uninggha ashkarilighan hemme qimmetlik wehilirini qobul qilipla qalmay, ularni ching tutup ularning her jehettin emelge ashurushigha ishinishke sadiq idi — shunga u téximu köp wehiylerge ige bolghan. Ayup herbir dewrge ülgé bolalaydu, shundaqla ülgila bolup qalmastin, belki azab-oqubetning sirini tonushturghuchidir. U özidin köp yil kéyin özidin ulugh birsi, yeni Mesih Eysaning oxshap kétédighan yollarda azab-oqubet tartidighanliqini bilmeytti. Ularning arisida nurghun ajayib oxshashliqlar bar: —

- (I) Ayupning gunahliri kechürüm qilinip, Xudaning aldida wijdani paklanghan halda turup heqqaniy dep hésablangan.
Mesih Eysa bolsa héchqandaq gunah qilip baqmighan, mukemmel heqqaniy bir insandur.
- (II) Ayup izdep yürgen heqqaniyliq bolsa ademning ichki dunyasidiki heqqaniyliqtur. U bolsimu, oy-pikridiki, qelbidiki, wijdanidiki birxil heqqaniyliqtur.
Mesih Eysa bolsa del mushu heqqaniyliq, yeni Xudani xursen qilidighan birdinbir heqqaniyliq toghrisida telim béretti hem ashundaq qilatti.
- (III) Gerche Ayup shundaq terbiye özige chüshürülgüdek yaman ishni qilip baqmighan bolsimu, tuyuqsiz hem sewebsiz azab-oqubetler uning bëshigha chüshken.
Mesih Eysa uning eng ulugh möjizilirini yaritishtin, eng aliyjanab telim bérishtin tuyuqsiz élip kételip, bir kréstke mixlandi. U héchqandaq gunah qilmighanidi. Eksiche u insanlarga eng yuqiri derijilik méhribanliqni körsitip kelgenidi. Uning bu azab-oqubitini etraptikilerdin héchkim chüshenmidi.
- (IV) Ayup uwal qilinip, nurghun gunahlarni qilghansen dep xata eyblengen.
Mesih Eysamu qattiq uwal qilinip, nurghun gunahlarni, jümlidin kupurluqni qilghansen dep eyblendi.
- (V) Ayup öz aka-ukiliri, dost-qérindashliri hem yurtidikiler teripidin «hazir utuqluq adem emes» dep chetke qéqilghan.
Mesih Eysa ukiliri, ilgiriki dost-qérindashliri hem yurtidikiler oyilghinidek «utuq»qa érishmighi üçün chetke qéqilghan.
- (VI) Ayup Xuda teripidin lenet qilinip urulghan, dep mazaq qilinghan.
Mesih Eysa kréstke mixlinip oxshash sewebte mazaq qilinghan — «**Sen Qutquzghuchi bolsang, qéni özüngni qutquzup baqmamsen?**» dep mazaq qilinghan.

«Ayup»

(VII) Ayup özini Xuda teripidin tashlinip chetke qéqilghan dep hés qilatti (biraq emeliyette u shundaq emes). Bu u tartqan azablaridin eng qiynalghan ish idi.

Mesih Eysa bolsa heqiqeten ershtiki atisi teripidin chetke qéqilghan — Özining héchqandaq sewebidin emes, belki U bizning barliq gunahlimizni Öz zimmisige élip bizge tégishlik bolghan jazasini Özi tartqanliqidindur. Uning kréstitki azabliri derweqe sanaqsiz idi. Lékin Uninggha nisbeten ershtiki Atisi teripidin chetke qéqilishi eng dehshetlik azab idi.

(VIII) Ayup azablaridin eslige keltürülgen bolup, eslidiki mertiwisidin téximu yuqiri orungha kótürülgen.

Mesih Eysa Özi insan süpitide depne qilinghan qebrisidin tirildürülüp, asmangha kótürülüp, Xudaning ong yénigha olturghuzuldi hem téximu ulughlandi.

(IX) Ayupning özi birxil «qutquzghuchi» bolup chiqti. Uning dualiri arqiliq üç dosti Xudaning ghezipidin qutulghan.

Mesih Eysa bolsa heqiqiy Qutquzghuchidur — U Ayup özi bésharet qilghan Kélishtürgüchi hem Qutquzghuchi. Uning dualiri hem wasitisi bilen, Xudagha yéqinlashmaqchi bolghanlarning hemmisi qutquzulidu.

(X) Ayup yéngi bir ailining béshi bolghan.

Mesih Eysa ölümdin tirilgendin kéyin yéngi bir ailining, yeni Özige ishinip tayanghan, Özining xelqi bolghan mömin bendiliridin terkib tapqan jamaetning béshidur.

Biz Ayupning izini bésip, u tonughan hem hazir tonuydighan Xudasini tonushimiz lazim! Shundaq qilghan chéghimizdila biz u bésharet bergen Qutquzghuchining dualiri hem küch-qudriti bilen axirette hem uning bilen hem barliq peyghemberler bilen bille, Xudaning huzurida bolimiz!

Amin!